

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Факультет програмної інженерії та бізнесу

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

магістра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему «**Удосконалення управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства**»

XAI.604.667oo.071.156431.200

Виконала: студентка 6-го курсу групи 667oa

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

(код та найменування)

Освітня програма облік і оподаткування

(найменування)

Шалун І. М.

Керівник:

Столярчук Г. В.

Рецензент:

Красноносова О. М.

Харків –2020

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Факультет *Програмної інженерії та бізнесу*
 Кафедра *Фінансів, обліку і оподаткування*
 Рівень вищої освіти *другий (магістерський)*
 Спеціальність *071 «Облік і оподаткування»*
 Освітня програма *«Облік і оподаткування»*

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри
 д-р екон. наук, проф.

Т. В. Калінеску

“ ___ ” _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я

ДО ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

студентці *Шалун Інні Миколаївні*

1 Тема роботи: **Удосконалення управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства**

керівник роботи *канд. екон. наук, доцент Г. В. Столярчук*

затверджено Наказом вищого навчального закладу від “20” жовтня 2020 року №1739-уч

2 Строк подання студентом роботи: *11 грудня 2020 року*

3 Вихідні дані до роботи:

- *фінансовий звіт підприємства ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» за 2015 – 2019 роки;*
- *основні фінансові показники роботи підприємства за 2015 – 2019 роки;*
- *дані управлінського обліку підприємства;*

4 Зміст пояснювальної записки

Вступ

1 Теоретичні основи управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства

2 Методологічні аспекти управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей

3 Дослідження методики управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

4 Удосконалення управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Висновки

Додатки

5 Перелік графічного матеріалу:

- *презентація обсягом 29 слайдів;*
- *слайди презентації, роздруковані на аркушах форматом А4 в 2 прим.*

6 Консультанти розділів роботи

Розділ	Науковий ступінь, вчене звання, посада, ініціали та прізвище консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Нормоконтроль

Посада, ініціали і прізвище нормоконтролера	Підпис, дата

8 Дата видачі завдання *31 серпня 2020 року***КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

Номер етапу	Назва етапу дипломної роботи	Строк виконання етапу	Примітка
1	<i>Збір матеріалу для теоретичного дослідження основ управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства</i>	01.09.2020	
2	<i>Дослідження методологічних аспектів управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей</i>	14.09.2020	
3	<i>Дослідження методики управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»</i>	01.10.2020	
4	<i>Надання рекомендацій щодо удосконалення управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»</i>	12.10.2020	
5	<i>Впровадження служби внутрішнього аудиту та оцінювання планової ефективності внутрішнього аудиту на основі системного FMEA-аналізу</i>	02.11.2020	
7	<i>Написання роботи</i>	09.11.2020	
8	<i>Попередній захист</i>	11.12.2020	
9	<i>Підготовка до захисту</i>	14.12.2020	

Студент _____ *І. М. Шалун*
(підпис)Керівник роботи _____ *Г. В. Столярчук*
(підпис)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота містить 129 сторінок, 20 таблиць, 24 рисунки, список використаної літератури з 60 найменувань.

Об'єктом дослідження є товарно-матеріальні цінності промислового підприємства.

Метою дослідження є аналіз методики управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства (на прикладі ТОВ «ПРОФІНСТАЛ») та обґрунтування напрямів її удосконалення.

Методи досліджень – індуктивний, спостереження, дедуктивний, графічного зображення даних, аналізу і синтезу, моделювання, узагальнення та порівняння.

У першому розділі досліджено суть товарно-матеріальних цінностей як об'єкту управлінського обліку та узагальнено методи оцінювання їх вартості; розглянуто обліково-аналітичну документацію управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей.

У другому розділі досліджено нормативно-правове регулювання управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей; проаналізовано підходи до управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей на промислових підприємствах та його сучасні проблеми.

У третьому розділі надано загальну характеристику досліджуваного підприємства та його особливостей документального оформлення руху товарно-матеріальних цінностей; розглянуто методику оцінювання вартості товарно-матеріальних цінностей.

У четвертому розділі з метою удосконалення управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей проаналізовано методику оцінювання їх вартості на підприємстві та обрано оптимальний метод обліку вибуття товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»; надано пропозиції з покращення контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей на підприємстві та їх обґрунтування. Зокрема, запропоновано модель діджиталізації управлінського обліку та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей; а також створення служби внутрішнього аудиту, планову ефективність діяльності якої підтверджено на основі системного FMEA-аналізу.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ, ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ

ЗМІСТ

ВСТУП	7
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Суть товарно-матеріальних цінностей як об'єкту управлінського обліку	10
1.2. Методи оцінювання вартості товарно-матеріальних цінностей в управлінському обліку	20
1.3. Обліково-аналітична документація як основа для прийняття рішень з управління товарно-матеріальними цінностями	26
2. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ	36
2.1. Нормативно-правове регулювання управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей	36
2.2. Підходи до управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей на промислових підприємствах	45
2.3. Сучасні проблеми управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства	53
3. ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИКИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»	62
3.1. Загальна характеристика досліджуваного підприємства	62
3.2. Особливості документального оформлення руху товарно-матеріальних цінностей на підприємстві	69

3.3. Методика оцінювання вартості товарно-матеріальних цінностей на підприємстві	76
4. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»	85
4.1. Вибір оптимального методу обліку вибуття товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»	85
4.2. Пропозиції з покращення контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»	91
4.3. Впровадження служби внутрішнього аудиту на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»	103
ВИСНОВКИ	117
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	124
ДОДАТОК А Фінансова звітність підприємства ТОВ «Профінстал	132
ДОДАТОК Б Наказ про облікову політику ТОВ «Профінстал	142
ДОДАТОК В Аудиторський висновок ТОВ «Профінстал»	146

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективність господарської діяльності промислових підприємств значною мірою визначається раціональністю використання наявних товарно-матеріальних цінностей, забезпечення їх руху та зберігання. Саме товарно-матеріальні цінності є предметами праці та забезпечують основний виробничий процес промислового підприємства. В умовах глобалізації, посилення конкурентної боротьби не лише на національному, а й на міжнародному ринках, ефективність управління товарно-матеріальними цінностями дозволяє знижувати собівартість продукції і, відповідно, підвищувати ефективність виробництва, що є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності, ефективності та прибутковості діяльності промислових підприємств.

Значний внесок в розвиток теорії та методології обліку й контролю товарно-матеріальних цінностей здійснили такі науковці, як І.В. Аверчев, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, А.В. Глущенко, Т.І. Єфіменко, Н.Л. Правдюк, Е.Н. Самедова, Т.А. Старостенко, В.Г. Швець, О.В. Фоміна та інші. Водночас, в умовах глобалізації та високо турбулентного зовнішнього середовища особливої уваги потребує подальше вдосконалення управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислових підприємств.

Метою дослідження є аналіз методики управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства (на прикладі ТОВ «ПРОФІНСТАЛ») та обґрунтування напрямів її удосконалення.

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення ряду **завдань**, а саме таких:

- Дослідити суть товарно-матеріальних цінностей як об'єкту управлінського обліку та узагальнити методи оцінювання вартості товарно-матеріальних цінностей в управлінському обліку;
- Розглянути нормативно-правове регулювання управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей та обліково-аналітичну документацію;

- Проаналізувати підходи до управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей на промислових підприємствах та його сучасні проблеми;
- Надати загальну характеристику досліджуваного підприємства та його особливостей документального оформлення руху товарно-матеріальних цінностей;
- Проаналізувати методику оцінювання вартості товарно-матеріальних цінностей на підприємстві та запропонувати оптимальний метод обліку вибуття товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»;
- Надати пропозиції з покращення контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей на підприємстві та їх обґрунтування.

Об’єкт дослідження – товарно-матеріальні цінності промислового підприємства.

Предмет дослідження – процес управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства.

Методи дослідження. Методологічну основу даного дослідження складають положення діалектичного методу пізнання економічних явищ і категорій та системний підхід до розкриття економічної сутності товарно-матеріальних цінностей і процесів їх обліку та контролю. При вивченні окремих питань застосовувались такі методи: на етапі збору, систематизації і обробки інформації для проведення дослідження – індуктивний і спостереження; у процесі теоретичного осмислення проблеми – дедуктивний та графічного зображення даних, а також методи аналізу і синтезу для поєднання різних складових економічних явищ в єдиному процесі; на етапі розробки пропозицій щодо удосконалення управління товарно-матеріальними цінностями підприємства, їх обліку та контролю – моделювання, узагальнення та порівняння.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, нормативні документи щодо регулювання операцій з товарно-матеріальними цінностями, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів з

проблем обліку та контролю товарно-матеріальних цінностей, а також дані поточного обліку та фінансової звітності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

Наукова новизна цінність одержаних результатів. Дістало подальшого розвитку: підхід до удосконалення контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей на основі діджиталізації, який, на відміну від існуючих, забезпечує відповідність процесу удосконалення рівню розвитку контролю і стадії діджиталізації даного процесу на підприємстві; містить алгоритм формування моделі і власне процесну модель ефективного процесу управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей підприємства.

Практична значимість результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані з метою удосконалення управлінського обліку, аудиту та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

Публікації. Результати досліджень дипломної роботи були оприлюднені в науковому журналі «Приазовський економічний вісник» №5 2020 р. у статті: «Удосконалення контролю над рухом товарно-матеріальних цінностей підприємства на основі діджиталізації», яка стала підґрунтям для написання рекомендацій в 4 розділі дипломної роботи.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Суть товарно-матеріальних цінностей як об'єкту управлінського обліку

Значний внесок в розвиток теорії та методології обліку й контролю запасів (товарно-матеріальних цінностей) внесли такі науковці, як І.В. Аверчев [1], Ф.Ф. Бутинець [2, 3], С.Ф. Голов [4], А.В. Глущенко [5], Т.І. Єфіменко [6], Н.Л. Правдюк [7], Е.Н. Самедова [5], Т.А. Старостенко [8], В.Г. Швець [9], О.В. Фоміна [10] та інші.

Водночас, в умовах глобалізації та високо турбулентного зовнішнього середовища особливої уваги потребує подальше вдосконалення управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислових підприємств.

Узагальнення досліджень науковців, також висновків фахівців з управлінського обліку свідчать про те, що ряд питань обліку товарно-матеріальних цінностей (запасів) має дискусійний характер, зокрема, чинна нормативно-правова база не завжди враховує технологічні та галузеві особливості виробництва, а також джерела фінансування матеріального забезпечення, облік не завжди сприяє прийняттю оптимальних управлінських рішень, в т.ч. щодо мінімізації витрат на поставку, складування та зберігання товарно-матеріальних цінностей.

Реалії сучасності свідчать про те, що прибутковість та конкурентоспроможність будь-якого виду економічної діяльності залежить від рівня ефективності технологій, що використовуються на підприємстві, а саме: виробничих технологій, технологій прийняття управлінських рішень, управління персоналом і комунікаціями, управління фінансовими та матеріальними потоками, технологій обліку, зокрема управлінського [7].

Останні дослідження у сфері управлінського обліку свідчать про те, що для

різних цільових запитів користувачів потрібна різна інформація [10, с. 10]. Важливість окремих характеристик облікової інформації при реалізації різних цілей або видів (фінансового, податкового, управлінського) обліку, на думку А.В. Глущенко [5], суттєво відрізняється. Виокремлюючи операційний тактичний і стратегічний рівні інформації, співвіднесених з рівнями управління в організації, І.В. Аверчев також робить висновок про наявність відмінностей між ними [1].

Під впливом вимог, що швидко змінюються, інформація, необхідна в управлінському обліку може бути стратегічною, тактичною та оперативною, і відрізнятися призначенням, користувачами інформації, принципами і методами організації. Управлінський облік в цілому, є системою, яка включає різні рівні інформаційного супроводження процесу ухвалення відповідних рішень, розкриває механізм їх взаємодії, а також можливості методичного забезпечення даного процесу [10, с. 11].

Використання системного підходу при вивченні питань вдосконалення управлінського обліку дозволяє розглядати його як систему, що має «вхід» та «вихід», ті діє відповідно до принципів цілісності, структурної взаємодії з середовищем, ієрархічності, множинності опису системи.

Облік товарно-матеріальних цінностей (запасів) посідає одне з основних місць в управлінському обліку промислових підприємств, оскільки, з одного боку, являють собою оцінену частку оборотних активів, та, з іншого боку, є фізичною складовою матеріальних витрат підприємства.

Запаси (відповідно до П(С)БО 9 «Запаси») – це сировина й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб [11]. До цієї групи належать також незавершене виробництво, готова продукція, що вироблена на підприємстві й призначена для продажу, товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані та утримуються підприємством, з метою подальшого продажу, малоцінні та швидкозношувані предмети, молодняк тварин і тварини на відгодівлі, якщо вони

оцінюються за цим стандартом [11].

Як відзначає Т.І. Єфіменко у своїй праці [6], термін «товарно-матеріальні цінності» науковцями трактується переважною в значенні близькому до визначення, наведеному в П(С)БО 9 «Витрати» [11]. Аналогічно, визначення товарно-матеріальних цінностей в зарубіжній літературі відповідають визначенню, наведеному в МСФЗ [2, 12]. Зазначене є ілюстрацією чіткості діючих облікових стандартів, які цілком повно висвітлюють економічну природу об'єкта обліку, зокрема, товарно-матеріальних цінностей.

В цілому, товарно-матеріальні цінності – це частка оборотних активів підприємства, сформована за рахунок власних і залучених джерел, фізично представлена як сировина й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби, незавершене виробництво, власна готова продукція, придбані товари, малоцінні та швидкозношувані предмети, молодняк тварин і тварини на відгодівлі та інші матеріальні цінності, що призначені [7, с. 22]:

- для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб;
- придбані та утримуються підприємством, з метою подальшого продажу.

Поняття «товарно-матеріальні цінності» може бути також визначене наступним чином: це сировина і матеріали, покупні напівфабрикати і комплектуючі вироби, тара, тарні матеріали, паливо, будівельні матеріали та обладнання для встановлення, малоцінні та швидкозношувані предмети, спецодяг тощо [8]. Основними типовими документами необхідними для оприбуткування та видачі товарно-матеріальних цінностей є: накладні, товарно-транспортні накладні, прибуткові ордери, акти про приймання матеріалів тощо.

Організація ефективного обліку запасів товарно-матеріальних цінностей вимагає їх науково обґрунтованої класифікації (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства

Класифікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
За призначенням і причинами утворення	Постійні	Частина виробничих і товарних запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками
	Сезонні	Запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи при сезонному транспортуванні
За місцем знаходження	Складські	Запаси, що знаходяться на складах підприємства
	У виробництві	Запаси, що знаходяться в процесі обробки
	В дорозі	Продукція, що відвантажена споживачу, і ще ним не отримана, знаходиться в дорозі
За рівнем наявності на підприємстві	Нормативні	Запаси, що відповідають запланованим обсягам запасів, необхідним для забезпечення безперебійної роботи підприємства
	Понаднормові	Запаси, що перевищують їх нормативну кількість
За наявністю на початок і кінець звітного періоду	Початкові	Величина запасів на початок звітного періоду
	Кінцеві	Величина запасів на кінець звітного періоду
Відносно до балансу	Балансові	Запаси, що є власністю підприємства і відображаються в балансі
	Поза балансові	Запаси, що не належать підприємству, і знаходяться у нього через певні обставини
За ступенем ліквідності	Ліквідні	Виробничі та товарні запаси, що легко перетворюються на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат
	Неліквідні	Виробничі та товарні запаси, які неможливо легко перетворити на грошові кошти у короткий термін і без
За походженням	Первинні	Запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягали обробці на даному
	Вторинні	Матеріали та вироби, що після первинного використання можуть застосовуватися вдруге у виробництві (відходи
За обсягом	Вільні	Запаси, що знаходяться у надлишку на підприємстві
	Обмежені	Запаси, що знаходяться в обмеженій кількості на підприємстві

Продовження табл. 1.2

Класифікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
За сферою використання	У сфері виробництва	Запаси, що знаходяться у процесі виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво)
	У сфері обігу	Запаси, що знаходяться у сфері обігу (готова продукція, товари)
	У невиробничій сфері	Запаси, що не використовуються у виробництві
За складом і структурою	Запаси виробничі (предмети і засоби праці)	Запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів власного виробництва, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, запчастин, тари і тарних матеріалів, МШП
	Запаси незавершеного виробництва (предмети праці)	Частина продукції, що не пройшла всіх стадій обробки та не прийнята відділом технічного контролю (ВТК)
	Запаси готової продукції (продукти праці)	Продукція, виробництво якої завершено що прийнята ВТК і знаходиться на складі
	Запаси товарні (продукти праці)	Товари, що знаходяться у сфері обігу, а також продукція, що знаходиться в дорозі

Примітка. Таблиця 1.2 узагальнена автором на основі [7,8]

Класифікація запасів товарно-матеріальних цінностей є необхідною для їх групування операцій і відображення в системі обліку. Такий процес можливий завдяки вартісному вимірюванню, тобто оцінюванню, як об'єктів бухгалтерського обліку, так і змін, які відбуваються з ними в результаті господарської діяльності підприємства.

Процес постачання товарно-матеріальних цінностей (запасів) для кожного підприємства складається з підпроцесів:

- транспортування й доставка на підприємство замовлених (закуплених) товарно-матеріальних цінностей на підставі первинної документації;
- оформлення заборгованості й оплати постачальникам одержаних від них товарно-матеріальних цінностей.

Раціонально організований облік товарно-матеріальних цінностей на підприємстві забезпечує керівництву наявність повної та вчасної інформації про

їх наявність та рух, має суттєве значення в системі менеджменту та забезпечує якісний контроль за зберіганням та використанням товарно-матеріальних цінностей підприємства.

Основними задачами обліку товарно-матеріальних цінностей підприємства є:

- облік надходження товарно-матеріальних цінностей на склад підприємства;
- облік їх руху на складі;
- облік нестач та надлишків товарно-матеріальних цінностей підприємства у місцях зберігання й експлуатації;
- облік переоцінки товарно-матеріальних цінностей;
- облік їх наявності та руху;
- облік витрат товарно-матеріальних цінностей зі складу.

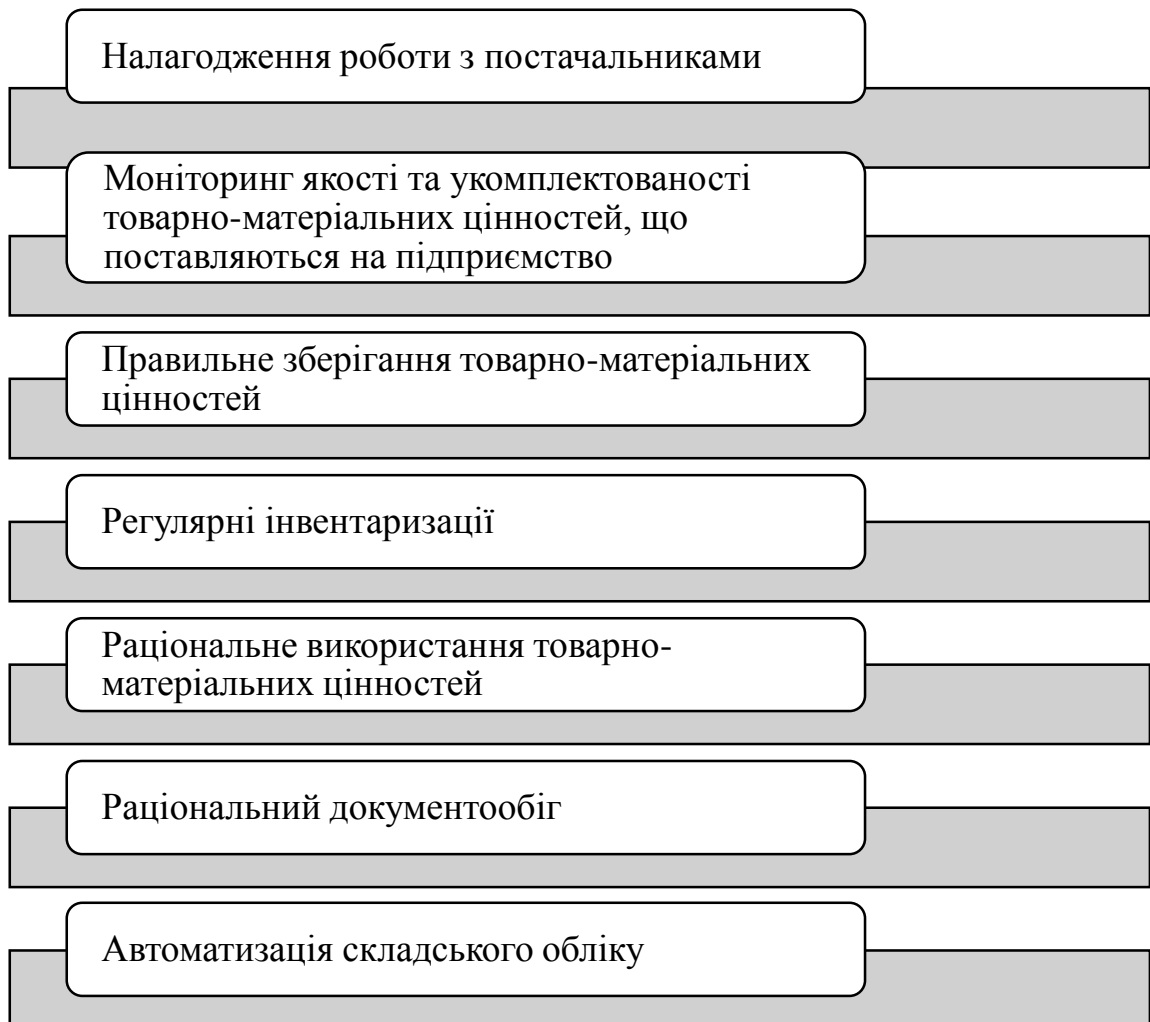
Облік товарно-матеріальних цінностей тісно пов'язаний із задачами інших об'єктів обліку та управлінською інформаційною системою підприємства:

- позавиробничих витрат;
- надходження товарно-матеріальних цінностей за фактичною вартістю (облік фінансово-розрахункових операцій);
- відпуск товарно-матеріальних цінностей у порядку реалізації (облік готової продукції та її реалізації);
- надходження товарно-матеріальних цінностей за кореспондуючими рахунками;
- витрати товарно-матеріальних цінностей (облік та складання звітності);
- витрати товарно-матеріальних цінностей на виробництво (облік витрат).

Документообіг в процесі управлінського товарно-матеріальних цінностей передбачає облік надходження товарно-матеріальних цінностей (матеріальних, сировинних і паливних ресурсів), їх наявності та витрачання та є складним процесом з огляду на необхідність забезпечення вчасного надходження необхідної інформації як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом товарно-матеріальних цінностей підприємства. Тому одним із важливих завдань обліку товарно-матеріальних цінностей підприємства є

правильне документальне оформлення і своєчасне відображення їх руху в облікових реєстрах, їх внутрішнє переміщення та вибуття. Рух товарно-матеріальних цінностей на підприємстві оформлюють за допомогою типових форм первинної облікової документації, затверджених наказами Міністерства статистики України та Міністерства фінансів України [13].

Ефективне здійснення управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей вимагає від керівництва підприємства, а також бухгалтерів, комірників, інших відповідальних осіб вжиття заходів щодо вдосконалення та підвищення ефективності обліку товарно-матеріальних цінностей, зокрема таких, що наведені на рис. 1.1.

Джерело: узагальнено автором на основі [3,14]

Рисунок 1.1 – Умови забезпечення ефективності обліку товарно-матеріальних цінностей на підприємстві

Сутність наведених умов ефективності обліку товарно-матеріальних цінностей підприємства (рис. 1.1) полягає у наступному. Зокрема, налагодження роботи з постачальниками передбачає їх обґрунтований зважений вибір. З метою проведення об'єктивного аналізу товарно-матеріальних цінностей підприємства повинна бути розроблена методика, яка максимально описує алгоритм вибору та оцінки постачальників на основі використання певних критеріїв. Товарно-матеріальних цінностей підприємством закуповуються із врахуванням трьох основних критеріїв: ціни, якості та термінів постачання й використання.

Моніторинг якості та укомплектованості товарно-матеріальних цінностей, що поставляються на підприємство полягає в тому, що інформація про необхідні товарно-матеріальних цінностей формується на рівні окремих структурних підрозділів і передається керівництву. При виявленні браку здійснюється заміна товарно-матеріальних цінностей. За необхідності здійснюється оформлення претензії та, іноді, відмова від співпраці з даним постачальником.

Правильне зберігання товарно-матеріальних цінностей забезпечує мінімізацію імовірності їх псування на складі. Для цього потрібно дотримуватися правил пожежної безпеки, виключити зберігання на відкритому повітрі, мінімізувати втрати товарно-матеріальних цінностей у результаті крадіжок, зловживань, псування, непродуктивного використання, що передбачає також правильну організацію охорони складських приміщень.

Інвентаризація товарно-матеріальних цінностей здійснюється періодично через певні проміжки часу з метою забезпечення відповідності даних обліку фактичній наявності товарно-матеріальних цінностей підприємства.

Рациональне використання товарно-матеріальних цінностей передбачає визначення того, які ресурси і в якій кількості потрібні для нормального функціонування підприємства і вдосконалення його роботи, забезпечити їх наявність та достатність. Крім того, важливою умовою підвищення ефективності використання товарно-матеріальних цінностей є посилення особистої та колективної відповідальності. Записи про надходження, зберігання і використання товарно-матеріальних цінностей повинні постійно коригуватися і

доповнюватися із врахуванням всіх операцій.

Автоматизація складського обліку, в свою чергу, є необхідною умовою спрощення обліку товарно-матеріальних цінностей підприємства. Автоматизація має забезпечити [3]:

- контрольоване введення і виведення інформації про надходження, зберігання та використання товарно-матеріальних цінностей підприємства;
- організацію зберігання облікової інформації про товарно-матеріальні цінності на зовнішніх носіях;
- захист облікової інформації від несанкціонованого доступу;
- захист облікової інформації від фізичного руйнування;
- пошук, обробку і зручне використання інформації;
- обмін обліковою інформацією з іншими суб'єктами.

Мінливі умови зовнішнього середовища вимагає від промислових підприємств безперервного вдосконалення, зокрема, у сфері аудиту товарно-матеріальних цінностей, що передбачає виконання таких дій [15]:

- оцінювання ризику аудиту;
- визначення процедури та об'єктів аудиту;
- визначення ефективності контролю, перевірка процедури аудиту;
- аналіз результатів тестування.

Програма організації оперативного бухгалтерського контролю за збереженням і використанням ТМЦ на підприємстві наведена у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Програма організації оперативного обліку товарно-матеріальних цінностей на підприємстві [15-17]

№	Складова частина програми	Зміст складової частини
1.	Номенклатурний перелік видів товарно-матеріальних цінностей	Розробка номенклатури товарно-матеріальних цінностей, облікових цін, оформлення номенклатури цінника
2.	Організація складського обліку товарно-матеріальних цінностей	Організація книг або карток складського обліку. Складання звітів про рух продукції і матеріалів

Продовження таблиці 1.2

№	Складова частина програми	Зміст складової частини
3.	Документація і документообіг по операціях з надходження і вибуття товарів	Складання робочих інструкцій до документів і графіків документообігу
4.	Бухгалтерський облік товарно-матеріальних цінностей	Організація аналітичного і синтетичного обліку товарно-матеріальних цінностей у відповідності з прийнятою на підприємстві формою обліку
5.	План виконання робіт з обліку товарно-матеріальних цінностей	Розробка функціональних карт або посадових інструкцій працівників матеріального відділу бухгалтерії, індивідуальних та структурних графіків облікових робіт
6.	Оперативний контроль за збереженням і використанням товарно-матеріальних цінностей	Спостереження за веденням складського господарства, проведення планових і позапланових інвентаризацій товарно-матеріальних цінностей, контроль за виходом продукції, використання на виробництві запасів за допомогою нормування витрат на виробничі потреби і лімітування їх видачі

Примітка: Таблиця 1.2 узагальнена автором на основі [15]

Організацію руху потоків контрольної інформації оформлюють графіком, для складання якого визначають виконавців робіт і склад документів, які мають бути перевірені.

Таким чином, товарно-матеріальні цінності є одним з об'єктів управлінського обліку, а їх ефективний облік – необхідною умовою конкурентоспроможності та прибуткової діяльності промислових підприємств. З метою забезпечення ефективності обліку та аудиту товарно-матеріальних цінностей на підприємстві необхідно налагодити систему документообігу, яка передбачає мінімізацію витрат часу на виконання робіт, складання індивідуальних схем руху документів, а також прискорення руху первинних документів з обліку товарно-матеріальних цінностей.

1.2. Методи оцінювання вартості товарно-матеріальних цінностей в управлінському обліку

Одна з основних проблем обліку товарно-матеріальних цінностей підприємства полягає у складності, незважаючи на можливість точного підрахунку наявної кількості запасів, визначення ціни придбання і загальної вартості конкретних об'єктів обліку, що ускладнює визначення собівартості продукції [8]. Саме оцінювання є одним із основних елементів методології обліку [18, с. 364]. Раціональність вибору способу оцінювання об'єктів обліку визначає достовірність звітності й обґрунтованість управлінських рішень на підприємстві [19, с. 5].

Оцінка запасів товарно-матеріальних цінностей передбачає групування витрат на придбання та виготовлення запасів і визначення загальної суми витрат, яка при наступному вибутті запасів включається до собівартості продукції (робіт, послуг). Оцінка запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства на кінець певного звітного періоду має суттєве значення для правильного відображення відповідних об'єктів обліку в звітності підприємства. Водночас, оцінка запасів при їх вибутті пов'язана з формуванням та відображенням прибутку (збитку) у звіті про фінансові результати підприємства.

П(С)БО 9 «Запаси» не містить визначення оцінки запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства, проте достатньо детально описуються методи їх списання у виробництво, що базуються на використанні міжнародного досвіду [11].

Вирішення питання оцінювання товарно-матеріальних цінностей підприємства суттєво впливає на ефективність використання запасів та їх витрачання в процесі виробництва, на фінансовий стан підприємства в цілому.

Існує декілька методів оцінки запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства [9, 20, 21]. Зокрема, запаси можна оцінювати за їх первісною вартістю (собівартістю запасів, виробничою собівартістю). Матеріали можуть надходити за плату, бути виготовлені власними силами, можуть бути отримані

безкоштовно, також можуть надійти як внесок до статутного капіталу підприємства від учасників чи засновників, можуть бути обміняні на подібні чи на неподібні матеріали. Оцінювання первісної вартості запасів при їх надходженні здійснюється так, як наведено на рис. 1.2.

Джерело: узагальнено автором на основі [9, 17, 19, 20]

Рисунок 1.2 – Оцінювання первісної вартості запасів підприємства при надходженні

З метою поточної оцінки руху товарно-матеріальних цінностей протягом певного періоду можуть використовуватись облікові ціни, які визначаються як середні зважені величини фактичної заготівельної собівартості за минулий

період, або як планово-заготівельна собівартість, що визначається на основі договірних цін та планового розміру транспортно-заготівельних витрат. Розмір таких витрат передбачає попереднє визначення середнього їх відсотка за формулою [22, с. 40]:

$$CB = (TZB_n + TZB_z) / (ZZ_n + PZ_z) \cdot 100 \quad (1.1)$$

де TZB_n , TZB_z – сума транспортно-заготівельних витрат відповідно на початок періоду та за звітний період в цілому; ZZ_n – залишок запасів товарно-матеріальних цінностей на початок періоду за обліковими цінами; PZ_z - придбані запаси протягом звітного періоду за обліковими цінами.

Суму транспортно-заготівельних витрат, як складової витрачених запасів за звітний період, розраховують за формулою [23, с. 88-98]:

$$TZB_n = CB \cdot BZ_z / 100 \quad (1.2)$$

де CB – середній відсоток TZB ;

BZ_z - вартість витрачених запасів впродовж звітного періоду за обліковими цінами.

У зв'язку із можливими відмінностями у величинах первісної вартості, інколи виникають труднощі при оцінюванні вартості списання запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства і віднесення їх на собівартість реалізованих товарів, робіт послуг. Тому необхідно дотримуватися одного методу для визначення собівартості запасів, які підлягають списанню.

Можливі методи оцінки запасів при їх вибутті, відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», наведено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Методи оцінювання запасів товарно-матеріальних цінностей при їх вибутті

Методи оцінювання запасів при вибутті	Характеристики методів
Метод ідентифікації собівартості відповідної одиниці запасів	Застосовується у випадках виконання спеціальних замовлень і проектів, а також при невеликій номенклатурі запасів на підприємствах
Метод середньозваженої собівартості	<p>Оцінювання здійснюється за кожною одиницею запасів та передбачає розрахунок їх вартості, виходячи із середніх цін шляхом ділення сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного періоду і вартості одержаних у звітному періоді запасів на сумарну кількість запасів на початок періоду і отриманих у звітному місяці запасів.</p> <p>На собівартість запасів, розраховану методом середньозваженої собівартості, впливає придбання запасів в кінці звітного періоду за вищою ціною ніж була на початку звітного періоду. За рахунок питомої ваги таких запасів у загальній вартості запасів підприємства середньозважена ціна їх одиниці буде вищою, а собівартість реалізованих запасів відповідно збільшиться</p>
Метод собівартості перших за часом надходжень запасів (FIFO)	<p>Базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, у якій вони надійшли на підприємство. Тобто запаси, які відпускаються у виробництво чи на продаж першими, оцінюються за вартістю матеріалів, котрі першими надійшли на підприємство, а матеріали, що використовуються останніми, оцінюються за вартістю останніх за часом надходження матеріалів.</p> <p>Цей метод простий, систематичний і об'єктивний, що відповідає вимогам GAAP, а також запобігає маніпулюванню даними в бік штучного збільшення чи зменшення вартості запасів, унеможливаючи корегування прибутку та забезпечує відображення у балансі запасів за вартістю, яка приблизно відповідає поточній</p>
Метод нормативних витрат	Полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції, встановлених підприємством із врахуванням діючих нормативів використання запасів, витрат праці, засобів праці та фактичних цін. Щоб максимально приблизити нормативні затрати до фактичних норм затрат, ціни повинні регулярно перевірятися і переглядатись. Такий метод оцінки матеріальних ресурсів на практиці використовується доволі рідко
Метод ціни продажу	Оцінка за цінами реалізації застосовується підприємствами з використанням середнього процента торговельної націнки товарів. Цей метод використовується на підприємствах, де є значна і змішана номенклатура товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної націнки

Примітка: Таблиця узагальнена 1.3 автором на основі [11; 4; 24, с. 208]

В П(С)БО 9 «Запаси» вказано на необхідність відображення в балансі запасів за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Чиста вартість реалізації – це очікувана вартість реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням імовірних витрат на завершення виробництва запасів і їх реалізацію. Тобто, чиста вартість реалізації відповідає ринковій вартості запасів за мінусом витрат, яких підприємство зазнає під час підготовки їх до реалізації і реалізації безпосередньо.

Формування ефективної організації та методики обліку запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства в сучасних умовах охоплює широке коло питань, зокрема, щодо трансформації обліку до вимог міжнародних стандартів, вироблення досконалих механізмів і важелів облікової політики, здатної вирішувати проблемні аспекти методологічного характеру, удосконалення інформаційної системи управління запасами тощо.

Відповідно до Міжнародного стандарту IAS-2 «Запаси» [25], в якому визначена методика обчислення собівартості матеріальних запасів, товарно-матеріальні цінності повинні відображатися за найменшою з двох оцінок: за собівартістю або за ринковою ціною. При цьому собівартість є основною вихідною базою оцінки запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства.

Собівартість запасів товарно-матеріальних цінностей залежить від великої кількості різноманітних чинників, зокрема, таких:

- зміна цін транспортних тарифів;
- тривалість поставок на склади, або інші приміщення підприємства;
- вартість зберігання запасів тощо.

Велика номенклатура товарно-матеріальних цінностей підприємства, а також складні технологічні цикли призводять до ускладнення оцінювання дійсної собівартості товарно-матеріальних цінностей, які перебувають на зберіганні, в обробці та у відправці підприємства.

Серед методів оцінки вартості запасів товарно-матеріальних цінностей, які залишились на балансі підприємства, а також списаних на витрати в результаті споживання, використання або продажу, міжнародним стандартом IAS-2

передбачено такі методи оцінки запасів:

- метод FIFO;
- метод середньозваженої собівартості;
- основний (базовий) запас;
- метод деталізації витрат;
- «LIFO» – наступна партія в прихід, перша в розхід;
- метод останньої покупної ціна.

Достатньо наочний приклад щодо вибору методів оцінки запасів фірмами США наводять зарубіжні вчені Б. Нідлз [20], Х. Андерсен [20], Д. Колдуелл [20], які зазначають, що найпоширенішими методами оцінки запасів значної кількості великих фірм США є методи FIFO та середньої вартості [20, с. 123].

В Україні, як і в більшості інших країн, підприємствам дозволено самостійно обирати метод оцінювання запасів товарно-матеріальних цінностей, оголошувати й фіксувати цей вибір у своїй обліковій політиці. Водночас, найчастіше перевага надається методу оцінки за середньозваженою собівартістю, або методу FIFO.

Однією з найважливіших проблем обліку запасів з точки зору міжнародних стандартів є вибір потрібної методики визначення руху витрат відповідно до розрахунку вартості запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства.

Метод середньозваженої собівартості базується на зважуванні вартості однотипних одиниць товарно-матеріальних цінностей підприємства на початок і кінець звітного періоду. Перевагою даного методу є визначене вирівнювання показника собівартості реалізованої продукції в тих випадках, коли має місце стрімке зростання цін на запаси товарно-матеріальних цінностей.

Суть методу FIFO передбачає, що собівартість запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства придбаних першими, повинна бути віднесена до запасів, які продані першими. Перевага використання цього методу в тому, що залишки непроданих товарів на кінець періоду оцінюються за ціною останньої покупки і відображаються в балансі в оцінці, максимально наближеній

до реальної ринкової вартості на дату складання звітності. Розглянуті методи є найбільш розповсюдженими та використовуються у більшості країн світу.

Міжнародні стандарти надають компаніям різних країн широкий вибір методів визначення собівартості запасів товарно-матеріальних цінностей. У кожній країні застосовуються різні підходи до вирішення даного питання, оскільки не існує якогось універсального методу. Зарубіжний досвід свідчить про існування вибору того чи іншого методу оцінки запасів товарно-матеріальних цінностей залежить від багатьох чинників і лише їх комплексний облік може забезпечити високу ефективність управління активами підприємства. Суттєвий вплив на вибір методу оцінювання запасів товарно-матеріальних цінностей мають технологічні особливості діяльності підприємств. Наукове обґрунтування методу оцінки запасів товарно-матеріальних цінностей сприятиме ефективному управлінню, своєчасному виявленню відхилень, зниженню собівартості продукції, збільшенню прибутку та конкурентоспроможності підприємства.

1.3. Обліково-аналітична документація як основа для прийняття рішень з управління товарно-матеріальними цінностями

Здійснення економічної діяльності передбачає використання підприємством товарно-матеріальних цінностей – найбільш важливої і значної частини його активів. Раціонально організований облік товарно-матеріальних цінностей означає якісну поінформованість про їх наявність та рух і забезпечує якісний контроль зберігання матеріальних цінностей, що є важливим аспектом діяльності промислових підприємств.

Запаси товарно-матеріальних цінностей є предметами праці, що одноразово використовуються у виробничому процесі та переносять свою вартість на готову продукцію. Облік товарно-матеріальних цінностей ведеться згідно з П(С)БО 9 «Запаси» [11].

Основні задачі обліку запасів товарно-матеріальних цінностей: облік їх

надходження на склад; облік руху товарно-матеріальних цінностей на складі; облік нестач та надлишків товарно-матеріальних цінностей у місцях зберігання та експлуатації; облік їх переоцінки; облік наявності та руху товарно-матеріальних цінностей; облік їх витрат зі складу.

Завдання обліку товарно-матеріальних цінностей регламентуються в Україні нормативними документами:

- Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» [26];
- П(С)БО 6 «Виправлення помилок і змін у фінансовій звітності» [27];
- П(С)БО 16 «Витрати» [28];
- Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [13];
- типовий порядок визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей [14] та ін.

Завдання обліку товарно-матеріальних цінностей є тісно пов'язаними із іншими обліковими завданнями підприємства, а саме із завданнями обліку:

- позавиробничих витрат;
- надходжень товарно-матеріальних цінностей за фактичною вартістю;
- відпуску товарно-матеріальних цінностей у порядку їх реалізації;
- надходжень цінностей за кореспондуючими рахунками;
- витрат товарно-матеріальних цінностей за кореспондуючими рахунками;
- витрат цінностей на виробництво.

Досить важливим і водночас складним процесом є документальне оформлення надходження матеріальних, сировинних і паливних ресурсів, їх наявності та витрачання на промисловому підприємстві. Структура документообігу має забезпечувати своєчасне надходження необхідної інформації для обліку, контролю та оперативного управління рухом товарно-матеріальних цінностей. З огляду на це одним із важливих завдань обліку товарно-матеріальних цінностей підприємства є їх правильне документальне оформлення, а також своєчасне, повне відображення в облікових реєстрах надходження цінностей, їх внутрішнє переміщення на підприємстві та вибуття.

Оформлення руху товарно-матеріальних цінностей на підприємствах здійснюється відповідно до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [13, 29].

Раціональність організації первинного обліку товарно-матеріальних цінностей визначає правильність списання вартості сировини і матеріалів на виробництво, оцінки незавершеного виробництва, а також їх відображення у звітності підприємства.

Аналітичний облік запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства ведеться на складах за допомогою карток складського обліку (форма №М-12), які зберігаються в картотеці. На складах з невеликою номенклатурою товарно-матеріальних цінностей замість карток може використовуватись книга складського обліку (форма ВЗСП-10). При цьому аналітичні рахунки групують за групами матеріалів, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами, за синтетичними рахунками бухгалтерського обліку і субрахунками. Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотних відомостях і використовуються з метою контролю зберігання і руху товарно-матеріальних цінностей, їх оцінки, порівняння з даними оперативного обліку, інвентаризації [30].

Матеріально-відповідальна особа повинна дотримуватись певних вимог під час відпуску запасів зі складу у виробництво, а саме таких [31]:

- запаси товарно-матеріальних цінностей обліковуються їх за вагою, обсягом, масою у відповідності до нормативів витрат;
- відпуск запасів цінностей здійснюються в межах попередньо встановлених лімітів;
- обов'язкове узгодження з головним бухгалтером списків осіб, яким надано право вимагати зі складів матеріали та мати зразки їх підписів.

На основі інформації про залишки на початок місяця в картках складського обліку, складаються відомості обліку залишків запасів (сальдові відомості), які використовуються для порівняння даних аналітичного і синтетичного обліку запасів товарно-матеріальних цінностей. Полегшення процесу організації обліку

запасів на складі передбачає використання персональних комп'ютерів. Для вирішення завдань обліку доцільно обирати сучасну техніку та програмне забезпечення. Всі ПК повинні з'єднуватися мережею, до якої повинен приєднуватися хоча б один принтер, а також інші необхідні пристрої для вводу/виводу інформації. Також в ідеалі на підприємстві повинна бути передбачена штатним розкладом посада системного адміністратора, в обов'язки якого входить нагляд за оптимальним та безперебійним функціонуванням комп'ютерної техніки та відповідного програмного забезпечення.

Правильність документального оформлення операцій з надходження запасів залежить правильне перенесення їх вартості на витрати виробництва, а також реальність оцінки незавершеного виробництва і його відображення у звітності підприємства. Зокрема, документообіг підприємства повинен містити таку інформацію [30]:

- перелік підрозділів, через які проходить певний документ;
- посади виконавців, які з ним працюють;
- строки перебування первинних документів у підрозділі або у виконавця;
- терміни складання, прийому до обліку, передачі в обробку та в архів.

Керівник і головний бухгалтер підприємства повинні бути зацікавлені в наявності графіка документообігу, правила якого і технологія обробки інформації, відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», визначається ними самостійно. Крім того, керівник підприємства повинен створювати необхідні умови для бездоганного ведення обліку, забезпечити неухильне виконання правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення і подання для обліку первинних документів.

Облік руху запасів товарно-матеріальних цінностей здійснюється із використанням первинних документів, які наведені у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Документування операцій, пов'язаних з рухом запасів товарно-матеріальних цінностей

Назва та форма документа	Призначення документа
Документи з надходження та оприбуткування запасів	
Товарно-транспортна накладна (ф. № 1 - ТН)	комбінований документ, що складається з трьох самостійних розділів: відомості про вантаж, вантажно-розвантажувальні роботи, інша інформація
Рахунок-фактура (ф. № 63)	розрахунковий документ, що виписується постачальником на ім'я покупця на кожну партію відвантажених запасів
Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (ф. № М-20)	документ є підставою для списання товарно-матеріальних цінностей, для оприбуткування їх підприємством-одержувачем і для дозволу на вивіз із території підприємства постачальника, а також для їх складського, оперативного і бухгалтерського обліку
Довіреність (ф. № М-2)	застосовуються для одержання виробничих запасів від постачальника через довірену особу
Акт закупки товарно-матеріальних цінностей	застосовується при закупівлі запасів підзвітними особами підприємства
Журнал обліку вантажів, що надійшли	застосовується для реєстрації транспортних документів, пов'язаних з отриманням вантажів та оприбуткуванням їх на склад підприємства
Прибутковий ордер (ф. № М-4)	застосовуються для обліку матеріалів, що надходять на підприємство від постачальників або з переробки
Акт про приймання матеріалів (ф. № М-7)	документ складається у випадках розбіжностей по кількості і якості виробничих запасів, що надійшли, із даними супровідних документів (пред'явлених до оплати) і є підставою для пред'явлення претензій постачальнику й оприбуткування виробничих запасів, що надійшли. Застосовується також у разі приймання запасів, що надійшли без документів
Документи складського обліку запасів	
Картка складського обліку матеріалів (ф. № М-12)	застосовується для оперативного обліку руху запасів по складу (коморі)
Матеріальний ярлик (ф. № М-16)	застосовується для характеристики матеріалів кожного номенклатурного номера за місцем зберігання, слугує для матеріальних цінностей паспортом
Реєстр прийняття-здачі документів (ф. № М-13)	використовується для реєстрації прибуткових і видаткових документів, які здаються до бухгалтерії
Відомість обліку залишків матеріалів на складі (ф. № М-14)	використовується для контролю взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку
Сигнальна довідка про	складається завскладом (комірником) у разі виявлення відхилень

Продовження табл. 1.4

Назва та форма документа	Призначення документа
Документи складського обліку запасів	
відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу (ф. № М-18)	фактичного залишку виробничих запасів від встановлених норм
Матеріальний звіт (ф. № М-19)	складається матеріально відповідальною особою і передається в бухгалтерію; відображає рух запасів на складі за певний період
Документи з вибуття запасів	
Лімітно-забірна картка (ф. № М-8)	для багаторазового відпуску одного номенклатурного номера матеріалів на один місяць
Лімітно-забірна картка (ф. № М-9)	для чотириразового відпуску лімітованих матеріалів, що зараховуються на один вид витрат (замовлення) на один місяць
Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів (ф. № М-10)	для відпуску матеріалів, потреба в яких виникає періодично, заміни матеріалів, а також для додаткового (понадлімітного) відпуску матеріалів
Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (ф. № М-11)	для відпуску матеріалів усередині підприємства, включаючи відпуск господарствам свого підприємства, розташованим за межами його території

Примітка. Таблиця 1.4 узагальнена автором на основі [11; 4; 24]

Слід зазначити, що визначення переліку документів, які використовуються на підприємстві, здійснюється головним бухгалтером із врахуванням специфіки діяльності підприємства. При цьому, структура документообігу має забезпечувати вчасне надходження необхідної інформації для обліку, контролю та оперативного управління рухом сировини і матеріалів.

Операції надходження сировини і матеріалів оформляються відповідними первинними документами. Основними напрямками таких надходжень є:

- придбання у постачальника;
- придбання підзвітними особами;
- безкоштовне отримання;
- виявлення надлишків при проведенні інвентаризації;
- внески учасників до статутного капіталу підприємства;

- обмін.

З огляду на можливість виникнення різних господарських операцій, які стосуються обліку запасів товарно-матеріальних цінностей, необхідно враховувати:

- переоцінку товарно-матеріальних цінностей підприємства;
- їх заготівлю і придбання;
- транспортно-заготівельні витрати.

Основними завданнями обліку товарно-матеріальних цінностей:

- 1) контроль виконання плану матеріально-технічного забезпечення діяльності підприємства;
- 2) відображення витрат на закупівлю й транспортування товарно-матеріальних цінностей, результатів постачання;
- 3) виявлення відхилень фактичної собівартості придбаних цінностей від планової;
- 4) контроль за залишками і рухом запасів на складах, їх наявністю і рухом в процесі їх заготівлі;
- 5) спостереження за станом складських запасів, за відповідністю їх нормативам, контроль за їх зберіганням;
- 6) контроль за лімітом відпуску запасів на виробничі потреби, витрати і списуванням їх вартості на витрати виробництва (контроль за дотриманням норм);
- 7) правильний розподіл запасів (сировини і матеріалів) за об'єктами калькуляції;
- 8) виявлення непотрібних товарно-матеріальних цінностей, що підлягають реалізації.

Графік документообігу при здійсненні обліку товарно-матеріальних цінностей наведено у табл. 1.5.

Всі товарно-матеріальні цінності, що надійшли на підприємство від постачальників, при журнально-ордерній формі обліку обліковуються в журналі-ордері № 5 (5А), в якому здійснюється облік розрахунків з усіма постачальниками підприємства. Доцільно використовувати два журнали-ордери:

для розрахунків з постачальниками товарно-матеріальних цінностей і для розрахунків із постачальниками робіт та послуг. Розрахунки з постачальниками при здійсненні планових платежів обліковуються в окремій відомості № 5.1, загальні підсумки якої також переносяться до журналу-ордера № 5 (5А)[31].

Таблиця 1.5 – Документооборот в системі обліку товарно-матеріальних цінностей

Найменування документа	Складання і передача документа		Обробка документа		Обробка і узагальнення даних в бухгалтерії	
	Відповідальний за складання і передачу документа	Строк передачі документа	Служба, що прийняла документ	Коли і кому передається	Обробка документа і узагальнення даних	Кому і коли передається документ
Рахунок постачальника	Касир-інкасатор	В день отримання	Відділ МТЗ	Щодня до бухгалтерії	Оплата або підготовка відмови від оплати	На другий день після отримання матеріалів завскладом
Прибутковий ордер	Відділ МТЗ	Кожного 1-го, 4,8 і т.д.	Завскладом на час надходження матеріалів числа	Бухгалтерії кожного 5,9,13-го Числа	Контроль за змістом, визначенням цін, запис	Обчислювальний центр, другого дня після одержання
Накладна вимога	Завідуючий складом	щодня	Відділ МТЗ	Бухгалтерії наступного дня після отримання	Контроль визначенням цін, запис до регістрів	Обчислювальний центр другого дня після одержання
Лімітно-забірна картка	Завідуючий складом	щодня	Відділ МТЗ	Бухгалтерії наступного дня після отримання	Контроль за правильністю оформлення, запис до регістрів	Обчислювальний центр

Примітка. Таблиця 1.5 узагальнена автором на основі [31]

Аналітичний облік товарно-матеріальних цінностей ведеться на складах за допомогою карток складського обліку. Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотних відомостях. Рахунки аналітичного обліку

забезпечують контроль зберігання і руху товарно-матеріальних цінностей, їх оцінку, проведення інвентаризації.

Облік товарно-матеріальних цінностей значно спрощується при використанні комп'ютерної техніки, що дозволяє обробляти всі прибутково-видаткові документи щоденно в міру їх надходження, спростити ведення аналітичного обліку [32]. Питання переходу на комп'ютеризовану форму обліку є досі актуальною для багатьох підприємств. Крім того, навіть використання сучасних технологій є недостатнім для забезпечення ефективності обліку товарно-матеріальних цінностей, оскільки не завжди супроводжується професійним використанням спеціалізованого програмного забезпечення.

Висновки до першого розділу. Проведене дослідження теоретичних основ управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей підприємства стало основою для формулювання наступних висновків.

Актуальність розвитку системи управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей (запасів) промислових підприємств обумовлюється сучасними умовами функціонування підприємств, зокрема, високим рівнем мінливості умов зовнішнього середовища та глобалізаційними процесами.

Товарно-матеріальні цінності (запаси) – це частка оборотних активів підприємства, сформована за рахунок власних і залучених джерел, фізично представлена як сировина й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби, незавершене виробництво, власна готова продукція, придбані товари, малоцінні та швидкозношувані предмети, молодняк тварин і тварини на відгодівлі та інші матеріальні цінності, що призначені: для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб; придбані та утримуються підприємством, з метою подальшого продажу.

Вирішення питання оцінювання товарно-матеріальних цінностей підприємства суттєво впливає на ефективність використання запасів та їх витрачання в процесі виробництва, на фінансовий стан підприємства в цілому.

Існує декілька методів оцінки запасів товарно-матеріальних цінностей підприємства. Так, запаси можна оцінювати за їх первісною вартістю

(собівартістю запасів, виробничою собівартістю). З метою поточної оцінки їх руху протягом певного періоду можуть використовуватись облікові ціни, або планово-заготівельна собівартість. Можливі методи оцінки запасів при їх вибутті: ідентифікація собівартості відповідної одиниці запасів; середньозважена собівартість; собівартість перших за часом надходження запасів (FIFO); нормативні затрати; ціна продажу. Суттєвий вплив на вибір методу оцінювання запасів товарно-матеріальних цінностей мають технологічні особливості діяльності підприємств.

Якісний контроль за зберіганням та використанням товарно-матеріальних цінностей підприємства вимагає раціонально організованого обліку товарно-матеріальних цінностей, що забезпечує наявність повної та вчасної інформації про їх наявність та рух і вимагає правильно організованої системи документообігу. Структура документообігу має забезпечувати своєчасне надходження необхідної інформації для обліку, контролю та оперативного управління рухом товарно-матеріальних цінностей.

Раціональність організації первинного обліку товарно-матеріальних цінностей визначає правильність списання вартості сировини і матеріалів на виробництво, оцінки незавершеного виробництва, а також їх відображення у звітності підприємства. Керівник підприємства повинен створювати необхідні умови для правильного ведення обліку, забезпечити неухильне виконання правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення і подання для обліку первинних документів.

2. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

2.1 Нормативно-правове регулювання управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей

Управлінський облік – це пошук, аналіз, передача і використання фінансової та нефінансової інформації, пов'язаної з прийняттям рішень, для створення і збереження вартості організації. Порядок ведення управлінського обліку в Україні та в світі в цілому жорстко не регламентується. Водночас, передовий досвід здійснення управлінського обліку забезпечив розроблення Американським інститутом сертифікованих публічних бухгалтерів (AICPA) та Інститутом присяжних бухгалтерів в області управлінського обліку (CIMA), які спільно налічують понад 600 тис. членів і студентів з 177 країн світу Міжнародних принципів управлінського обліку. Ці принципи відображають бачення генеральних і фінансових директорів, викладачів та інших фахівців з п'яти континентів земної кулі, сформований за підсумками глобальної консультації [33].

Чотири принципи спрямовані на досягнення чотирьох цілей (рис. 2.1):

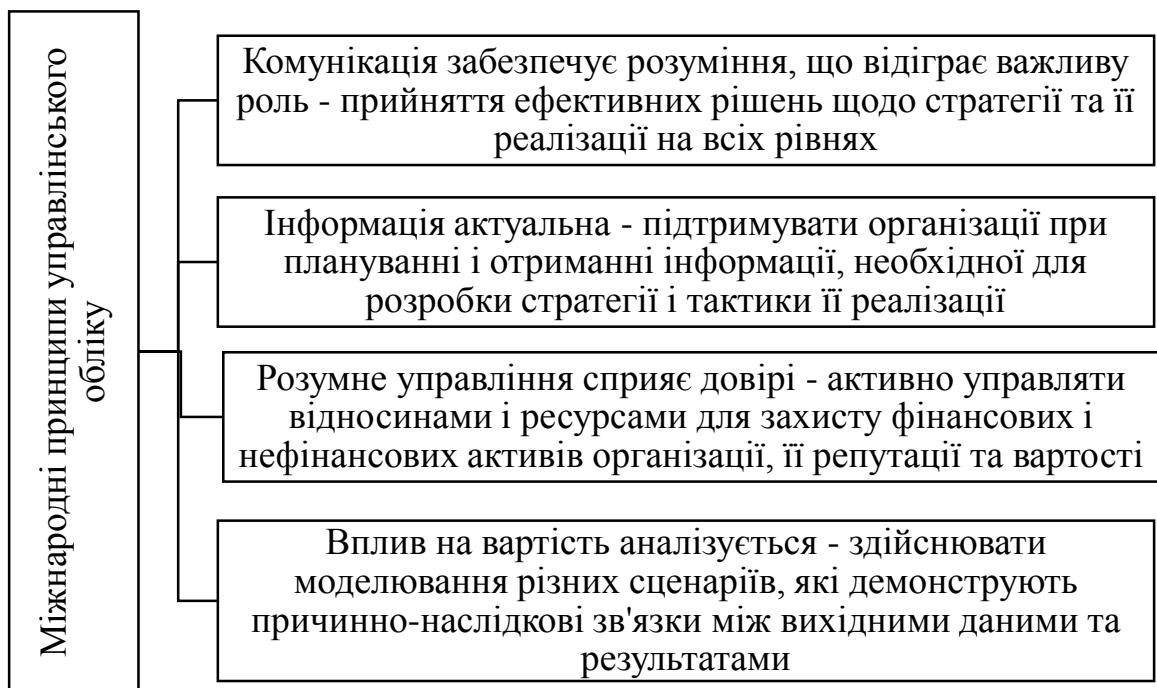
1. Комунікація забезпечує розуміння, що грає важливу роль. Даний міжнародний принцип означає, що управлінський облік починається і закінчується спілкуванням. Мета його реалізації допомогти організаціям подолати розрізненість і стимулювати інтегроване мислення, що веде до більш ефективного прийняття рішень. Даний принцип передбачає:

- розробку і реалізацію стратегії на основі діалогу;
- індивідуалізованість комунікацій;
- високу ефективність управлінських рішень, що досягається на основі комунікацій.

2. Інформація актуальна. Цей принцип передбачає, що управлінський облік забезпечує керівників актуальною інформацією в потрібний час; дозволяє

ідентифікувати інформацію за минулий, поточний і майбутній періоди, включаючи фінансові та нефінансові (соціальні, екологічні, економічні) дані, отримані із зовнішніх і внутрішніх джерел. Дотримання даного принципу означає, що:

- використовується найбільш якісна з наявної інформації;
- інформація має бути надійною і доступною;
- інформація залежить від контексту.

Джерело: узагальнено автором на основі [16, 29]

Рисунок 2.1 – Міжнародні принципи управлінського обліку

3. Вплив на вартість аналізується, тобто управлінський облік пов'язує стратегію організації з її бізнес-моделлю. Цей принцип допомагає організаціям моделювати різні сценарії, щоб усвідомити їх вплив на створення і збереження вартості на основі:

- використання різних моделей, що забезпечує розуміння варіантів;
- визначення черговість дій в залежності від їх впливу на результати.

4. Розумне керівництво сприяє довірі, що забезпечує більш високу об'єктивність прийняття управлінських рішень на основі критичного підходу та підзвітності. Оптимальний баланс між короткостроковими комерційними інтересами організації і довгостроковій вартістю для зацікавлених сторін зміцнює довіру до неї. Даний принцип реалізується на основі:

- підзвітності та надійності;
- соціальної та екологічної відповідальності;
- професійній сумлінності та етиці.

Міжнародні принципи управлінського обліку є універсальними і призначені для того, щоб допомогти будь-якій організації отримати вигоду на основі зростаючого потоку інформації. Принципи розроблені для генеральних і фінансових директорів, а також для членів рад директорів, які контролюють діяльність своїх підприємств. Вони також корисні для інвесторів та інших зацікавлених осіб.

В документі [33] детально описані способи застосування цих чотирьох принципів в 14 ключових сферах управлінського обліку. Крім того, в ньому наведено ключові компетенції, якими повинні володіти фахівці в області управлінського обліку, щоб допомогти своїм організаціям в розробці, реалізації та оптимізації стратегій.

Професія фахівця з управлінського обліку вимагає досконального знання бізнесу (включаючи бізнес-модель) і умов його ведення, щоб бути в курсі всіх ризиків і можливостей організації. Керуючи і адекватно реагуючи на ризики, організації можуть використовувати можливості і згодом створювати вартість для своїх власників.

Управлінський облік знаходиться на перетині фінансів і менеджменту, дає структуровані шляхи вирішення неструктурованих проблем. Він забезпечує високу ефективність управлінських рішень завдяки правильному і повному використанню інформації. Прийняття рішень на основі фактів або експертних висновків робить безперервний успіх більш реальним. Саме на досягнення цієї мети спрямовані Міжнародні принципи управлінського обліку. Слід зазначити,

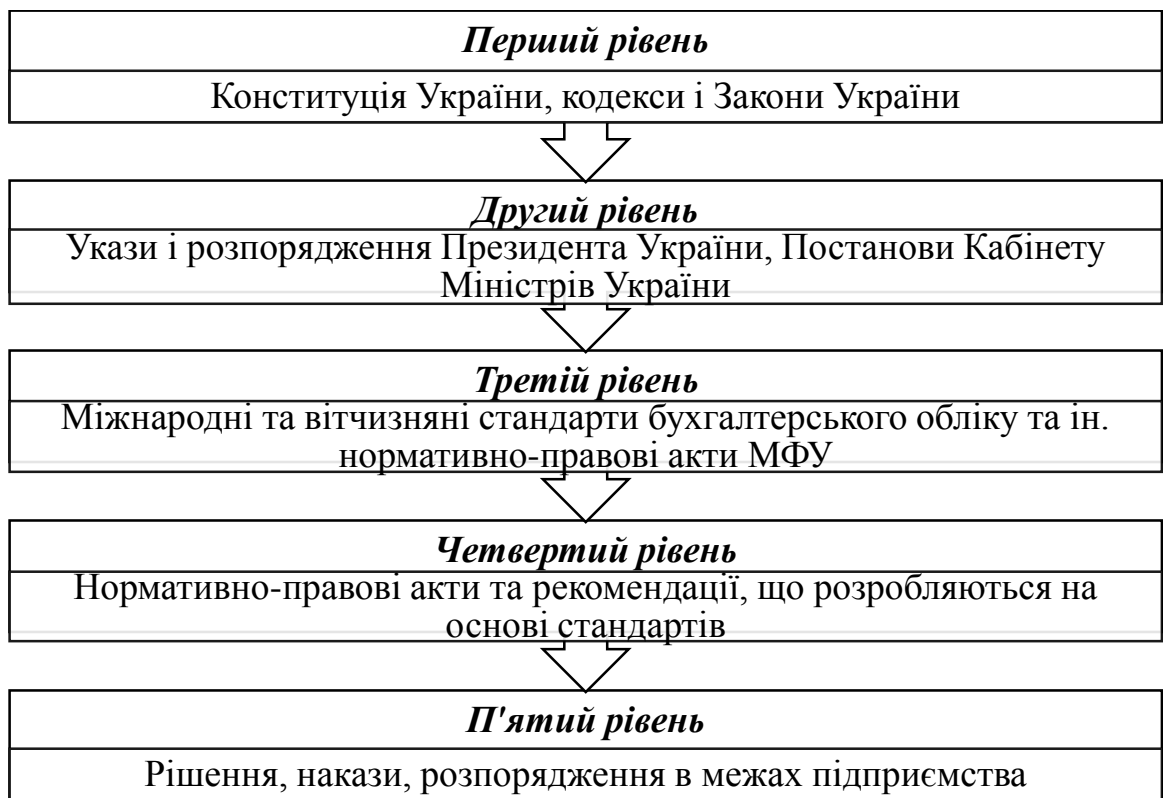
що розглянуті принципи не є обов'язковими, тобто мають рекомендаційний характер.

В Україні питання нормативно-правового регулювання управлінського обліку та, зокрема, обліку запасів товарно-матеріальних цінностей є актуальним в умовах посилення конкуренції, в т.ч. міжнародної, у зв'язку із інтеграцією нашої держави у Європейський соціально-економічний простір.

Водночас, нормативно-правове регулювання управлінського обліку в Україні фактично не здійснюється. Винятком є аспекти управлінського обліку, які безпосередньо пов'язані (знаходяться на перетині) з бухгалтерським обліком. Порядок ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів на підприємствах регулює цілий ряд нормативно-правових документів, які забезпечують: дотримання підприємствами єдиних правил ведення бухгалтерського обліку; гарантування та захист інтересів користувачів облікової інформації; достовірність та повноту визначених даних; задоволення інформаційних потреб користувачів.

Таким чином, нормативно-правове регулювання обліку повинне забезпечувати усіх зацікавлених користувачів відповідним доступом до даних, які описують фінансовий стан і результати діяльності підприємства, а також про надходження, переміщення та використання товарно-матеріальних цінностей. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в Україні представлене п'ятьма рівнями (рис. 2.2).

Основним законом у сфері бухгалтерського обліку є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», дія якого поширюється на юридичних осіб всіх форм власності та організаційно-правових форм, на представництва іноземних економічних суб'єктів. Всі підприємства та організації в Україні повинні вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність [26].

Джерело: узагальнено автором на основі [25, 34]

Рисунок 2.2 – Рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні

Відповідно до «Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів» [34] в Україні було сформовано удосконалену, оновлену систему нормативно-правового регулювання обліку, основною ознакою якої є забезпечення відповідності сучасним умовам економічної діяльності.

Слід зазначити, що облік виробничих запасів (товарно-матеріальних цінностей) регулюється МСБО 2 «Запаси» [25]. Мета даного стандарту – визначення підходу щодо обліку запасів (товарно-матеріальних цінностей) економічного суб'єкта. Відповідно до МСБО 2 «Запаси», головним питанням обліку запасів, є встановлення суми їх собівартості, яка визнається активом підприємства і переноситься на майбутні періоди аж до моменту визнання відповідних доходів. Даний Стандарт містить рекомендації щодо розрахунку собівартості та подальшого визнання витрат, зокрема, будь-яке часткове

списання до чистої вартості реалізації, а також містить рекомендації щодо формул для визначення собівартості. МСБО 2 «Запаси» не застосовується до [25]:

- фінансових інструментів;
- незавершеного виробництва за будівельними контрактами підприємства, а також прямо пов'язані з ним контракти з надання послуг;
- біологічних активів, які пов'язані зі сільськогосподарською діяльністю підприємства на місці збирання врожаю.

Крім того, МСБО 2 «Запаси» не застосовується до оцінки запасів (товарно-матеріальних цінностей), утримуваних [25]:

- виробниками продукції сільського та лісового господарства після збору врожаю, корисних копалин і мінеральних продуктів, якщо вони оцінюються за чистою вартістю, оскільки в даному випадку зміни цієї вартості визнаються у прибутку або збитку підприємства в періоді зміни;
- брокерами товарної біржі, які оцінюють свої запаси за справедливою вартістю мінус витрати продажу, оскільки дані суми визнають у прибутку або збитку в період зміни.

Вітчизняне законодавство у сфері обліку характеризується дією Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Головним стандартом, який визначає методичні основи формування в обліку інформації про запаси (товарно-матеріальні цінності), а також розкриття її у звітності, є П(С)БО 9 «Запаси» [11]. Даний стандарт застосовується підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності, однак не застосовується, на відміну від МСБО 2 «Запаси» бюджетними установами, а також економічними суб'єктами, які, відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами.

Крім того, дія П(С)БО 9 «Запаси» не поширюються на [11]:

- фінансові активи підприємства;
- незавершені роботи за будівельними контрактами, зокрема, контракти з надання послуг, що безпосередньо пов'язані з ними;

- поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються за справедливою вартістю відповідно; корисні копалини, якщо вони оцінюються за чистою вартістю реалізації.

Слід зазначити, що крім П(С)БО 9 «Запаси», порядок формування в обліку та звітності інформації про товарно-матеріальні цінності також частково визначають:

- НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», що містить мету, склад і принципи формування фінансової звітності, вимоги до визнання та розкриття її елементів [35];
- П(С)БО 16 «Витрати», в якому визначено методичні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства, зокрема, витрати виробничих запасів (товарно-матеріальних цінностей) та розкриття даної інформації в фінансовій звітності підприємства [28].

Характеристику нормативно-правових документів, на основі яких здійснюється регулювання обліку запасів в Україні наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Характеристика нормативно-правових актів регулювання обліку товарно-матеріальних цінностей (запасів) підприємств в Україні

Нормативно-правовий акт	Характеристика
<i>Перший рівень</i>	
Податковий кодекс України	Встановлює особливості визнання та оцінки запасів при їх надходженні та використанні
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, зокрема, щодо обліку запасів; порядок оформлення первинних документів та регістрів бухгалтерського обліку, обов'язки підприємств щодо проведення інвентаризації залишків товарно-матеріальних цінностей на дату складання балансу підприємства
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси»	Встановлює особливості визнання та оцінки запасів при їх надходженні та використанні для підприємств України, які використовують міжнародні стандарти фінансової звітності

Продовження табл. 2.1

Нормативно-правовий акт	Характеристика
<i>Третій рівень</i>	
Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, в тому числі при формуванні інформації про запаси підприємства
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»	Визначає методологічні засади формування в обліку інформації про виробничі запаси, регулює їх порядок оцінки і обліку на підприємстві та розкриття інформації в фінансовій звітності, регулює порядок здійснення операцій, пов'язаних із рухом запасів
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства, зокрема, витрати запасів, та її розкриття в фінансовій звітності підприємства
<i>Четвертий рівень</i>	
Інструкція про застосування Плану рахунків Бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	Визначає основні рахунки та субрахунки для систематизації інформації про виробничі запаси, а також регулює порядок їх використання при здійсненні операцій з ними
Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань	Визначає порядок проведення інвентаризації активів (в тому числі виробничих запасів) і зобов'язань та оформлення її результатів
Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства	Визначає порядок формування облікової політики підприємства, в тому числі і щодо виробничих запасів
Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів	Визначає перелік та форми типових первинних документів, які можуть використовуватися для обліку запасів, а також зазначає порядок їх заповнення з урахуванням обов'язкових реквізитів
Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей	Визначає механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) товарно-матеріальних цінностей, в тому числі виробничих запасів
Порядок проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей	Регулює порядок проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей, в тому числі виробничих запасів
Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг)	Визначають єдині підходи до формування собівартості продукції (робіт, послуг) і визначення фінансових результатів на підприємствах

Примітка. Таблиця 2.1. узагальнена автором на підставі [34]

Доцільно зазначити, що чотири рівні нормативно-правового забезпечення обліку товарно-матеріальних цінностей в Україні (рис. 2.1, табл. 2.1) регулюються на рівні держави та є обов'язковими до виконання українськими підприємствами. Нормативно-правові акти певного рівня не можуть суперечити документам вищого рівня регулювання.

Водночас, п'ятий рівень документів нормативно-правового забезпечення обліку товарно-матеріальних цінностей (рис. 2.1) формуються безпосередньо на підприємстві. Відповідно до 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [26] питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника або уповноваженого органу, економічний суб'єкт самостійно визначає облікову політику та питання, пов'язані з нею. Зокрема, в наказі про облікову політику відображення інформації про запаси визначають:

- методи оцінки вибуття запасів (товарно-матеріальних цінностей) підприємства;
- періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів;
- порядок обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат, ведення окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат підприємства;
- періодичність та об'єкти проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей (запасів);
- визначення одиниці аналітичного обліку запасів підприємства.

Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкцією про його застосування для обліку виробничих запасів виділено рахунок 20 однойменної назви. Зазначений рахунок має такі субрахунки: «Сировина й матеріали»; «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»; «Паливо»; «Тара й тарні матеріали»; «Будівельні матеріали»; «Матеріали, передані в переробку»; «Запасні частини»; «Матеріали сільськогосподарського призначення»; «Інші матеріали».

В цілому, облік товарно-матеріальних цінностей підприємства є складною системою, що має свої особливості. Дослідження нормативно-правових актів, які регулюють бухгалтерський облік запасів підприємств України свідчить про майже повну уніфікованість методичних підходів до обліку запасів (товарно-матеріальних цінностей) за міжнародними та національними стандартами. Остаточна уніфікованість міжнародних і вітчизняних стандартів потребує уточнення питання деталізації інформації, що відображається в фінансовій звітності.

2.2. Підходи до управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей на промислових підприємствах

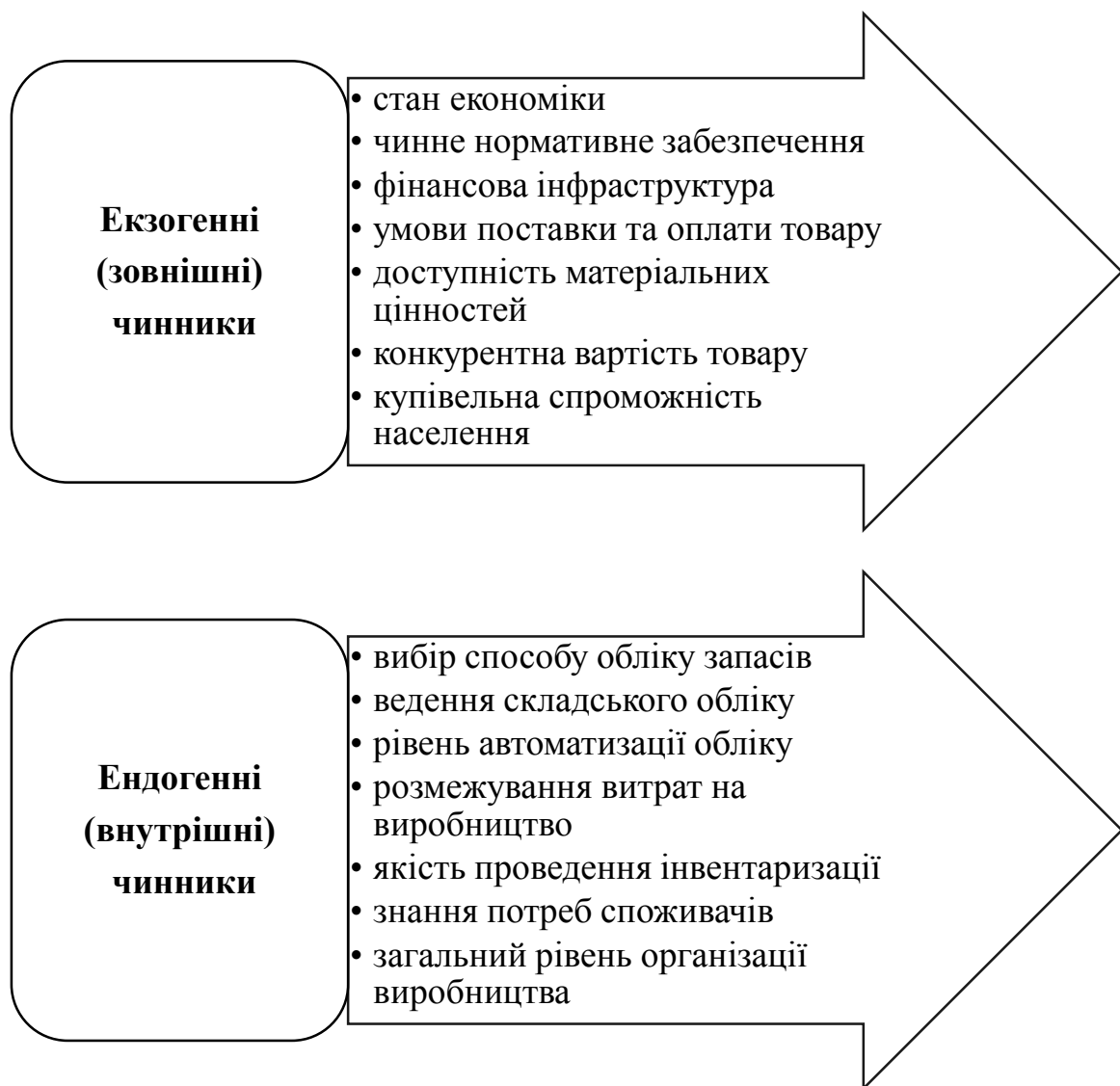
В умовах переходу до постіндустріальної економіки основними конкурентними перевагами підприємства стають нематеріальні активи, орієнтація на потреби споживача, а також ефективність системи менеджменту, в т.ч. обліку та управління товарно-матеріальних цінностей [7, с. 21]. Сучасний етап розвитку систем обліку в Україні характеризується зближенням законодавства України з європейським, усуненням торгово-економічних, підвищенням рівня інвестиційної активності, виходом на міжнародний ринок капіталу.

Подальший розвиток обліку товарно-матеріальних цінностей в Україні є актуальним питанням, якому присвячено, зокрема, працю Т.І. Єфіменко [6], який досліджує вдосконалення процедур визначення вартості запасів і подання інформації про запаси. Відповідно до досліджень В.В. Баліцької [1, с. 178], оборотний капітал характеризується споживчою вартістю та вартісним складом. Споживча вартість – це ресурси для фінансового забезпечення витрат виробництва, а вартісний склад являє собою вкладення у матеріальні ресурси [7].

Окремі дослідники розглядають комплекс сучасних проблем управління матеріальними запасами в системах логістичного менеджменту різних виробничо-комерційних структур [5]. А в праці [2] наведено показники аналізу

запасів (товарно-матеріальних цінностей), з урахуванням типу політики фінансування різних груп оборотних активів, а також інших чинників. Проблему інформаційного забезпечення управління запасами досліджено на основі визначення ролі та місця аналізу запасів як функції управління логістичною системою підприємства.

В цілому слід зазначити, що на ефективність обліку і використання товарно-матеріальних цінностей підприємства впливають чинники, що наведено на рис. 2.3.

Джерело: узагальнено автором на основі [7, 36, 37]

Рисунок 2.3 – Чинники, що впливають на ефективність використання товарно-матеріальних цінностей підприємства

Товарно-матеріальні цінності (запаси) в якості об'єктів обліку на підприємстві є досить вагомими, оскільки їх ефективне використання визначає швидкість обороту вкладеного капіталу, прибуток підприємства. Ефективність управління запасами обумовлюється багатьма чинниками.

Основними внутрішніми чинниками ефективності використання товарно-матеріальних цінностей підприємства є вибір способу обліку запасів, рівень інформатизації, організація складського обліку тощо. До зовнішніх чинників відносяться: загальний стан економічної ситуації в країні та регіоні, нормативне регулювання обліку товарно-матеріальних цінностей, особливості та стабільність податкового законодавства, умови надання кредитів та ін.

Виявлення, аналіз та врахування зазначених чинників сприяє зниженню рівня витрат при закупівлі товарно-матеріальних цінностей, зменшенню витрат транспортування та, в цілому, забезпечувати надійність постачання. Щодо збуту, то управління товарно-матеріальними цінностями із врахуванням зазначених чинників сприяє попередженню можливих коливань цін на матеріальні ресурси через систему запасів, врахування сезонних коливань виробництва та кон'юнктури ринку, врахування купівельної спроможності споживачів.

Світова практика бухгалтерського обліку передбачає існування двох систем обліку товарно-матеріальних цінностей (виробничих запасів), що наведено на рис. 2.4.

В Україні використовується постійна система обліку виробничих запасів і, відповідно, ведеться постійна і безперервна оцінка всіх змін у виробничих запасах. В інших державах використовується також система періодичного обліку запасів, що передбачає фізичний підрахунок груп матеріалів у запасах через певні проміжки часу [3, с. 218; 37].

Складні умови економічної діяльності (що характеризуються, зокрема, постійними інфляційними процесами, тобто суттєвими коливаннями цін) призводять до того, що оцінка запасів за вартістю їх придбання не є цілком об'єктивною. З огляду на зазначене, в міжнародній системі та звітності щодо запасів розроблено перелік запасів підприємства (товари, виробничі запаси,

матеріали, незавершене виробництво, готова продукція) [25], якому майже повністю відповідає перелік, наведений у національних стандартах обліку [11]. З метою збереження об'єктивності оцінки запасів в умовах інфляції вони оцінюються за найнижчою оцінкою.

Джерело: узагальнено автором на підставі [7, с. 26-28]

Рисунок 2.4 – Системи обліку товарно-матеріальних цінностей
(виробничих запасів)

Метою МСФЗ 2 [25] є визначення порядку обліку запасів (товарно-матеріальних цінностей), що є орієнтиром для визначення вартості товарно-матеріальних цінностей та для подальшого визнання витрат із врахуванням будь-якого списання до чистої ціни продажу. Крім того даний стандарт містить інформацію про спосіб розрахунку собівартості, які використовуються для віднесення витрат на запаси підприємства.

Як зазначається у праці [12] зазначено, що облік запасів є однією зі сфер прийняття відповідних рішень в області політики зниження навантаження з податку на прибуток підприємства. Також зазначається, що спосіб обліку товарно-матеріальних цінностей має згоджуватись із характером діяльності, розміром підприємства, організаційній структурі, інформаційним та іншим

специфічним потребам з метою забезпечення підготовки достовірної і надійної звітності.

Процес інтеграції України, зокрема у сфері обліку, до європейської спільноти є обґрунтованим, оскільки вітчизняні підприємства в своїй економічній діяльності інтегруються в європейський економічний простір [38]. Про інтеграцію української системи бухгалтерського обліку в європейську свідчить, зокрема аналогічність терміну «запаси», наведеного в МСБО 2 [25] та П(С)БО 9 [11].

Слід зазначити, що еволюція вітчизняної системи обліку характеризується переходом від «індустріального обліку» до «постіндустріального» і відбувається з певним часовим лагом, що сприймається як відставання, проте є закономірністю розвитку. Процес вдосконалення системи обліку відбувається шляхом ускладнення і поглиблення комплексності, запровадження нових форм, поступової їх реорганізації [39].

Принципові особливості сучасної концепції обліку товарно-матеріальних цінностей (запасів) наведено на рис. 2.5.

Традиційно концепція обліку товарно-матеріальних цінностей містить такі основні блоки (рис. 2.4): організаційний, нормативно-правовий, управлінський й інформаційний. З огляду на спрямованість еволюції системи обліку в бік підвищення рівня повноти інформації, саме інформаційний блок має найбільше значення в концепції обліку товарно-матеріальних цінностей. Нормативно-правовий аспект обліку дещо розширюється, оскільки регулюючими компонентами, крім теперішніх МСФЗ, має стати досвід постіндустріальних країн. Традиційними також залишаються завдання обліку товарно-матеріальних цінностей. Водночас здійснюється переорієнтація на адекватне відображення вартості підприємства у конкурентних умовах постіндустріальної економіки.

Слід зазначити, що різноманітність організаційно-правових форм, соціально-економічних, історичних, юридичних, технологічних чинників впливу на діяльність підприємства, цілей і завдань, рівнів компетентностей керівництва, потреб в інформації при вирішенні оперативних і стратегічних завдань

менеджменту обумовлює використання різних підходів до організації збору, накопичення, систематизації і обробки управлінської інформації. Відповідно, різні підходи в організації облікового процесу призводять до існування різних варіантів побудови системи управлінського обліку [41, с. 14].

Джерело: узагальнено автором на підставі [7, 36, 40]

Рисунок 2.5 – Концепція обліку товарно-матеріальних цінностей (запасів)

Основні підходи до організації управлінського обліку наведено в табл. 2.2.

Розробка концепції інтегрованого обліку (фінансового, управлінського, податкового, а також обліку за МСФЗ) неможлива без визначення підходів до послідовного наближення окремих видів обліку один до одного. При цьому повинні бути розглянуті особливості всіх можливих комбінацій різних видів обліку. Важлива роль при цьому належить централізації первинного обліку, який є основою для подальшого групування і обробки інформації у межах підсистем управлінського, фінансового та ін. видів обліку.

Таблиця 2.2 – Характеристика підходів до організації управлінського обліку [10]

Підходи до організації управлінського обліку	Характеристика підходів організації управлінського обліку	Варіанти організації управлінського обліку	Тип системи
<i>Монітичний підхід</i>	Передбачає використання у фінансовому та управлінському обліку єдиної системи рахунків бухгалтерського обліку	Повна інтеграція фінансового та управлінського обліку	<i>Взаємодія системи бухгалтерських рахунків</i>
<i>Дуалістичний підхід</i>	Базується на двоколій системі обліку, в якій кожен вид обліку має самостійний план рахунків або в загальному плані рахунків виділяються відокремлені рахунки для управлінського обліку, а всі інші використовуються у фінансовому обліку	Автономна (локальна) система управлінського обліку в окремому плані рахунків	<i>Взаємодія системи бухгалтерських рахунків</i>
<i>Системний підхід</i>	1.1. Автономна (локальна) система	а) без використання системи бухгалтерських рахунків; б) ведення управлінського обліку в окремому плані рахунків	<i>Формування інформації для управління на основі синтезу методів</i>
	1.2. Інтегрована система	а) виділення управлінського обліку окремим блоком у межах фінансового обліку; б) повна інтеграція фінансового та управлінського обліку	
<i>Позасистемний підхід</i>	До сфери управлінського обліку включено лише окремі об'єкти управління відповідно до інформаційних запитів користувачів	2.1. Автономна (локальна) система а) без використання системи бухгалтерських рахунків; б) ведення управлінського обліку в окремому плані рахунків	<i>Формування інформації для управління на основі синтезу методів</i>
<i>Централізований підхід</i>	Організація управлінського обліку регламентується і контролюється єдиною обліково-аналітичною службою на чолі з відповідальною особою за його впровадження (ведення)	Інтегрована або автономна система	<i>Форма організації обліковоаналітичної системи</i>
<i>Децентралізований підхід</i>	Ведення управлінського обліку і формування управлінської звітності здійснюють працівники різних відділів (фінансового, планово-економічного, аналітичного)	Автономна (локальна) система	<i>Форма організації обліковоаналітичної системи</i>

Примітка: Таблиця 2.2 узагальнена автором на підставі [10]

Слід зазначити, що впровадження інтегрованої системи обліку має низку переваг [10]:

- уникнення багаторазового введення даних щодо господарських операцій та подій для різних видів обліку;
- високий рівень достовірності управлінської інформації завдяки одноразовому введенню і багаторазовій обробці інформації з метою виконання запитів у різних підсистемах обліку;
- співставність та відповідність даних різних видів обліку на основі використання єдиного інформаційного простору;
- оптимізація документообігу та зменшення витрат, необхідних для обслуговування корпоративної інформаційної системи.

Особливості різних підходів до організації управлінського обліку, в тому числі, товарно-матеріальних цінностей, стосуються також взаємодії фінансового та управлінського обліку, що реалізується через систему рахунків. Виділяють дві основні форми взаємодії: автономну та інтегровану системи управлінського обліку. Так, автономна система передбачає окреме ведення фінансового та управлінського обліку, а зв'язок між ними забезпечується на основі використання «дзеркальних» рахунків (рахунківекранів). Враховуючи конфіденційний характер управлінського обліку, цей підхід багато дослідників вважають найбільш доцільним з погляду інформаційної безпеки підприємства.

Використання інтегрованої системи обліку призводить до того, що рахунки управлінського обліку інтегруються в загальну систему рахунків підприємства, де прямо кореспондують з рахунками фінансового (бухгалтерського) обліку. Однак, даний спосіб обліку підходить лише для обліку витрат і доходів, що виключає повну інтеграцію даної форми організації управлінського обліку з фінансовим обліком. Зогляду на зазначене, більш обґрунтованим є підхід, відповідно до якого, крім розробки внутрішнього плану рахунків із включенням до нього рахунків управлінського обліку, інтеграція відбувається на рівні облікової політики підприємства [10].

Таким чином, вирішуючи завдання побудови найефективнішої системи обліку, яка забезпечує користувачів повною, достовірною, корисною та своєчасною інформацією, підприємство розробляє свої власні правила та принципи обліку, тобто формує власну облікову політику.

Слід зазначити, що зважаючи на сучасні умови здійснення економічної діяльності в Україні, а також на наявність можливості використовувати спеціальне програмне забезпечення при здійсненні управлінського обліку, вважаємо найбільш ефективною систему обліку, яка:

1) З точки зору взаємодії з системою бухгалтерського обліку базується на використанні моністичного підходу, тобто забезпечує інтеграцію управлінського та фінансового обліку, що має спростити організаційний облік на підприємстві в цілому.

2) З точки зору формування інформації для управління на основі синтезу методів управлінський облік повинен бути організованим на основі системного підходу, тобто включати всі об'єкти управління. А кож система управлінського обліку повинна бути інтегрованою, але, водночас, виділеною окремим блоком в системі фінансового обліку, оскільки фінансовий та управлінський облік мають різні цілі та функції.

3) З точки зору форми організації управлінського обліку, то вона має бути централізованою, що забезпечить дотримання такого принципу менеджменту, як єдиноначальність.

2.3 Сучасні проблеми управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства

Важливість виявлення, дослідження і пошук шляхів вирішення проблем управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислових підприємств України обумовлюється необхідністю пристосування сучасної системи обліку запасів до вимог діяльності економічних суб'єктів в умовах нестабільної економіки, мінливості законодавства, недосконалого апарату

управління держави. Запаси товарно-матеріальних цінностей підприємства становлять значну частку його активів та мають істотне значення при визначенні результатів діяльності, що підкреслює актуальність вирішення зазначених завдань [43].

Теоретичне дослідження управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей сучасного підприємства дозволило сформулювати висновок про те, що неправильна організація обліку наявності та руху запасів призводить до значної шкоди фінансовим показникам підприємства.

Основні проблемами організації обліку товарно-матеріальних цінностей підприємства наведено на рис. 2.6.

Джерело: узагальнено автором на підставі [44]

Рисунок 2.6 – Сучасні проблеми управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислового підприємства

Розглянемо детально кожну проблему та відповідні напрями вдосконалення організації обліку товарно-матеріальних цінностей.

Одна з проблем обліку запасів – неправильне віднесення витрат до «інших витрат» при визначенні первісної вартості придбаних за плату запасів. Зокрема, прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці та відрядження, інших прямих витрат підприємства на доопрацювання і підвищення якості технічних характеристик запасів товарно-матеріальних цінностей.

Крім того, виникають труднощі при визначенні справедливої вартості запасів товарно-матеріальних цінностей. Первісною вартістю запасів вважається їх справедлива вартість при внесені до статутного капіталу підприємства, при одержанні запасів підприємством безоплатно, при придбанні у результаті обміну та ін. Основним недоліком обліку товарно-матеріальних цінностей за справедливою вартістю є можливість маніпулювання їх вартістю і, таким чином, показниками бухгалтерського обліку, що суперечить одному з основних принципів обліку – наданню достовірної інформації про діяльність підприємства [44].

З огляду на те, що справедлива вартість активів найчастіше визначається відповідно до ринкових цін, то для визначення справедливої вартості товарно-матеріальних цінностей доцільно: визначити стан запасів (рівень морального та технічного зносу); проаналізувати ринкові ціни на певний об'єкт обліку та аналоги; здійснити оцінку справедливої вартості об'єкту обліку, використавши всю доступну інформацію [45].

Здійснення оцінювання товарно-матеріальних цінностей також супроводжується певними проблемами. Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», на дату балансу запаси слід оцінювати за меншою із двох оцінок: собівартістю або чистою вартістю реалізації. Різниця списуються на витрати звітного періоду [11]. Проте величина чистої вартості реалізації запасів є суб'єктивною, тому основою оцінки можуть бути прайслисти підприємств-виробників, дослідження коливань цін на ринку на окремі види товарно-матеріальних цінностей та ін. Водночас,

одним із заходів з визначення справедливої вартості та чистої вартості реалізації запасів є створення загальнодержавної інформаційної бази середніх цін найрозповсюдженіших активів на ринках.

Ще однією проблемою обліку запасів є їх правильне групування. Незважаючи на наявність законодавчо затвердженої класифікації запасів (План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій), її недостатньо, оскільки на підприємствах використовується велика кількість різноманітних товарно-матеріальних цінностей. Зазначене обумовлює доцільність формування номенклатури запасів товарно-матеріальних цінностей.

Часто складним завданням обліку товарно-матеріальних цінностей стає також вибір методики оцінки запасів при їх вибутті через постійні зміни цін на виробничі запаси, а також наявність різних методів списання запасів. Доцільно обирати метод оцінки вибуття запасів доцільно там, щоб не завищувати і, водночас, не занижувати собівартість продукції, врахувати рівень інфляції та специфіку процесу виробництва, а також цілі і завдання діяльності підприємства. Використання тих чи інших методів для визначення собівартості запасів при їх вибутті визначається підприємством самостійно в залежності від специфіки виробництва, особливостей виду економічної діяльності. До таких методів належать [11]: метод ідентифікованої собівартості, метод середньозваженої собівартості, метод собівартості перших за часом надходження запасів (FIFO), метод нормативних витрат, метод ціни продажу. Доцільність використання зазначених методів наведено у табл. 2.3.

Наявність різних методів списання запасів (табл. 2.3) забезпечує можливість для підприємств впливати на величину фінансового результату, що відображається в звітності.

Важливе значення при здійсненні обліку товарно-матеріальних цінностей належить правильній організації складського обліку. Розміщення запасів всередині складів має забезпечувати можливість швидкого їх приймання, відпускання і перевірки наявності. Важливими напрямками вдосконалення

складського обліку запасів є раціоналізація форм документів, документообігу та всієї системи оформлення, реєстрації й обробки документів.

Таблиця 2.3 – Доцільність використання методів списання запасів

Назва методу	Сутність	Умови використання
Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів	Конкретні одиниці запасів передаються у виробництво за тією ж вартістю, за якою вони були придбані.	Він може застосовуватись у випадку виконання спеціальних заказів, проектів, а також при невеликій номенклатурі товарів.
Метод середньозваженої собівартості	Проводиться по кожній одиниці запасів розподілом сумарної вартості залишку таких запасів на початок місяця і вартості отриманих у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця й отриманих у звітному місяці запасів.	Метод зручний для застосування підприємствами зі значною номенклатурою запасів. Використовується за умов існування різних цін на один і той самий вид запасів. При застосуванні методу чистий прибуток буде мати середнє значення, яке найбільш відповідає фактичному.
Метод ФІФО «first in-first out»	Запаси, відпускаються першими у виробництво (продаж чи інше вибуття), за собівартістю перших за часом надходження запасів.	Є доцільним в умовах незначної інфляції, при плановому скороченні закупок матеріалів та при очікуванні падіння цін на продукцію. В період постійного зростання цін метод надає найбільш високий з можливих рівень чистого доходу, через це виплачують надлишкові кошти у вигляді податку на прибуток.
Метод нормативних витрат	Оцінка полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін.	Застосування методу допускається лише тоді, якщо результати такої оцінки запасів приблизно дорівнюють їх собівартості. Для забезпечення максимального наближення нормативних витрат до фактичних, норми затрат і ціни у нормативній базі повинні регулярно перевірятися і переглядатися. Застосовується у разі стабільності цін на запаси.
Метод ціни продажу	Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною вартістю реалізованих товарів і сумою торговельної націнки.	Метод можуть застосовувати підприємства роздрібно́ї торгівлі, що мають значну й змінну номенклатуру товарів із приблизно однаковим рівнем торговельної націнки.

Примітка. Таблиця 2.3 узагальнена автором на підставі[11]

Крім того, застосування комп'ютерної техніки складськими працівниками та працівниками обліку забезпечує спрощення та оптимізацію обліку запасів. Автоматизація обліку позитивно впливає також на роботу бухгалтерії підприємства, оскільки спільна інформаційна база між складами та бухгалтерією забезпечує можливість спільного використання нормативно-довідкової інформації, упорядкування бухгалтерського обліку, збільшення кількості інформації, одержуваної з бухгалтерського обліку, зниження числа бухгалтерських помилок, підвищення оперативності та економічності обліку [46, 47].

Проблемним питанням організації управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей є також вибір політики управління запасами, тобто оптимального поєднання між витратами і вигодами певного рівня запасів. Одним із напрямів оптимізації запасів товарно-матеріальних цінностей є, зокрема, процедура розкредиту певних партій матеріалів, яка ґрунтується на принципі максимально можливого виходу корисного матеріалу і мінімізації відходів. Водночас, підвищенню ефективності використання запасів сприяє визначення ліміту витрат на основі норм матеріальних ресурсів на виготовлення одиниці продукції та планового обсягу випуску продукції підприємства [48].

Основними моделями оптимізації рівня запасів є [49]:

- модель економічно обґрунтованої потреби в запасах (від англ. EOQ - economic order quantity);
- модель планування потреби в матеріалах (від англ. MRP - material requirement planning model);
- модель або система «точно в строк» (яку в англосаксонських країнах називають «just in time», аббревіатура JIT).

Забезпечення ефективного обліку запасів товарно-матеріальних цінностей на підприємстві передбачає розробку конкретної програми внутрішньогосподарського контролю за їх збереженням і використанням, що включатиме детальний перелік об'єктів, термінів перевірки та прізвища виконавців. Забезпечення контролю за наявністю та рухом запасів у

встановленому порядку вимагає також проведення інвентаризації і контрольних вибіркових перевірок залишків товарно-матеріальних цінностей, вчасного їх відображення в обліку. Крім того, необхідною умовою ефективного і раціонального управління товарно-матеріальними цінностями в сучасних умовах господарювання є незалежний контроль, що здійснюється зовнішніми, або внутрішніми аудиторами за умови організованої відповідним чином системи внутрішнього контролю [50].

Основними заходами з контролю операцій із запасами товарно-матеріальних цінностей мають бути:

- перевірка організації складського господарства, стану збереження запасів підприємства;
- перевірка нормативів запасів;
- визначення правильності синтетичного й аналітичного обліку витрат на виробництво й реалізацію продукції, які включаються в собівартість продукції підприємства;
- встановлення законності проведених операцій із запасами товарно-матеріальних цінностей;
- перевірка дотримання норм витрат матеріалів, сировини й палива;
- перевірка правильності й ефективності використання матеріальних ресурсів;
- перевірка правильності реалізації надлишків запасів підприємства;
- перевірка дотримання підприємством податкового законодавства по операціях, пов'язаних із формуванням собівартості продукції;
- оцінка повноти і правильності відображення операцій із запасами.

Основний контроль має забезпечити бухгалтерія підприємства, бо саме первинні документи та облікові регістри надають можливість узагальнити інформацію щодо рівня використання товарно-матеріальних цінностей і надають про це повну інформацію для аналізу та прийняття рішень керівництвом.

Таким чином, для вирішення проблеми визначення первісної вартості, справедливої вартості та чистої вартості реалізації запасів доцільним є формування загальнодержавної бази середніх цін активів. Впровадження

обґрунтованої класифікації запасів дозволить уникнути проблеми віднесення запасів до певної групи. Врахування умов вибору методики списання запасів забезпечить їх достовірну оцінку, а низький рівень інформаційного забезпечення вирішується шляхом автоматизації робочих місць складських працівників та працівників обліку. Вирішення проблеми невідповідного контролю використання запасів передбачає створення взаємозв'язаних узгоджених систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю запасів. Реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів товарно-матеріальних цінностей підприємством дозволить значного підвищити результативність його фінансово-економічної діяльності.

Висновки до другого розділу. За результатами проведеного у другому розділі дослідження зроблено наступні висновки.

Питання нормативно-правового регулювання управлінського обліку та, зокрема, обліку запасів товарно-матеріальних цінностей є актуальним в сучасних економічних умовах. Основним завданням нормативно-правового регулювання обліку в Україні є визначення для всіх економічних суб'єктів єдиних правил.

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в Україні представлене п'ятьма рівнями: 1) Конституція України, кодекси і Закони України; 2) Укази і розпорядження Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України; 3) Міжнародні та вітчизняні стандарти бухгалтерського обліку та ін. нормативно-правові акти МФУ; 4) Нормативно-правові акти та рекомендації, що розробляються на основі стандартів; 5) Рішення, накази, розпорядження в межах підприємства.

Основним законом у сфері обліку є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Облік виробничих запасів (товарно-матеріальних цінностей) регулюється МСБО 2 «Запаси», або П(С)БО 9 «Запаси». Крім П(С)БО 9 «Запаси», порядок формування в обліку та фінансовій звітності інформації про товарно-матеріальні цінності також частково визначають: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»; П(С)БО 16 «Витрати».

Світова практика бухгалтерського обліку передбачає існування двох

систем обліку товарно-матеріальних цінностей (виробничих запасів): постійну та періодичну. В Україні використовується постійна система обліку виробничих запасів і, відповідно, ведеться постійна і безперервна оцінка всіх змін у виробничих запасах.

Вирішуючи завдання побудови найефективнішої системи обліку, яка забезпечує користувачів повною, достовірною, корисною та своєчасною інформацією, підприємства розробляють свої власні правила та принципи обліку, тобто формують власну облікову політику на основі використання різних поєднань таких основних підходів: моністичного, дуалістичного; системного, позасистемного; централізованого, децентралізованого.

Неправильна організація обліку наявності та руху запасів призводить до значної шкоди фінансовим показникам підприємства. Основні проблемами організації обліку товарно-матеріальних цінностей підприємства: неправильне визначення первісної вартості запасів; неправильне визначення справедливої вартості запасів товарно-матеріальних цінностей; неправильний вибір оцінки на дату складання балансу; складність віднесення запасів до певної групи; неправильний вибір методу списання запасів; незадовільна організація складського господарства та зберігання запасів; недостатність автоматизації первинного обліку запасів; неправильне визначення норм витрат на одиницю продукції; невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення та використання запасів підприємства.

Вирішення зазначених проблем передбачає створення взаємозв'язаних узгоджених систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю запасів, а також здійснення інших заходів, що забезпечить підвищення ефективності його діяльності в цілому.

3. ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИКИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИМИ ЦІННОСТЕЙ НА ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

3.1 Загальна характеристика досліджуваного підприємства

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ПРОФІНСТАЛ» (ТОВ «ПРОФІНСТАЛ») діє на підставі статуту, Цивільного кодексу України [51], Господарського кодексу України [52], Законів України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [53], «Про зовнішньоекономічну діяльність» [54] та ін.

ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» – проектно-монтажна організація в сфері опалення, вентиляції, кондиціонування і аспірації промислових підприємств і комерційної нерухомості. Співробітники товариства піклуються про свої замовників. Починаючи від консультації і закінчуючи здачею об'єкта, за замовником закріплюється сертифікований проект-менеджер, який координує всю комунікацію і супроводжує на всіх етапах реалізації проекту, намагаючись завжди забезпечити очікуваним і обґрунтованим результатом.

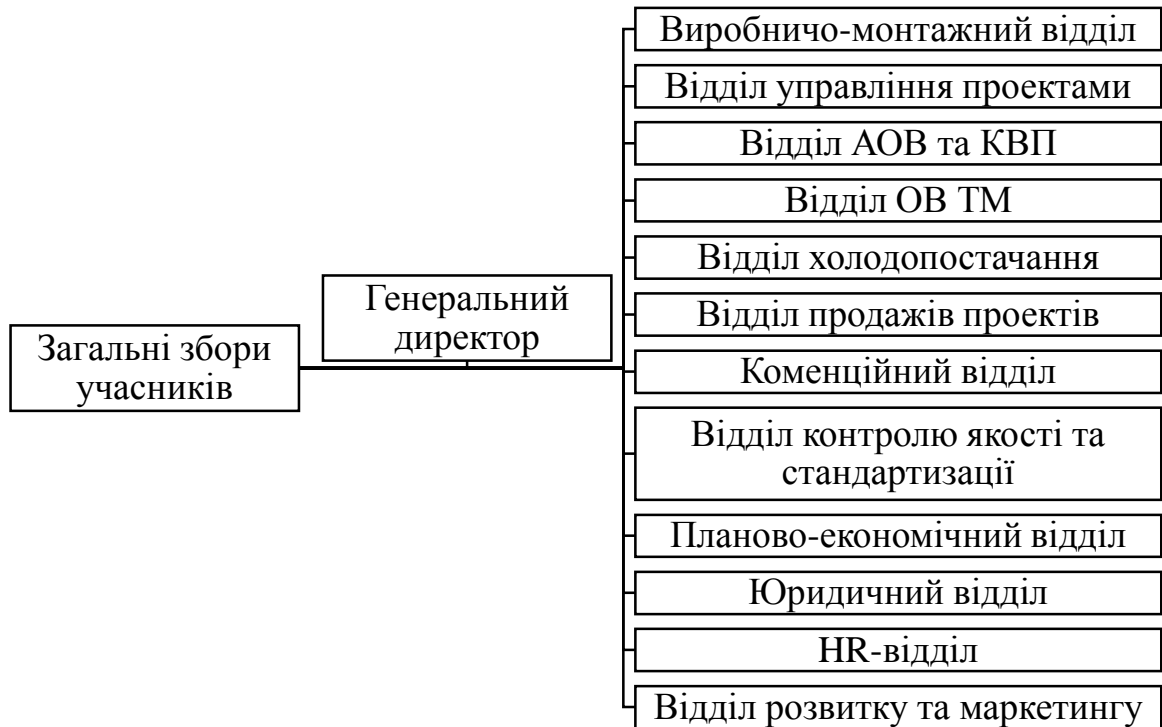
Метою діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» є здійснення підприємницької діяльності, спрямованої на одержання прибутку, а на підставі отриманого прибутку – задоволення соціально-економічних інтересів учасників, шляхом виплати дивідендів.

Органами управління ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» є Загальні збори учасників та виконавчий орган – Директор. Організаційну структуру товариства наведено на рис. 3.1.

Загальні збори учасників є вищим органом товариства та можуть вирішувати будь-які питання його діяльності. Директор здійснює управління поточною діяльністю ТОВ «ПРОФІНСТАЛ». Директор підзвітний Загальним зборам учасників і може діяти від імені товариства без довіреності.

Директор ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»:

- організує виконання рішень Загальних зборів учасників:

Джерело: розроблено автором на підставі статуту

Рисунок 3.1 – Організаційна структура ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

- у межах своєї компетенції розпоряджається майном та грошовими коштами товариства:
- укладає угоди (в тому числі зовнішньоекономічні) та чинить юридичні дії від імені товариства, видає довіреності з правом подальшого передоручення, відкриває/закриває та використовує рахунки товариства в банках тощо;
- одноособово підписує договори (контракти) та має право уповноважувати на це інших осіб;
- визначає структуру підприємства, створює, реорганізовує та ліквідує філії, представництва та інші відокремлені підрозділи, невідокремлені структурні підрозділи, затверджує їх положення, призначає та звільняє їх керівників, видає Правила внутрішнього трудового розпорядку, встановлює режим робочого часу у товаристві, затверджує внутрішні положення та інші локальні акти товариства:
- приймає, звільняє працівників, здійснює їх переведення тощо.

Кваліфікація компанії:

1. Генеральне проектування (фармацевтика і харчова промисловість).
2. Опалення, вентиляція, кондиціонування і промисловий холод.
3. Інженерні мережі: технологічні трубопроводи, тепло- та холодопостачання.
4. Автоматизація та диспетчеризація клімату і інженерних систем.

ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» є інжиніринговою компанією, яка є синергією:

1. Проектної організації – це:

- Консультування Замовника.
- Розробка передпроектних і проектних рішень, технічна грамотність в розрахунках.
- Знання Вітчизняних (ДБН, ДСТУ та ін.) і Міжнародних (GMP, FDA та ін.) норм і вимог.
- Сертифіковані проектувальники, які здійснюють технічний нагляд під час монтажу, а також беруть участь пуско-наладках, що значно розширює їх практичні навички в проектуванні.
- Досвід проектування фармацевтичних і харчових виробництв, цивільних будівель (ТРЦ, кінотеатрів, та ін.), в тому числі і з іноземними інвестиціями, та відповідно Європейськими вимогами до розділу HVAC (ОВіК).

2. Монтажною організації:

- Штатні інженери і монтажники забезпечують високу якість монтажних робіт при конкурентній ціні.
- Досвід монтажу складних вентиляційних і холодильних систем з високими вимогами, в тому числі і до їх автоматизації, на фармацевтичних і харчових виробництвах.
- Наявність усіх дозвільних документів для виконання робіт (ліцензія, дозвіл на роботи підвищеної небезпеки, охорона праці та ін.)
- Підтримка проектною групи на етапах забезпечує швидке та фундаментальне монтажу рішення технічних питань, якісний аналіз і при необхідності, коректування проекту, видача Виконавчої документації (паспорт системи та ін.) на високому рівні.

3. Поставка обладнання і матеріалів:

- Будучи дилерами за певними групами вентиляційного, холодильного, сантехнічного обладнання, ми надаємо конкурентні ціни для Замовників.
- Комплектуємо повністю об'єкт по нашим розділам монтажу.
- Як проектно-монтажна організація маємо набагато більші, ніж наші Замовники, знижки навіть на ту продукцію, по якій ми не є прямими дилерами, тому їм вигідно, щоб ми поставляли все в комплексі.
- Монтуючи всю систему і поставляючи все обладнання, ми несемо повну комплексну гарантію в цілому на систему і на все її обладнання.
- Замовник отримує в одному обличчі, гарантію і працездатність всієї системи.

Для забезпечення діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» учасники створили статутний капітал, що є складовою власного капіталу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Власний капітал ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», тис. грн.

Показники	Період	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Динаміка показників 2019/2018		Динаміка показників 2019/2015	
							Абсолютний приріст	Темп приросту, %	Абсолютний приріст	Темп приросту, %
Зареєстрований (пайовий) капітал	поч.	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	кін.	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Нерозподілений прибуток	поч.	108,1	123,8	165,1	63,4	1655,5	1592,1	2511,2	1547,4	1431,4
	кін.	348,9	320,5	716,2	1152,8	3601,2	2448,4	212,4	3252,3	932,2
Неоплачений капітал	поч.	-15,0	-15,0	-15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-15,0	-100,0
	кін.	-15,0	-15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-15,0	-100,0
Власний капітал	поч.	153,1	168,8	195,1	108,4	1700,5	1592,1	1468,7	1547,4	1010,7
	кін.	393,9	365,5	761,2	1197,8	3646,2	2448,4	204,408	3252,3	825,7

Примітка. Таблиця 3.1 розрахована автором на підставі додатку А

Дані табл. 3.1. свідчать про те, що розмір статутного капіталу ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом 2015-2019 рр. становив 45 тис. грн. і з 2017 року є

повністю оплаченим. Позитивну динаміку протягом зазначеного періоду мала величина нерозподіленого прибутку товариства, який станом на кінець року збільшився більше, ніж на 900 %, тобто в 10 разів. Відповідно зростала і величина власного капіталу. Протягом періоду власний капітал ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» станом на кінець року зріс на 825,7 %, тобто в 9 разів.

Майно ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» становлять основні фонди та оборотні засоби, динаміку яких відображено відповідно у табл. 3.2. та табл. 3.3.

Таблиця 3.2 – Необоротні активи ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», тис. грн.

Показники	Період	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Динаміка показників 2019/2018		Динаміка показників 2019/2015	
							Абсолютний приріст	Темп приросту, %	Абсолютний приріст	Темп приросту, %
Незавершені капітальні інвестиції	<i>поч.</i>	0,0	0,0	0,0	39,1	0,0	-39,1	-	0,0	0,0
	<i>кін.</i>	0,0	0,0	16,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Нематеріальні активи	<i>поч.</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	9,0	9,0	100,0	9,0	100,0
	<i>кін.</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	16,4	16,4	100,0	16,4	100,0
первісна вартість	<i>поч.</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	11,9	11,9	100,0	11,9	100,0
	<i>кін.</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	20,7	20,7	100,0	20,7	100,0
накопичена амортизація	<i>поч.</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	2,9	2,9	100,0	2,9	100,0
	<i>кін.</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	4,3	4,3	100,0	4,3	100,0
Основні засоби	<i>поч.</i>	184,9	262,1	141,9	1356,4	2117,7	761,3	56,1	1932,8	1045,3
	<i>кін.</i>	985,3	1678,3	1356,4	2126,7	4112,0	1985,3	93,4	3126,7	317,3
первісна вартість	<i>поч.</i>	352,0	422,0	317,0	1875,5	3479,7	1604,2	85,5	3127,7	888,6
	<i>кін.</i>	1846,6	2460,0	1875,5	3491,6	6455,3	2963,7	84,9	4608,7	249,6
Знос	<i>поч.</i>	167,1	159,9	175,1	519,1	1362,0	842,9	162,4	1194,9	715,1
	<i>кін.</i>	861,3	781,7	519,1	1364,9	2343,3	978,4	71,7	1482,0	172,1
Всього	<i>поч.</i>	184,9	262,1	141,9	1395,5	2126,7	731,2	52,4	1941,8	1050,2
	<i>кін.</i>	985,3	1678,3	1372,7	2126,7	4128,4	2001,7	94,1	3143,1	319,0
Баланс	<i>поч.</i>	1206,8	2400,0	2137,9	8691,7	8489,5	-202,2	-2,3	7282,7	603,5
	<i>кін.</i>	5678,2	8192,1	9515,6	8489,5	27729,3	19239,8	226,6	22051,1	388,3

Примітка: Таблиця 32 розрахована автором на підставі додатку А

Відповідно о даних табл. 3.2, на балансі ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» наприкінці 2017 – поч. 2018 рр. були незначні капітальні інвестиції (16,3 та 39,1 тис. грн.

відповідно). В 2019 р. були придбані нематеріальні активи. Величина основних засобів і, відповідно, величина їх зносу станом на кінець року зросли протягом 2015-2019 рр. в 4 та 3 рази відповідно. Величина основних засобі на кінець 2019 р. становила 1985,3 тис. грн., а величина зносу – 978,4 тис. грн. в цілому величина необоротних активів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом зазначеного періоду зросла в 4 рази.

Таблиця 3.3 – Оборотні активи ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», тис. грн.

Показники	Період	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Динаміка показників 2019/2018		Динаміка показників 2019/2015	
							Абсолютний приріст	Темп приросту, %	Абсолютний приріст	Темп приросту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Запаси	<i>поч.</i>	121,7	108,2	290,9	1967,6	2071,6	104,0	5,3	1949,9	1602,2
	<i>кін.</i>	1394,1	1742,8	2592,6	2071,6	2513,2	441,6	21,3	1119,1	80,3
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	<i>поч.</i>	411,6	507,1	806,2	606,5	1875,0	1268,5	209,2	1463,4	355,5
	<i>кін.</i>	689,8	810,2	606,5	1875,0	12055,0	10180,0	542,9	11365,2	1647,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	<i>поч.</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	<i>кін.</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	11,7	11,7	100,0	11,7	100,0
Інша дебіторська заборгованість	<i>поч.</i>	318,0	364,2	674,8	1584,9	932,0	-652,9	-41,2	614,0	193,1
	<i>кін.</i>	1172,3	1305,0	1781,7	932,0	5200,1	4268,1	458,0	4027,8	343,6
Гроші та їх еквіваленти	<i>поч.</i>	28,8	36,4	59,6	1949,9	755,8	-1194,1	-61,2	727,0	2524,3
	<i>кін.</i>	1471,4	1645,1	1949,9	755,8	1989,6	1233,8	163,2	518,2	35,2
Витрати майбутніх періодів	<i>поч.</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	20,4	20,4	100,0	20,4	100,0
	<i>кін.</i>	0,0	0,0	0,0	20,4	149,0	128,6	630,4	149,0	100,0

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Інші оборотні активи	<i>поч.</i>	141,8	122,3	164,5	1187,2	708,0	-479,2	-40,4	566,2	399,3
	<i>кін.</i>	950,6	1138,2	1212,2	708,0	1682,3	974,3	137,6	731,7	77,0
Всього	<i>поч.</i>	1021,9	1138,2	1996,0	7296,2	6362,8	-933,4	-12,8	5340,9	522,6
	<i>кін.</i>	6513,8	6513,8	8142,9	6362,8	23600,9	17238,1	270,9	17087,1	262,3
Баланс	<i>поч.</i>	1206,8	2400,0	2137,9	8691,7	8489,5	-202,2	-2,3	7282,7	603,5
	<i>кін.</i>	5678,2	8192,1	9515,6	8489,5	27729,3	19239,8	226,6	22051,1	388,3

Примітка. Таблиця 3.3 розрахована автором на підставі додатку А

Протягом 2015-2019 рр., відповідно до даних табл. 3.3, станом на кінець року майже в 4 рази (на 262,3 %) зросла вартість оборотних активів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ». При цьому відбулось суттєве зростання всіх елементів необоротних активів товариства.

Незважаючи на значну суму дебіторської заборгованості ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», діяльність товариства в цілому є прибутковою (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Основні фінансові результати діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019/2018		Відхилення 2019/2015	
						Абс. Приріст, тис. грн.	Темп приросту, %	Абс. Приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	5082,6	6271,7	12085,8	28788,2	61760,5	32972,3	114,5	56677,9	1115,1
Чистий прибуток, тис. грн.	240,8	196,7	551,0	1089,4	1945,7	856,3	78,6	1704,9	708,0
Рентабельність продукції, %	4,7	3,1	4,6	3,8	3,2	-0,6	-15,8	-1,5	-31,9

Примітка. Таблиця 3.4 розрахована автором на підставі додатку А

Дані табл. 3.4. свідчать про те, що чистий дохід від реалізації продукції ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом 2015-2019 рр. зріс більш ніж в 12 разів (на 1115,1 %) і станом на кінець 2019 р. склав 61760,5 тис. грн. Чистий прибуток товариства зріс у 8 разів (на 708,0 %) і на кінець 2019 року склав 1945,7 тис. грн. Відставання темпів зростання величини чистого прибутку порівняно із темпами зростання чистого доходу від реалізації товарів, робіт послуг пояснюється зниженням рівня рентабельності продукції ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом періоду з 4,7 до 3,2 %, тобто на 1,5 пункти.

Прибуток ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З балансового прибутку сплачуються проценти по кредитах банків та по облігаціях, а також вносяться передбачені законодавством України податки та інші платежі до бюджету. Чистий прибуток, одержаний після зазначених розрахунків та сплати дивідендів, залишається у повному розпорядженні товариства та використовується згідно з порядком, що встановлюється Загальними зборами учасників.

3.2 Особливості документального оформлення руху товарно-матеріальних цінностей на підприємстві

ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» здійснює управлінський, податковий та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності відповідно до вимог законодавства; на основі даних бухгалтерського обліку складає фінансову звітність за формами, передбаченими законодавством; проводить інвентаризацію належного йому майна для достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності; несе відповідальність за достовірність цих даних; надає статистичну, фінансову, податкову та іншу звітність відповідно до вимог закону згідно з установленими формами та строками її подання.

Для документального оформлення та узагальнення інформації про наявність і рух належних ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» товарно-матеріальних

цінностей, а також для інших цілей обліку використовується програмний продукт «1С: Підприємство 8.1», який містить підсистему «Облік запасів». Дана підсистема забезпечує облік таких операцій:

- придбання товарно-матеріальних цінностей;
- внутрішні складські операції з товарно-матеріальними цінностями: надходження, переміщення, списання, передача у виробництво;
- використання товарно-матеріальних цінностей в діяльності товариства;
- реалізація товарно-матеріальних цінностей оптом і в роздріб.

Крім того, підсистема «Облік запасів» в системі «1С: Підприємство 8.1» дозволяє ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» здійснювати:

- облік номенклатури на складах;
- оцінювати товарно-матеріальні цінності;
- відображати операції із товарно-матеріальними цінностями в різних одиницях виміру;
- вести кількісний і по партійний облік товарно-матеріальних цінностей у розрізі складів або всього підприємства;
- вести паралельний облік операцій з товарно-матеріальними цінностями в бухгалтерському, податковому та управлінському обліку;
- фіксувати ціни закупівлі та продажу товарно-матеріальних цінностей для будь-якої кількості типів цін, зберігати історію зміни цін;
- списувати собівартість товарно-матеріальних цінностей оперативно при реєстрації господарських операцій.

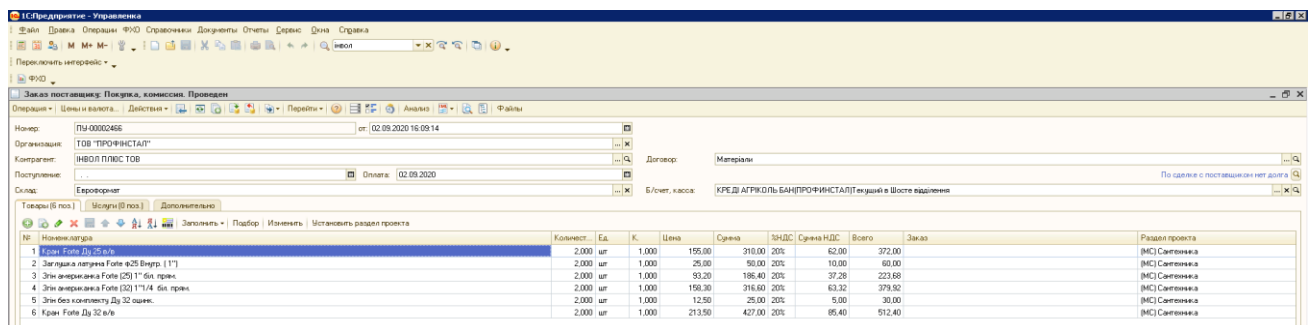
Організації обліку товарно-матеріальних цінностей за номенклатурними номерами на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» здійснюється в розділі «Номенклатура». Іншими розділами, що забезпечують облік товарно-матеріальних цінностей в середовищі «1С: Підприємство 8.1» є «Склади», «Партії», які за необхідністю налаштовуються користувачем самостійно за допомогою механізму «Налаштування параметрів обліку». Проводки по цих рахунках формуються або автоматично за документами, або вручну – за допомогою операцій.

Процес постачання є невід’ємною ланкою кругообігу товарно-матеріальних цінностей. Замовник купує у постачальника сировину і матеріали, запасні частини та інші матеріальні цінності необхідні для здійснення господарської діяльності. Підрядні організації виконують для замовників будівельні роботи, а також роботи і послуги виробничого характеру, технічне обслуговування тощо.

Відображення операцій з придбання ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» товарно-матеріальних цінностей у постачальників в системі «1С: Підприємство 8.1» використовується документом «Замовлення постачальнику». В даному документі можна відобразити операції: покупка товарів, прийом товарів на комісію, надходження товарів та матеріалів у переробку, придбання устаткування.

Покупка товару та надходження товару на комісію на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» оформляється документом «Надходження товарів і послуг», у якому встановлений вид операції «Покупка, комісія» (рис. 3.2). Валюта операції визначається валютою договору з контрагентом. Надходження товарів від постачальника (куплений товар) або від комітента (товар на комісії) визначається видом договору, обраним у документі: «З постачальником» або «З комітентом».

Оскільки діяльність ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» є переважно проектною, то придбані товарно-матеріальні цінності найчастіше відображаються в документі «Розділи проекту» як «Матеріали» (рис. 3.3).

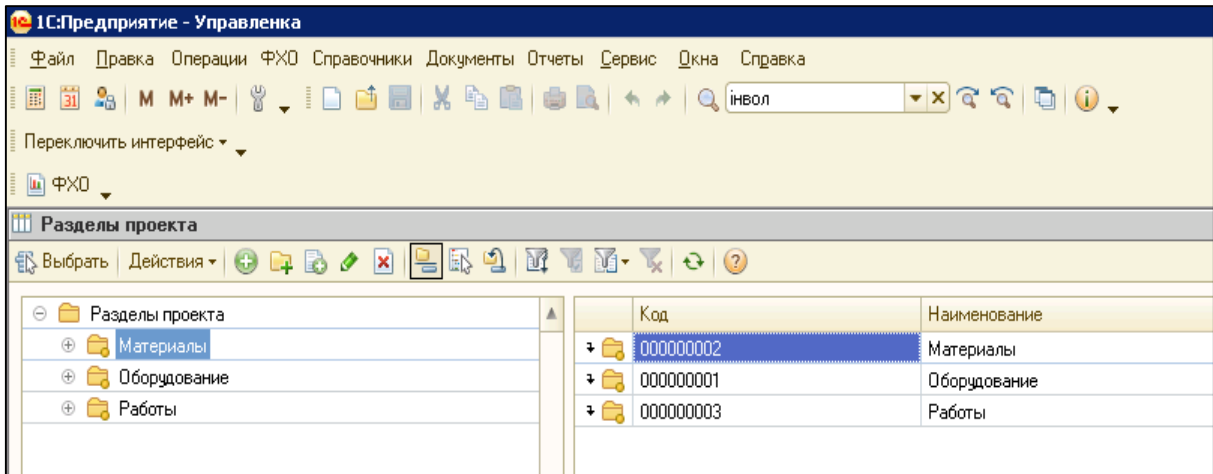

№	Наименование	Количество	Ед.	К.	Цена	Сумма	СНДС	Сумма НДС	Всего	Заказ	Раздел проекта
1	Кран Гоме Ду 25 в/л	2,000	шт	1,000	155,00	310,00	20%	62,00	372,00		(МС) Сметника
2	Защита от огня Гоме 405 Внутр (1")	2,000	шт	1,000	25,00	50,00	20%	10,00	60,00		(МС) Сметника
3	Элементы арматуры Гоме 209 1" без прот.	2,000	шт	1,000	93,20	186,40	20%	37,26	223,66		(МС) Сметника
4	Элементы арматуры Гоме 122 1 1/4 без прот.	2,000	шт	1,000	158,30	316,60	20%	63,32	379,92		(МС) Сметника
5	Элементы арматуры Ду 32 с прот.	2,000	шт	1,000	12,50	25,00	20%	5,00	30,00		(МС) Сметника
6	Кран Гоме Ду 32 в/л	2,000	шт	1,000	213,50	427,00	20%	85,40	512,40		(МС) Сметника

Джерело: управлінська база 1С «Профінстал»

Рисунок 3.2 – Оформлення надходження товарно-матеріальних цінностей в середовищі «1С: Підприємство 8.1» на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

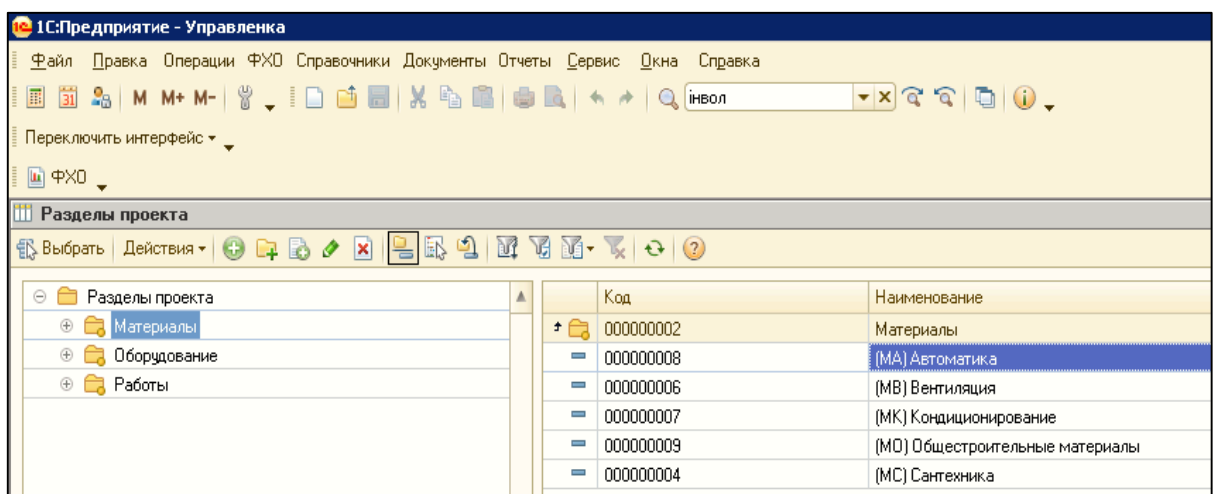
Як видно з рис. 3.3, в діяльності товариства в якості розділів проектів відображаються: матеріали, обладнання та роботи.

Джерело: управлінська база 1С «Профінстал»

Рисунок 3.3 – Відображення товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» в документі «Розділи проекту»

З огляду на специфіку діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», всі матеріали (товарно-матеріальні цінності), які використовуються в його діяльності, поділяються на групи (рис. 3.4): (1) Автоматика; (2) Вентиляція; (3) Кондиціонування; (4) Загально-будівельні матеріали; (5) Сантехніка.

Джерело: управлінська база 1С «Профінстал»

Рисунок 3.4 – Відображення груп товарно-матеріальних цінностей

Придбані товарно-матеріальні цінності (запаси) ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» зберігаються у спеціально пристосованих приміщеннях (складах), оснащених ваговимірвальним приладдям, що забезпечує точність підрахунку кількості прийнятих та відпущених матеріалів. Всі склади, які знаходяться в розпорядженні ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» обліковуються в середовищі «1С: Підприємство 8.1» (рис. 3.5).

Код	Наименование	Вид склада
000000001	Склады на объектах	
000000263	R&G врезка XС	Оптовый
000000333	R&G замена чиллера монтаж	Оптовый
000000281	R&G замена чиллера проект	Оптовый
000000304	R&G перенос воздуховода	Оптовый
000000132	R&G Перенос фанкойлов (доп работы)	Оптовый
000000112	R&G XС Этап 2	Оптовый
000000266	A-3 Дарница (2) проект	Оптовый
000000213	A-3 Пекарня	Оптовый
000000327	A-3 Пекарня-2	Оптовый
000000244	АБМК Костал	Оптовый
000000075	Агротрейд	Оптовый
000000215	Агротрейд (Сидорчук)	Оптовый
000000113	Агротрейд АБК	Оптовый
000000216	Агротрейд АБК (Сидорчук)	Оптовый
000000191	Агротрейд Автоматика АБК	Оптовый
000000116	Агротрейд АОВ	Оптовый
000000214	Агротрейд АОВ (Сидорчук)	Оптовый
000000293	Агротрейд МПЦ	Оптовый
000000264	Агротрейд ОВ котельной	Оптовый

Джерело: управлінська база 1С «Профінстал»

Рисунок 3.5 – Документальне відображення складів, що знаходяться у розпорядженні ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

З метою забезпечення швидкого приймання, видачі та проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей вони розміщуються на стелажах, у комірках, піддонах з обов'язковим зазначенням матеріальних ярликів, в яких відображають найменування запасу, його марку, гатунок, розмір, номенклатурний номер, одиницю виміру, ціну, норму.

Складський облік запасів- це по предметний облік за разовими та накопичувальними видатковими документами. Складський облік на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» здійснюється кількісно-сумовим методом, сутність якого полягає в паралельному веденні реєстрів кількісно-сумової й кількісно-гатункової форм у бухгалтерії та на складі. При цьому, в системі «1С:

Підприємство 8.1» документально найчастіше відображаються такі операції ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»: (1) оприбуткування запасів товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на склад внаслідок відшкодування за претензіями, безоплатного надходження, внеску запасів до статутного фонду тощо; (2) інвентаризація місць зберігання товарно-матеріальних цінностей; (3) оприбуткування виявлених лишків; (4) списання недостач або зіпсованих товарно-матеріальних цінностей; (5) переміщення товарно-матеріальних цінностей у підрозділи товариства для використання на власні господарські потреби, а тому числі на виробничу діяльність; (6) корегування даних обліку з причини пересортування товарно-матеріальних цінностей; (7) формування нових об'єктів складського обліку із товарно-матеріальних цінностей, що є на складі та ін.

Найважливіший етап господарської діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»: – завершення проекту, реалізація продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг. Відображення операцій реалізації в системі «1С: Підприємство 8.1» визначається видом торгівлі. При оптовій торгівлі операція реалізації товарно-матеріальних цінностей оформлюється документом «Реалізація товарів і послуг», вид операції «Продаж, комісія», що оформлюється в рамках договору виду «З покупцем».

Перелік товарно-матеріальних цінностей, що реалізуються в межах діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», потрібно вказувати у вкладці «Товари». При заповненні переліку номенклатури товарно-матеріальних цінностей можна використовувати кнопку «Підбір», яка дозволяє бачити користувачу залишки товарно-матеріальних цінностей.

Для формування проводок по документу «Реалізація товарів і послуг» потрібно зазначити рахунки обліку товарно-матеріальних цінностей, взаєморозрахунків з контрагентами і відображення операцій реалізації. Як правило, рахунок доходів від реалізації і рахунок собівартості реалізації зв'язані однозначною відповідністю. Всі необхідні комбінації таких відповідностей ведуться в довіднику «Схеми реалізації». З огляду на те, що в одному документі

можуть бути відображені операції реалізації різних видів товарно-матеріальних цінностей, для кожного їх виду передбачена можливість зазначення своєї схеми реалізації.

Розрахунок собівартості визначається співвідношенням дати документу і дати актуальності обліку. Розрахунок податкової собівартості визначається податковою собівартістю залишків запасів товарно-матеріальних цінностей, що списуються.

З огляду на специфіку діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», використання товарно-матеріальних цінностей часто вимагає документального оформлення в розрізі окремих проектів, як наведено на рис. 3.6.

№	Структура ФХО	План	Факт ДДС	Факт отгрузки
(1)	Сумма договора	27 601 371,33	19 063 611,63	13 892 554,19
(2)	Оборудование	7 441 785,09	3 770 046,46	2 890 461,03
2.1	Элемент оборудования	7 441 785,09	3 770 046,46	2 890 461,03
(3)	Материалы	8 025 347,08	6 124 641,60	6 212 588,52
3.1	(МС) Сантехника	1 111 585,18	2 239 425,00	1 860 153,64
3.2	(МВ) Вентиляция	2 617 915,85	2 630 837,26	2 581 687,86
3.3	(МК) Кондиционирование	1 859 725,09		
3.4	(МА) Автоматика	2 396 615,45	1 254 279,34	1 770 747,02
3.5	(МО) Общестроительные материалы	39 505,51	100,00	
(4)	Работы	2 237 669,00	1 795 109,05	2 138 153,16
4.1	Сантехника РС	398 310,00	560 582,42	653 384,21
4.1	Вентиляция РВ	1 061 038,80	1 099 401,15	1 260 737,91
4.1	Кондиционирование РК	187 230,00		
4.1	Автоматика и электрика РА	343 572,00	119 285,54	144 740,42
4.1	ПНР Сантехника (РПС)	13 500,00		
4.1	ПНР Вентиляция (РПВ)	123 340,20		
4.1	ПНР Кондиционирование (РПК)			
4.1	ПНР Автоматика (РПА)	73 500,00	3 811,31	7 657,54
4.1	Общестроительные работы (РО)	37 178,00		
4.1	Проектные работы ОВ		12 028,63	71 633,08
4.1	Проектные работы АОВ			
4.1	Пуско.наладочные работы			
(5)	Доп. затраты	2 344 768,30	705 998,58	1 867 761,06
5.1	Командировочные	470 200,00	462 916,95	415 711,85
5.2	Транспортные	308 200,00	217 498,14	210 386,89
5.3	Аренда бытовых, техники, инструмента		6 500,00	6 500,00
5.4	Стоимость денег		129,33	129,33
5.5	Прочее		18 954,16	80 188,06
5.6	ОПР (91)	1 566 368,30		1 154 844,93
(6)	Агентские		106 039,25	106 039,25
(7)	Итого прямая с/с	20 049 569,47	12 501 834,94	13 215 003,02
(8)	Маржа	7 551 801,86	6 561 776,69	677 551,17
(9)	Админ.затраты+налоги(92)	2 205 452,64	129 785,56	129 785,56
(10)	Затраты на сбыт(93)	601 487,09	35 388,98	35 388,98
(11)	Бонусы	400 051,21		
(12)	Полная себестоимость	23 256 560,41	12 667 009,48	13 380 177,56
(13)	Чистая прибыль	4 344 810,92	6 396 602,15	512 376,63
(14)	Рентабельность от маржи	27,36	34,42	4,88
(15)	Рентабельность от чистой прибыли	15,74	33,55	3,69

Джерело: управлінська база 1С «Профінстал»

Рисунок 3.6 – Документальне оформлення фінансової характеристики окремого проекту, що виконується ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Як видно з рис. 3.6, крім зазначення вартості товарно-матеріальних цінностей в розділі «Матеріали», документ «Фінансова характеристика об'єкта» містить також інформацію про вартість обладнання, робіт, додаткових витрат.

В цілому, слід зазначити, що програмний продукт «1С: Підприємство 8.1» є зручним інструментом, який забезпечує якісне документальне оформлення та аналітичну обробку інформації про всі операції ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», зокрема, інформації про отримання, зберігання та використання (реалізацію) товарно-матеріальних цінностей.

3.3 Методика оцінювання вартості товарно-матеріальних цінностей на підприємстві

Важливе значення для правильного обліку товарно-матеріальних цінностей має методика їх оцінки. Вартісна оцінка товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» дозволяє отримати цілісне уявлення про всі господарські процеси, явища і події в рамках даного товариства. Вона є основою для виявлення витрат, включення їх у ціну товарів, робіт, послуг, формуванню фінансових результатів, а також відіграє важливу роль в процесі фінансування і кредитування виробничих запасів. Коли об'єкт товарно-матеріальних цінностей береться на облік, в першу чергу вирішується питання його вартісної оцінки.

Оцінка запасів займає провідне місце в системі нормативного регулювання їх обліку. Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», оцінку запасів за їх окремим видами слід розглядати на наступних етапах їх руху:

- при надходженні запасів;
- при вибутті запасів;
- на дату балансу.

Складність процесу оцінювання товарно-матеріальних цінностей обумовлюється тим, що вартість – абстрактний єдиний показник, на який впливає багато факторів, а саме: фінансових, технічних, комерційних, культурних і соціальних. З огляду на зазначено, основою для вибору методики

оцінювання товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» покладено виявлення факторів, які найбільш суттєво впливають на діяльність товариства.

Методика оцінювання товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» залежить від багатьох факторів, основних з яких є обрана товариством система їх обліку – система постійного обліку. Застосування системи постійного обліку означає, що надходження та витрачання запасів товарно-матеріальних цінностей обліковуються постійно, щодня. Таким чином, оцінка товарно-матеріальних цінностей здійснюється постійно протягом всього облікового періоду. Постійна система обліку товарно-матеріальних цінностей вимагає більших витрат, порівняно з системою періодичного обліку і, водночас, є більш ефективною.

Оскільки, порядок оцінки запасів товарно-матеріальних цінностей регламентується П(С)БО № 9 «Запаси», то придбані або вироблені запаси зараховуються на баланс ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» за первинною вартістю, яка визначається залежно від джерел їх надходження.

Надходження товарно-матеріальних цінностей на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» може відбуватись шляхом придбання за плату, або в результаті обміну на інші активи, в результаті виготовлення власними силами, внесення учасниками до статутного капіталу товариства, безоплатного одержання, отримання у процесі ремонту, від забракованих виробів і зворотних відходів виробництва.

При придбанні товарно-матеріальних цінностей у сторонніх підприємств (постачальників) вони зараховуються за первісною вартістю, яка включає в себе:

- суми, що сплачуються згідно з договором поставки;
- суми, що сплачуються за інформаційні, посередницькі та інші подібні послуги у зв'язку з пошуком і придбанням запасів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням товарно-матеріальних цінностей, які не відшкодовуються;

- інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням товарно-матеріальних цінностей і доведенням їх до стану, в якому вони придатні до використання.

При виготовленні товарно-матеріальних цінностей на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», вони зараховуються за первісною вартістю, яка визначається сумами прямих і непрямих витрат на їх виготовлення, а саме:

- прями матеріальні витрати;
- прями витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші прями витрати та загально-виробничі витрати.

При внесенні учасниками ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» в якості внеску до статутного капіталу та при безоплатному одержанні товарно-матеріальних цінностей, вони оцінюються за первісною вартістю, яка визначається як справедлива вартість.

При придбанні виробничих запасів через обмін на подібний актив вони зараховуються за первісною вартістю, яка визначається як балансова вартість. Якщо вона перевищує їх справедливу вартість, то вартістю запасів визначається їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих товарно-матеріальних цінностей включається до складу витрат звітного періоду.

При придбанні товарно-матеріальних цінностей через обмін на неподібний актив вони зараховуються за первісною вартістю, яка дорівнює справедливій вартості запасів, збільшення (зменшення) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана в процесі обміну.

Не включається до первісної вартості товарно-матеріальних цінностей, а належить до витрат того періоду, в якому вони були здійснені:

- понаднормові витрати і нестачі товарно-матеріальних цінностей;
- проценти за користування позиками;
- витрати на збут;

– загальногосподарські та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою товарно-матеріальних цінностей і приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» передбачені такі методи оцінки запасів при відпуску їх у виробництво, продаж та іншому вибутті:

- ідентифікованої собівартості;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних затрат;
- ціни продажу.

Доцільність використання різних методів для визначення собівартості товарно-матеріальних цінностей визначається підприємством. Не може бути підставою для застосування різних методів визначення собівартості одного виду виробничих запасів, різниця в географічному місцезнаходженні запасів і в податкових правилах.

З огляду на специфіку діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», даним товариством використовується конкретна ідентифікація, яка означає, що облік витрат і розрахунок собівартості здійснюється за кожною відповідною одиницею товарно-матеріальних цінностей. Відповідно до методу ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів товарно-матеріальних цінностей оцінюються товарно-матеріальні цінності, які відпускаються та послуги, що виконуються для спеціальних замовлень і проектів, а також товарно-матеріальні цінності, які не замінюють одне одного. Цей метод є найточнішим для визначення фінансових результатів, оскільки кожна партія товарно-матеріальних цінностей обліковується за ціною свого придбання.

Даний спосіб характеризується підвищеною аналітичністю інформації про залишок товарно-матеріальних цінностей, їх надходження і вибуття. На ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» ведеться своєчасний аналітичний облік руху товарно-матеріальних цінностей, при якому розрахунок їх фактичної собівартості при вибутті у виробництво і на продаж здійснюється, як наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Визначення вартості товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» методом конкретної ідентифікації

Показники	Кількість	Ціна одиниці, грн.	Сума, грн.
Залишок на 01.09	70	310	21700
Надійшло 04.09	200	318	63600
Відпущено:			
- у виробництво 05.09	70	310	21700
	30	318	9540
- на реалізацію 07.09	110	318	34980
Надійшло 10.09	200	321	64200
Відпущено:			
- у виробництво 15.09	60	318	19080
	40	321	12840
- на реалізацію 18.09	80	321	25680
Надійшло 24.09	200	320	64000
Відпущено:			
- у виробництво 25.09	80	321	25680
	20	320	6400
- на реалізацію 28.09	120	320	38400
Залишок на 30.09	60	320	19200
Вартість відпущених товарно-матеріальних цінностей	610	-	194300

Примітка: Таблиця 3.5 розрахована автором

Крім того, оскільки виконання замовлень і реалізація проектів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» вимагає використання значної кількості допоміжних матеріалів (елементи кріплення, кабель, труби тощо) то обов'язковим є складання кошторису витрат, в якому відображається в тому числі вартість товарно-матеріальних цінностей (матеріалів). Кошторис – це розрахунок вартості вироблених робіт на якийсь певний період, або в межах певного замовлення, проекту. Кошторис містить перелік статей витрат, зокрема, оплата праці співробітників, витрата матеріалів, оплата податків і зборів та інші витрати, пов'язані з даним видом діяльності. Кошторис може бути як плановим, так і фактичним залежно від того, в який період вона складається (табл. 3.6).

Вибір методу оцінки товарно-матеріальних цінностей має значний вплив на суму оподаткованого прибутку. Використання різних методів приводить до різного розміру балансового прибутку. Вибір методу оцінки є елементом

облікової політики підприємства і не підлягає змінам без вагомих підстав. При виборі методу оцінки вибуття виробничих запасів підприємство виходить з інтересів користувачів. Обрані методи розкриваються у примітках до фінансової звітності.

Таблиця 3.6 – Визначення планових і фактичних витрат на виконання замовлення ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», тис. грн.

№	Показники	План	Факт виконання
1	Сума замовлення	35053,27	17642,84
2	Обладнання	9451,34	3670,30
3	Матеріали	10193,02	7890,51
	Сантехніка	1412,24	2362,20
	Вентиляція	3324,86	3279,14
	Кондиціонування	2362,20	0
	Автоматика	3044,19	2249,17
	Загально-будівельні матеріали	49,53	0
4	Роботи	2828,29	2715,26
	Сантехніка	523,24	829,31
	Вентиляція	1503,68	1601,47
	Кондиціонування	237,49	0
	Автоматика	516,89	193,04
	Загально-будівельні роботи	46,99	0
	Проектні роботи	0	91,44
	Пуско-налагоджувальні роботи	0	0
5	Додаткові витрати	2978,15	2372,36
	Відрядження	596,90	528,32
	Транспортні витрати	391,16	266,70
	Оренда приміщень і устаткування	0	8,89
	Вартість грошей	0	0
	Інші витрати	1990,09	1568,45
6	Агентські витрати	0	134,62
7	Пряма собівартість, всього	25450,80	16783,05
8	Маржа	9602,47	859,79
9	Адміністративні витрати та податки	2800,35	165,10
10	Витрати на збут	763,27	44,45
11	Бонуси	508,00	0
12	Повна собівартість	29522,42	16992,6
13	Чистий прибуток	5530,85	650,24

Примітка. Таблиця 3.6 розрахована автором на підставі даних 1С

Відповідно до П(С)БО 9, товарно-матеріальні цінності відображаються в звітності товариства за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або

чистою вартістю реалізації. Чиста вартість реалізації – це очікувана ціна реалізації запасів товарно-матеріальних цінностей в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізації. Вона визначається за кожною одиницею товарно-матеріальних цінностей шляхом вирахування з очікуваної ціни продажу очікуваних витрат завершення виробництва і збуту.

Слід зазначити, що інформація про вартість товарно-матеріальних цінностей в системі обліку дуже часто не співпадає зі їх справедливою вартістю. Це обумовлює необхідність періодичної переоцінки товарно-матеріальних цінностей за поточними цінами. З метою максимального наближення вартості товарно-матеріальних цінностей в системі обліку до їх реальної вартості на даний момент на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» застосовується поточна ринкова вартість. Оскільки переважна частина товарно-матеріальних цінностей, що використовуються в діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» є імпортними, то зміна (найчастіше зростання) цін залежить від коливання курсу гривні відносно долара США. Тому облік вартості товарно-матеріальних цінностей здійснюється одночасно в національній та іноземній (долар США) валютах. Відображення зміни курсу автоматично забезпечує більш наближену до поточної (ринкової) оцінку товарно-матеріальних цінностей.

Таким чином, оскільки зміна вартості товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» обумовлена переважно девальвацією гривні, то в системі обліку відображається їх первісна вартість в доларах США, а врахування зміни курсу гривні відносно долара США забезпечує облік інфляційного впливу на оцінку.

Висновки до третього розділу .Дослідження економічної діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», зокрема щодо методики управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей дозволило зробити наступні висновки.

ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» – проектно-монтажна організація в сфері опалення, вентиляції, кондиціонування і аспірації промислових підприємств і комерційної нерухомості. Органами управління ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» є Загальні збори

учасників та виконавчий орган – Директор.

До кваліфікації товариства належать: (1) Генеральне проектування (фармацевтика і харчова промисловість); (2) Опалення, вентиляція, кондиціонування і промисловий холод; (3) Інженерні мережі: технологічні трубопроводи, тепло- та холодопостачання; (4) Автоматизація та диспетчеризація клімату і інженерних систем.

Розмір статутного капіталу ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом 2015-2019 рр. становив 45 тис. грн. і з 2017 року є повністю оплаченим. Позитивну динаміку протягом зазначеного періоду мала величина нерозподіленого прибутку товариства, який станом на кінець року збільшився більше, ніж на 900 %, тобто в 10 разів. Відповідно зростала і величина власного капіталу.

Величина основних засобів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» і, відповідно, величина їх зносу станом на кінець року зросли протягом 2015-2019 рр. в 4 та 3 рази відповідно. Величина основних засобі на кінець 2019 р. становила 1985,3 тис. грн., а величина зносу – 978,4 тис. грн. в цілому величина необоротних активів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом зазначеного періоду зросла в 4 рази.

Протягом 2015-2019 рр. станом на кінець року майже в 3 рази (на 262,3 %) зросла вартість оборотних активів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ». При цьому відбулось суттєве зростання всіх елементів необоротних активів товариства.

Чистий дохід від реалізації продукції ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом 2015-2019 рр. зріс більш ніж в 12 разів (на 1115,1 %). Чистий прибуток товариства зріс у 8 разів і на кінець 2019 року склав 1945,7 тис. грн. Децю знизився рівень рентабельності продукції ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом періоду з 4,7 до 3,2 %, тобто на 1,5 пункти.

ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» здійснює управлінський, податковий та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності відповідно до вимог законодавства. Для документального оформлення та узагальнення інформації про наявність і рух належних товариству товарно-матеріальних цінностей, а також для інших цілей обліку використовується програмний продукт «1С: Підприємство 8.1», який містить підсистему «Облік запасів». Дана підсистема

забезпечує облік таких операцій: придбання товарно-матеріальних цінностей; внутрішні складські операції з товарно-матеріальними цінностями: надходження, переміщення, списання, передача у виробництво; використання товарно-матеріальних цінностей в діяльності товариства; реалізація товарно-матеріальних цінностей оптом і в роздріб.

Програмний продукт «1С: Підприємство 8.1» є зручним інструментом, який забезпечує якісне документальне оформлення та аналітичну обробку інформації про всі операції ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», в тому числі, інформації про отримання, зберігання та використання (реалізацію) товарно-матеріальних цінностей.

Важливе значення для правильного обліку товарно-матеріальних цінностей має методика їх оцінки.

Методика оцінювання товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» залежить від багатьох факторів, основним з яких є обрана товариством система їх обліку, а саме – система постійного обліку. Придбані або вироблені запаси зараховуються на баланс товариства за первинною вартістю, яка визначається залежно від джерел їх надходження.

З огляду на специфіку діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», даним товариством для оцінювання товарно-матеріальних цінностей при відпуску їх у виробництво, продажі та іншому вибутті використовується конкретна ідентифікація (метод ідентифікованої вартості). Крім того, оскільки виконання замовлень і реалізація проектів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» вимагає використання значної кількості допоміжних матеріалів (елементи кріплення, кабель, труби тощо) то обов'язковим є складання кошторису витрат, в якому відображається в тому числі вартість товарно-матеріальних цінностей (матеріалів).

4. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

4.1 Вибір оптимального методу обліку вибуття товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Самостійне формування облікової політики ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» означає необхідність вирішення даного питання за кількома напрямками:

- вибір способу оцінки товарно-матеріальних цінностей в системі обліку;
- вибір способу оцінки товарно-матеріальних цінностей при відпуску у виробництво та іншому вибутті;
- прийняття рішення щодо створення (не створення) резерву під зниження вартості матеріальних цінностей.

За всіма наведеними напрямками товариство має обрати раціональні способи обліку матеріалів, оскільки це впливає не тільки на кінцеві результати діяльності організації, але і на формування оподаткованого прибутку. Найважливішим елементом облікової політики в частині товарно-матеріальних цінностей є вибір способу їх оцінки при відпуску у виробництво та іншому вибутті.

З метою перевірки обґрунтованості рішення щодо вибору оптимального варіанту оцінки товарно-матеріальних цінностей доцільно провести аналіз результатів застосування різних методик, виявити і оцінити вплив кожної з них на фінансові результати, розмір вартості товарно-матеріальних цінностей на кінець місяця, величину витрат, що враховуються при визначенні величини податку на прибуток.

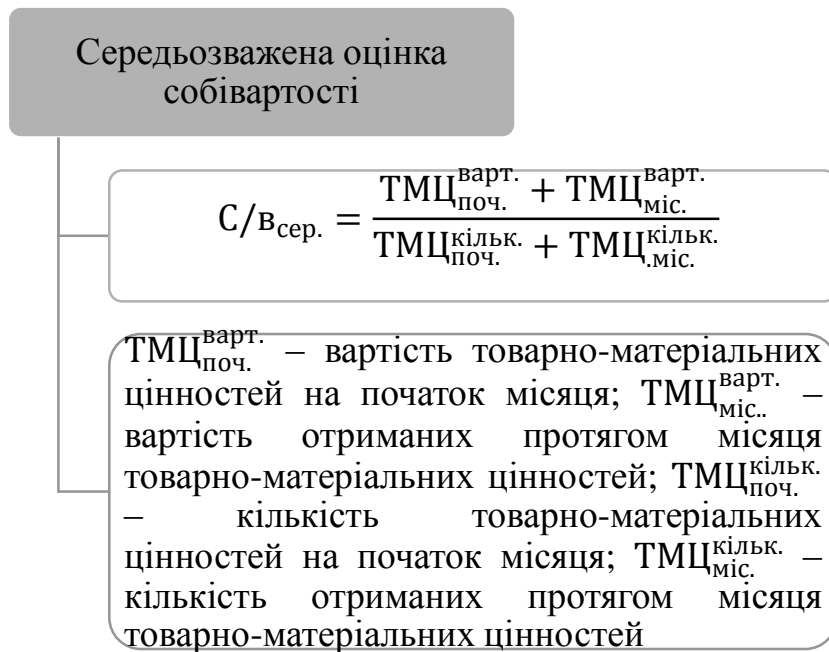
Спосіб оцінки за собівартістю кожної одиниці. Оцінка відпущених товарно-матеріальних цінностей за собівартістю кожної одиниці повинна застосовуватися організацією в разі, якщо використовуються матеріали підлягають особливому обліку або вони не можуть звичайним чином замінювати

один одного (особливі деталі для зборки виробів тощо. При даному способі в обліку повинна відображатись інформація про рух товарно-матеріальних цінностей за такими показниками як: вид, кількість, ціна і залишок їх по кожній партії.

Даний спосіб характеризується підвищеною аналітичністю інформації про залишки товарно-матеріальних цінностей, їх надходження і вибуття. Застосування даного методу передбачає використання сучасних засобів обчислювальної техніки, оскільки при великій різноманітності товарно-матеріальних цінностей і значних обсягах продукції, що випускається, дуже складно своєчасно врахувати всі зміни в русі товарно-матеріальних цінностей і визначити з якої партії безпосередньо був відпущений матеріал за призначенням.

На ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» облік вибуття товарно-матеріальних цінностей на даний момент здійснюється саме цим методом, що розглянуто в пункті 3.3.

При застосуванні інших методів оцінки товарно-матеріальних цінностей, щоб визначити їх собівартість, відпущених за різними напрямками, необхідно розраховувати їх середні ціни. В практиці обліку застосовується такий спосіб розрахунку середньої ціни, як наведено на рис. 4.1.

Джерело: розроблено автором на підставі [14]

Рисунок 4.1 – Розрахунок середньої ціни товарно-матеріальних цінностей

Варіанти обчислення середньої ціни товарно-матеріальних цінностей також повинні відображатись і розкриватись в обліковій політиці організації.

Проаналізуємо результати розрахунку вартості товарно-матеріальних цінностей при застосуванні різних методів оцінки. В табл. 4.1. наведено оцінку товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» методом середньозваженої собівартості.

Таблиця 4.1 – Визначення вартості товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» методом середньозваженої собівартості

Дата	Надійшло			Відпущено			Залишок		
	Кількість, од.	Ціна, грн.	Сума, грн.	Кількість, од.	Ціна, грн.	Сума, грн.	Кількість, од.	Ціна, грн.	Сума, грн.
01.09							70	310	21700
04.09	200	318	63600				270		86038,2
05.09				100		31866	170		5417220
07.09				110		35052,6	60		19119,6
10.09	200	321	64200				260		82851,6
15.09				100	318,66	31866	160	318,66	50985,6
18.09				80		25492,8	80		25492,8
24.09	200	320	64000				280		89224,8
25.09				100		31866	180		57358,8
28.09				120		38239,2	60		191119,6
Разом за вересень	600		191800	610		194382,6	60		19119,6

Примітка. Таблиця 4.1 розраховано автором

Метод собівартості перших за часом надходжень запасів (ФІФО) є притаманним для організацій, що діють в умовах ринкової економіки та встановленим міжнародними стандартами обліку. Цей метод забезпечує врахування інфляційних процесів, внаслідок яких ціни на закуповувані товарно-матеріальні цінності схильні до постійних змін протягом звітного періоду.

Відповідно до методу ФІФО оцінка товарно-матеріальних цінностей проводиться за цінами перших закупівель. Даний метод заснований на припущенні, що товарно-матеріальні цінності, які першими надходять у виробництво, повинні бути оцінені за собівартістю перших за часом придбання.

Залишок товарно-матеріальних цінностей на кінець звітної періоду оцінюють за собівартістю останніх за часом придбання, як наведено у табл. 4.2.

Таблиця 4.2 – Визначення вартості товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» методом ФІФО

№	Показники	Кількість, од.	Ціна, грн.	Сума, грн.
1	Залишок на 01.09	70	310	21700
2	Надійшло:	600		191800
	04.09	200	318	63600
	10.09	200	321	64200
	24.09	200	320	64000
3	Відпущено:	610		194300
	у виробництво	300	318,52	95557,4
	на реалізацію	310		98742,6
4	Залишок на 30.09	60	320	19200

Примітка. Таблиця 4.2 розрахована автором

З табл. 4.2 видно, що при використанні методу ФІФО величина вартості товарно-матеріальних цінностей на кінець звітної періоду співпадає з аналогічною величиною, визначеною методами середньозваженої собівартості та оцінкою собівартості кожної одиниці. Водночас, метод розрахунку собівартості впливає на собівартість товарно-матеріальних цінностей, які вибули з різних напрямків. Це відбувається за рахунок округлення середньої ціни.

В результаті застосування методу ФІФО вартість товарно-матеріальних цінностей на кінець звітної періоду максимально наближається до поточної ринкової їх вартості. При постійному зростанні цін на матеріали собівартість проданої продукції знижується, в результаті чого значення бухгалтерської прибутку зростає. У період зниження цін на матеріали – навпаки.

За методом нормативних витрат собівартість товарно-матеріальних цінностей, що відпускаються (реалізуються), визначають виходячи з норм витрат на виготовлення одиниці продукції (робіт, послуг). Норми витрат організації встановлюють самостійно з урахуванням нормальних рівнів використання

запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Відповідність нормативних витрат фактичним вимагає проведення регулярних перевірок і перегляду норм витрат і цін.

Оцінку продукції (робіт, послуг) за нормативними витратами на дату балансу (або на кінець місяця) коригують до фактичної виробничої собівартості (табл. 4.3). Цей метод широко використовується при оцінці товарно-матеріальних цінностей на підприємствах з масовим і багатосерійним виробництвом.

Таблиця 4.3 –Визначення вартості товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» методом нормативних витрат

Дата	Надійшло			Відпущено			Залишок		
	Кількість, од.	Ціна, грн.	Сума, грн.	Кількість, од.	Ціна, грн.	Сума, грн.	Кількість, од.	Ціна, грн.	Сума, грн.
01.09							70	310	21700
04.09	200	310	63600		310		270	310	83700
05.09				100		3100	170		52700
07.09				110		34100	60		18600
10.09	200			64200			260		80600
15.09				100		3100	160		49600
18.09				80		24800	80		24800
24.09	200			64000			280		86800
25.09				100		3100	180		55800
28.09				120		37200	60		18600
Доведення до фактичної собівартості	600		10	6000		610	10		6100
Разом за вересень	600	320	192000	610	320	195200	60	320	19200

Примітка: Таблиця 4.3 розрахована автором

Визначення вартості товарно-матеріальних цінностей за цінами продажу базується на використанні середнього відсотка торговельної націнки. Цей метод може використовуватись організаціями, які мають значну й змінну номенклатуру товарно-матеріальних цінностей із приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. Собівартість реалізованих (використаних у виробництві) товарно-матеріальних цінностей визначається як різниця між ціною реалізації і сумою

торговельної націнки на реалізовані товарно-матеріальні цінності. Сума торговельної націнки визначається як добуток продажної вартості реалізованих товарно-матеріальних цінностей і середнього відсотка торговельної націнки.

В свою чергу, середній відсоток торговельної націнки визначається як частка суми залишку торговельних націнок на початок звітної періоду й торговельних націнок у продажній вартості одержаних у звітному місяці товарно-матеріальних цінностей в сумі продажної вартості їх залишку на початок звітної місяця та продажної вартості одержаних у звітному місяці товарно-матеріальних цінностей (табл. 4.4).

Таблиця 4.4 – Визначення вартості товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» методом ціни продажу

Показники	Собівартість, грн.	Ціна продажу, грн.
Залишок на 01.09	21700	26600
Вартість придбаних у вересні товарно-матеріальних цінностей	191800	228000
Вартість реалізованих у вересні товарно-матеріальних цінностей		231800
<i>Визначення собівартості реалізованих товарно-матеріальних цінностей</i>		
Показники	Розрахунок	Значення
Торгова націнка у вартості реалізації	$(26600 - 21700) + (228000 - 191800)$	41100
Вартість реалізації наявних товарно-матеріальних цінностей	$26600 + 228000$	254600
Середній відсоток торгової націнки	$(41100 / 254600) * 100$	16,14 %
Сума торгової націнки на реалізовані товарно-матеріальні цінності	$231800 * 0,1614$	37412,52
Собівартість реалізованих товарно-матеріальних цінностей	$231800 - 37412,52$	194384,48

Примітка: Таблиця 4.4 розрахована автором

Як видно з табл. 4.4, використання даного методу призвело б до підвищення, порівняно з методами ідентифікованої собівартості, середньозваженої собівартості та методом ФІФО, призводить до деякого підвищення величини собівартості реалізованих (відпущених у виробництво) товарно-матеріальних цінностей.

Проведені розрахунки мають велике значення для виявлення і оцінки впливу різних методів оцінки товарно-матеріальних цінностей на величину оподаткованого прибутку і вартість товарно-матеріальних цінностей на кінець місяця.

Для ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» з точки зору визначення величини податку на прибуток найбільш оптимальним може бути застосування методу нормативних витрат. При стабільних цінах на матеріали доцільно застосовувати для їх оцінки метод ФІФО. Якщо ціни на окремі види матеріалів коливаються, то оптимальним буде спосіб їх оцінки по середньозваженій собівартості.

В цілому, з огляду на те, що більш висока вартість відпущених товарно-матеріальних цінностей дозволить ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» отримати можливість дещо збільшити обсяг обігових коштів і, водночас, зменшити величину податку на прибуток, а також враховуючи високу трудомісткість методу ідентифікованої вартості, доцільно в господарській діяльності товариства запропонувати використовувати метод нормативних витрат.

4.2 Пропозиції з покращення контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей на підприємстві ТОВ «Профінстал»

Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку характеризуються посиленням впливу глобалізаційних на процесів діяльність всіх суб'єктів господарювання. Однією з глобальних рушійних сил ефективності і конкурентоспроможності є діджиталізація, яка перетворює ключові бізнес-процеси в організаціях всіх сфер економічної діяльності. В загальному плані цифрова трансформація (діджиталізація) – це процес формування нових бізнес-і операційних моделей шляхом створення основи для впровадження та інтеграції цифрових технологій.

Мета діджиталізації – отримати нові дані й організаційні можливості шляхом цифрового перетворення операційних процесів і взаємодії. Цифрове перетворення – це не лише і не стільки впровадження нового програмного

забезпечення, але, головним чином, використання його як частини стратегії і цілісного цифрового звернення до людей, процесів і технологій. Тобто, це прагнення до трансформації діяльності на основі використання нових цифрових технологій [55, 56].

Основні переваги діджиталізації для організації, що її здійснює, наведено на рис. 4.2.

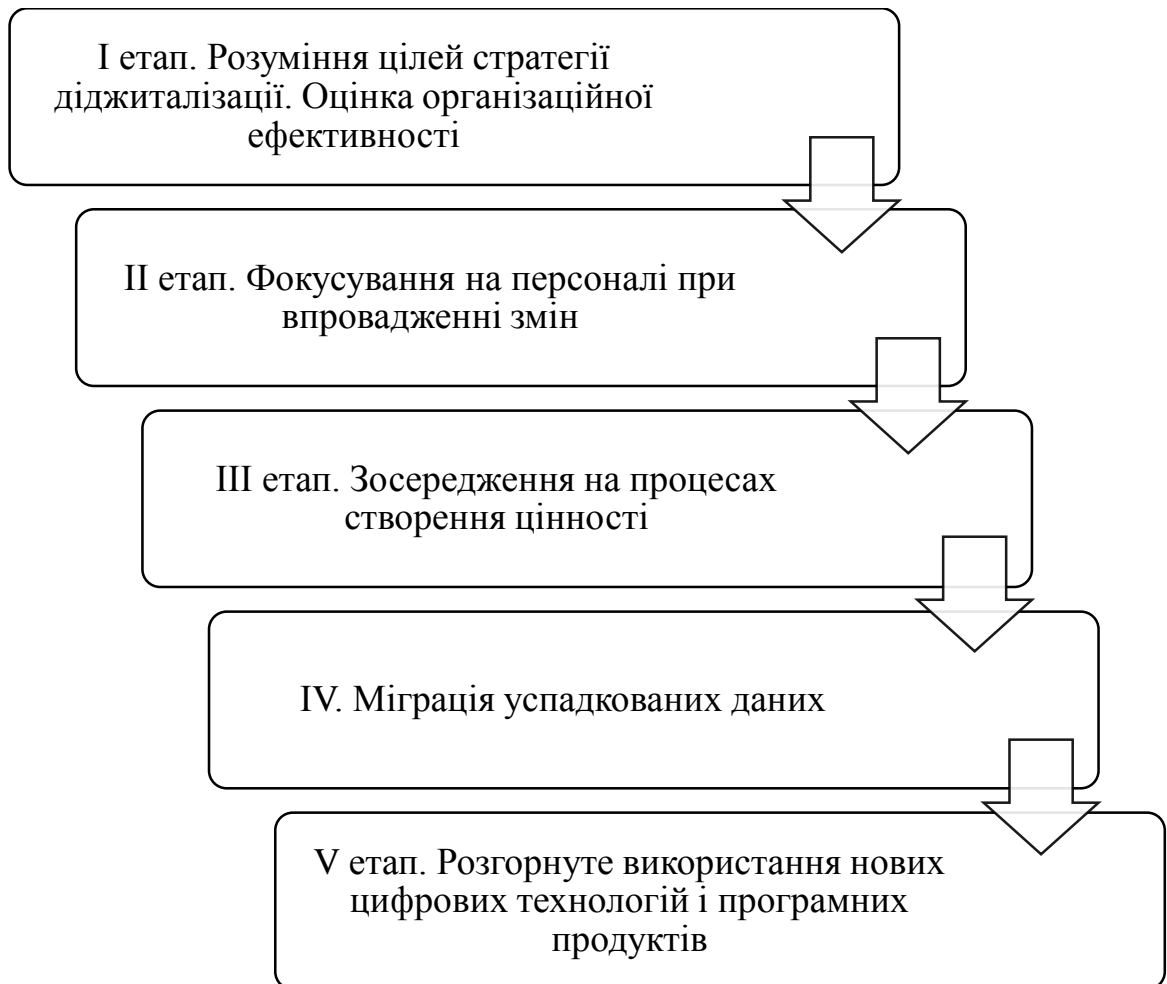
Джерело: розроблено автором

Рисунок 4.2 – Переваги діджиталізації діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Діджиталізацію діяльності та, зокрема, контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» запропоновано здійснювати за наступними етапами (рис. 4.3).

Цифрова трансформація (діджиталізація) для більшості організацій та їх структурних підрозділів вимагає формування нової моделі. Зокрема, підвищення ефективності процесу управління товарно-матеріальними цінностями ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», що вимагає використання операційної моделі наступного

покоління. Ця модель являє собою новий спосіб управління, який об'єднує цифрові технології і операційні можливості в інтегрованому, послідовному способі для досягнення поступового підвищення ефективності управління, зокрема, запасами.

Джерело: розроблено автором

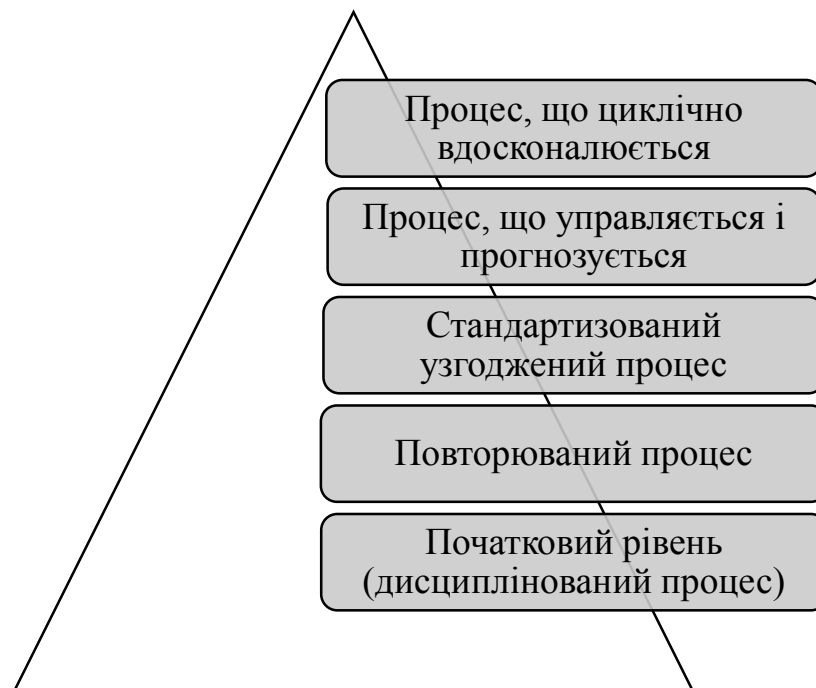
Рисунок 4.3 – Етапи запровадження діджиталізації діяльності та, зокрема, контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей

ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

З позицій управління, контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей та ланцюгами поставок, цифрову трансформацію часто пов'язують з моделлю зрілості Gartner Stage [57]. Така цифрова модель придатна для автономної роботи з використанням процесного підходу до моделювання або агентів

(мультіагентне моделювання), які можуть сприймати, інтерпретувати, відповідати і поліпшуватися з часом. Цих агентів часто називають «цифровими експертами», оскільки, як і будь-який інший експерт, вони розуміють своє середовище, що є нормальним і що є винятком, і що необхідно робити за кожної події. Їх рішення можуть з часом змінюватися в залежності від їх здатності «вчитися» на своєму досвіді.

Відповідно до 5-ти рівневої моделі Gartner розвитку процесів управління поставками та запасами, рівень розвитку процесу визначає ступінь його керованості, а також можливість контролю і моніторингу. При досягненні чергового рівня розвитку підвищуються показники ефективності управління, що призводить до зменшення відхилень між цільовими і фактичними значеннями показників діяльності (рис. 4.4).

Джерело: складено на основі джерел [22, 23]

Рисунок 4.4 – Рівні розвитку процесу контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей

Кожен рівень є основою для більш раціональної та ефективної реалізації процесів контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей і поставками на

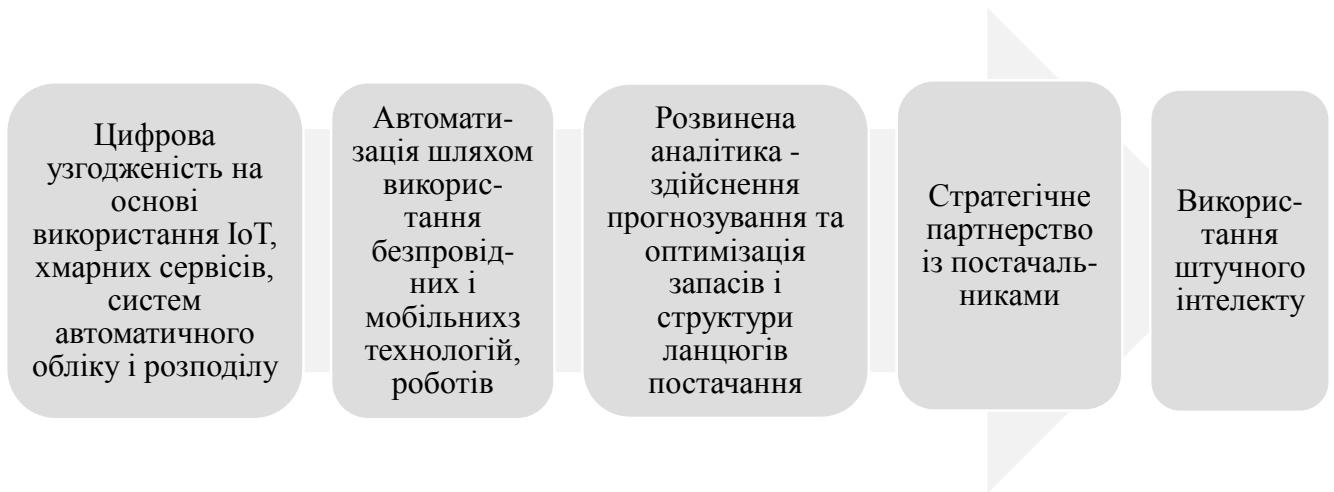
наступних рівнях, хоча контрагенти можуть використовувати методи і технології, рекомендовані для процесів вищих рівнів. З огляду на широкий асортимент товарно-матеріальних цінностей, які застосовуються в діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», без використання цифрових технологій неможливо оперативно відстежувати запити окремих структурних підрозділів, наявність необхідних товарно-матеріальних цінностей на складі і необхідність організації чергових поставок. Саме використання цифрових технологій і відповідних систем менеджменту забезпечує швидкість прийняття рішень на основі поточної інформації можливість передбачення майбутньої потреби в товарно-матеріальних цінностях.

Найчастіше, цифрове перетворення ланцюга поставок порушує його оперативну роботу, але в довгостроковій перспективі захищає від набагато серйозніших збоїв. Технології, що ведуть до трансформації, включають блокчейн, інтернет речей, аналітику великих даних, чат-боти тощо, призводять для інтеграції даних контрагентами ланцюга поставок, покращенню взаємодії із споживачами. Екосистема великих даних є основою цифрової трансформації контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей. Вона починається з широко поширених датчиків, що передають дані через Інтернет на платформу когнітивних обчислень. Така платформа забезпечує аналіз та інтерпретацію інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Конкретний склад використовуваних цифрових технологій залежить від багатьох факторів і, перш за все, від сфери економічної діяльності. Робота ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» супроводжується необхідністю обробки значної кількості документів, включаючи угоди щодо закупівель, замовлення на поставку, дані про доставку тощо. Велика частина цієї «паперової роботи» може виконуватись в електронному вигляді, тому консультанти все частіше рекомендують використовувати цифрові технології при здійсненні контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей. Водночас, діджиталізація (цифрова трансформація) – це повна зміна парадигми в культурі й операціях, оскільки необхідним є не лише

придбання новітнього цифрового інструментарію, а й створення нової системи управління, нової моделі бізнесу, нового мислення.

Дослідження діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», виявлення необхідності та дослідження переваг діджиталізації контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей стало основою для визначення стадій діджиталізації зазначених процесів, що наведено на рис. 4.5.

Джерело: розроблено автором

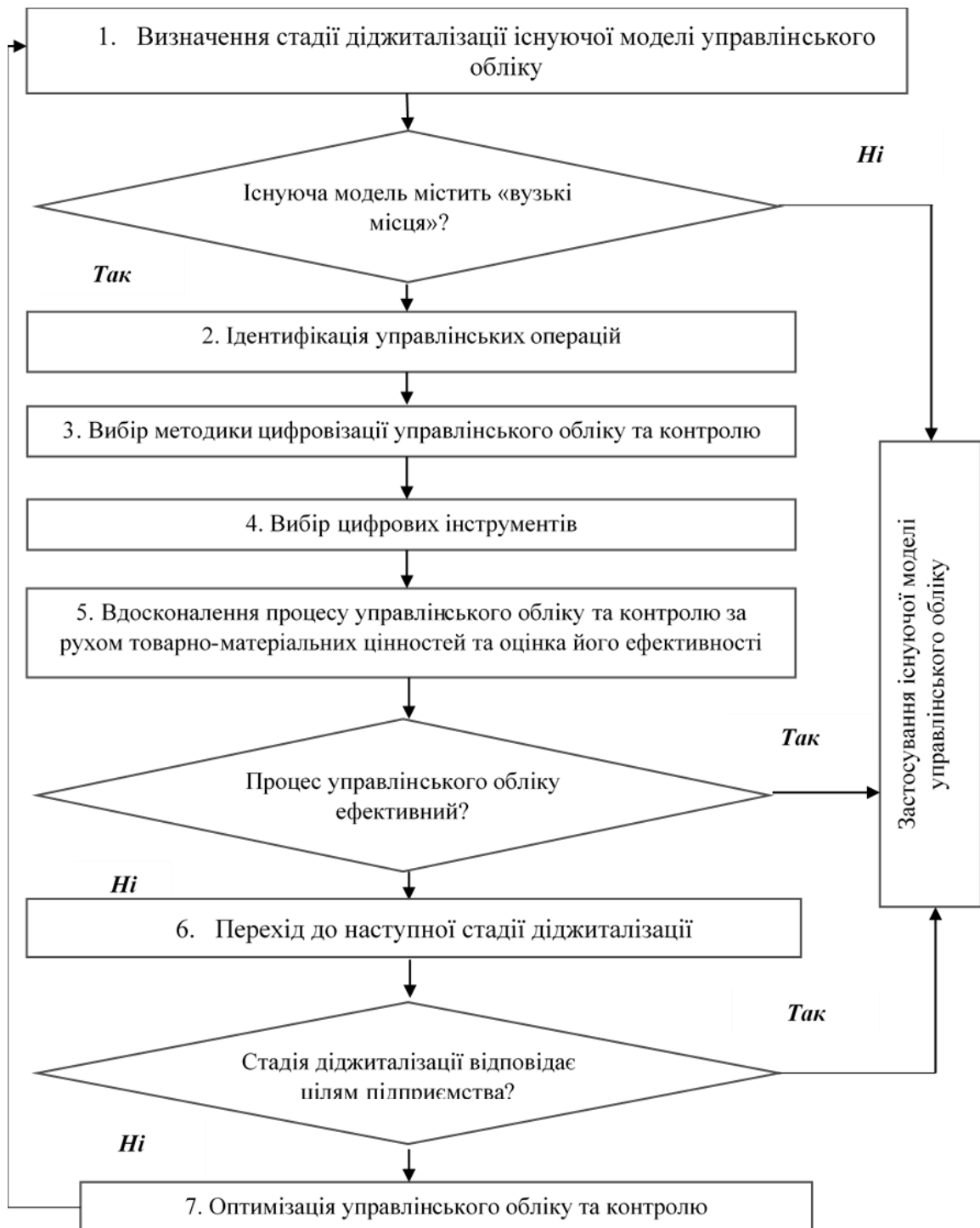
Рисунок 4.5 – Стадії діджиталізації контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Рис. 4.5. ілюструє цифрову трансформацію процесів управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей від технологій IoT і Blockchain до штучного інтелекту (Artificial Intelligence – AI), який забезпечує прийняття оптимальних управлінських рішень в ланцюзі поставок без безпосередньої участі співробітників.

Слід зазначити, що необхідність забезпечення діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» міжнародним стандартам якості ISO, відповідно до яких процесний підхід є пріоритетним в управлінні, управління та контроль за рухом товарно-матеріальних цінностей слід розглядати як один з процесів, який складається з певних підпроцесів та забезпечує діяльність товариства в цілому.

На рис. 4.6. наведено запропонований алгоритм формування моделі ефективного процесу управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

Джерело: розроблено автором

Рисунок 4.6 – Алгоритм формування процесної моделі ефективного процесу управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей

При формуванні процесної моделі необхідно розглядати кожен підпроцес як дискретну одиницю єдиного логістичного механізму функціонування ТОВ «ПРОФІНСТАЛ». У зв'язку з цим виникає проблема сумісності окремих процесів і їх взаємодії в загальній системі процесів. На основі проведеного аналізу було виявлено, що ефективність логістичної діяльності товариства вимагає інтеграції її логістичних процесів по всьому ланцюгу поставок. Організація діяльності на цій основі дозволить оптимізувати управління логістичними процесами і певною мірою забезпечити дотримання вимог міжнародних стандартів якості ISO.

Слід зазначити, що використання запропонованого алгоритму дозволило встановити, що існуюча модель управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» відповідає чинному законодавству та цілям діяльності товариства. Водночас виявлено такі «вузькі місця»: дублювання або відсутність важливих аналітичних функцій; низький рівень автоматизації процесу управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей; невикористання сучасного математичного апарату з метою оптимізації величин запасів та їх руху.

Для реалізації процесно-орієнтованого підходу обрано поєднання методик фіксованої періодичності замовлень, при якій поставки здійснюються щомісячно, а також методику визначення EOQ – визначення економічного розміру замовлення математично по формулі:

$$Q = \sqrt{\frac{2 \cdot A \cdot B}{I}}, \text{ де} \quad (4.1)$$

A – щорічне використання товарно-матеріальних цінностей, од.;

B – витрати на здійснення однієї поставки, грн.;

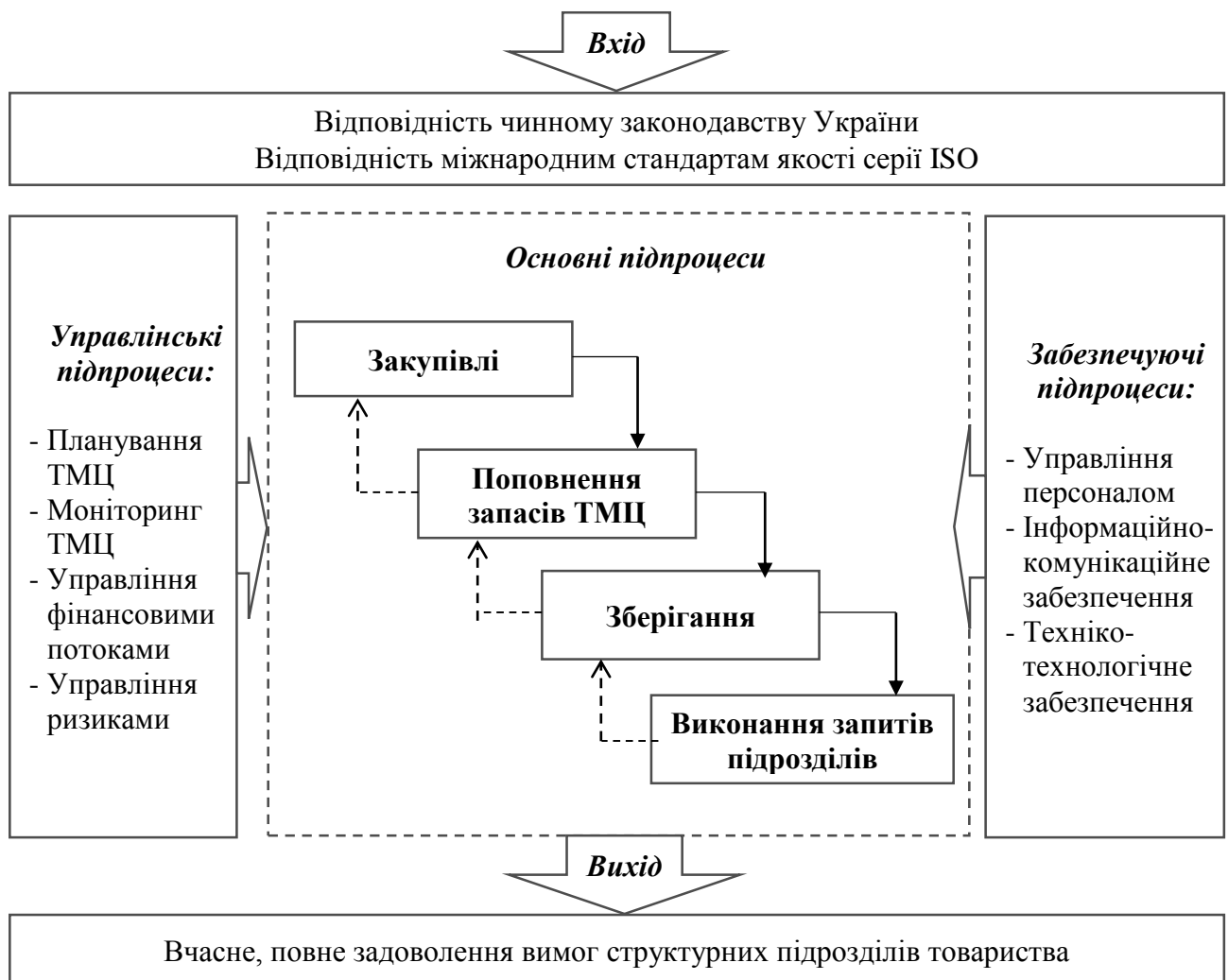
I – річні витрати на зберігання одиниці товарно-матеріальних цінностей;

Q — розмір однієї партії.

Запропоновано, щоб при використанні такого поєднання інформаційна логістична система автоматично відслідковувала відповідність наявності

товарно-матеріальних цінностей мінімально допустимому поточному запасу. Виявлення системою, що рівень запасу товарно-матеріальних цінностей знизився до мінімально допустимого, призводить до передачі відповідного повідомлення інспектору, який приймає рішення або негайно оформити позачергове замовлення, або поповнити запас з інших джерел.

В цілому, запропонована процесна модель управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» приведена на рис. 4.7.

Джерело: розроблено автором

Рисунок 4.7 – Модель процесного управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Запропонована модель управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» сформована на основі використання процесного підходу, що передбачає не лише дослідження логістичних, управлінських та забезпечуючих процесів, а й постійну перевірку моделі на предмет відповідності цілям товариства та відсутності «вузьких місць». На основі результатів аналізу діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», а також дослідження сутності та виявлення фактичної стадії діджиталізації управління товарно-матеріальними цінностями, запропоновано основою вдосконалення процесів управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей товариства їх автоматизацію та діджиталізацію.

Із врахуванням специфіки діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» для розробки інтегрального показника ефективності управління товарно-матеріальними цінностями були обрані окремі коефіцієнти, які є найбільш важливими: коефіцієнт забезпеченості (K_3), матеріаловіддача (M_B), коефіцієнт оборотності (K_{Ob}). А також введено такі показники: середня вартість транспортування товарно-матеріальних цінностей (B_{Tp}), середня вартість зберігання ($B_{3б}$), вартість неліквідних товарно-матеріальних цінностей (B_H), оскільки витрати на транспортування, а також втрати від втрати невчасної реалізації товарно-матеріальних цінностей в втрати ними ліквідності є досить суттєвими для ТОВ «ПРОФІНСТАЛ». З метою приведення даних коефіцієнтів до загальної основи доцільно розрахувати їх темпи зростання ($T_{зр}$). З огляду на те, що вартісні показники в даному випадку є дестимулюючими по відношенню до рівня ефективності управління товарно-матеріальними цінностями, то при визначення відповідного інтегрального показника, необхідно використовувати обернені до них значення ($\frac{1}{T_{зр}}$). В цілому, інтегральний показник ефективності управління товарно-матеріальними цінностями ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», визначений на основі підходу, запропонованого в [58], матиме вигляд:

$$I_{ТМЦ}^{упр} = \sqrt[6]{T_{зр}(K_3) \cdot T_{зр}(M_B) \cdot T_{зр}(K_{Ob}) \cdot \frac{1}{T_{зр}(B_{Tp})} \cdot \frac{1}{T_{зр}(B_{3б})} \cdot \frac{1}{T_{зр}(B_H)}} \quad (4.2)$$

Значення показника більше 1 свідчить про підвищення ефективності управління товарно-матеріальними цінностями підприємства.

В табл. 4.5 наведено прогнозний розрахунок інтегрального показника ефективності управління товарно-матеріальними цінностями ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» за результатами діджиталізації.

Таблиця 4.5 – Визначення інтегрального показника ефективності управління товарно-матеріальними цінностями ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Показники	Фактичний рівень в 2019 р.	Прогнозне значення 2020 р.	Темп зростання ($T_{зр}$)	$(\frac{1}{T_{зр}})$
Коефіцієнт забезпеченості (K_3)	0,98	1,01	1,03	-
Матеріаловіддача (M_B)	0,57	0,59	1,04	-
Коефіцієнт оборотності ($K_{об}$)	26,94	29,63	1,10	-
Середня вартість транспортування ($B_{Тр}$), грн. на 1 тис. грн. ТМЦ	24	26	1,08	0,93
Середня вартість зберігання ($B_{зб}$) грн. на 1 тис. грн. ТМЦ	29	21	0,72	1,39
Вартість неліквідних товарно-матеріальних цінностей (B_H), тис. грн.	186,3	0	0	Приймаємо 1
<i>Інтегральний показник ефективності управління товарно-матеріальними цінностями</i>	$I_{ТМЦ}^{упр} = \sqrt[6]{1,03 \cdot 1,04 \cdot 1,10 \cdot 0,93 \cdot 1,39 \cdot 1,00} = 1,07$			

Примітка. Таблиця 4.5 розрахована автором

За результатами розрахунків (табл. 4.5), можна зробити висновок, що діджиталізація управління товарно-матеріальними цінностями дозволить підвищити ефективність даного процесу (на 7 %). Крім того, підвищення ефективності управління товарно-матеріальними цінностями призводить до умовного вивільнення грошових коштів, суму яких можна визначити за формулою [59]:

$$\Delta \text{ТМЦ} = \frac{ЧД_0}{360} (T_{об}^1 - T_{об}^0), \quad (4.3)$$

де, $ЧД_0$ – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в базовому періоді; $T_{об}^1$ і $T_{об}^0$ – період (тривалість) одного обороту товарно-матеріальних цінностей відповідно планового (звітного) (4.4) та базового (4.5) періодів, днів:

$$T_{об}^1 = \frac{360}{K_{об}^1} = \frac{360}{29,63} = 12,15; \quad (4.4)$$

$$T_{об}^0 = \frac{360}{K_{об}^0} = \frac{360}{26,94} = 13,36 \quad (4.5)$$

Тоді:

$$\Delta ТМЦ = \frac{61760,5}{360} (12,15 - 13,36) = -207,58 \text{ тис. грн.} \quad (4.6)$$

Крім того, діджиталізація управління товарно-матеріальними цінностями дозволить уникнути (мінімізувати) простоїв, штрафів та неустойок через відсутність необхідних для господарської діяльності ТМЦ, величина яких в 2019 році склала 36,1 тис. грн.

Таким чином, в 2020 році плановий економічний ефект ($E\phi$) від діджиталізації управління товарно-матеріальними цінностями – 243,68 тис. грн.

Оскільки витрати (B) на необхідне для діджиталізації програмне забезпечення («Управління виробничим підприємством для України») склали 140 тис. грн., то планова економічна ефективність:

$$K_{еф} = \frac{E\phi}{B} \cdot 100\% = \frac{243,68}{140} \cdot 100 = 174,06 \% \quad (4.7)$$

Таким чином, діджиталізація управління товарно-матеріальними цінностями ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» планово забезпечить підвищення ефективності даного процесу на 7%, що призведе до умовного вивільнення грошових коштів в розмірі 207,58 тис. грн. Сумарний економічний ефект із врахуванням умовного вивільнення грошових коштів та мінімізації простоїв, штрафів та неустойок через відсутність необхідних для господарської діяльності

ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» товарно-матеріальних цінностей – 243,68 тис. грн. – перевищує необхідні витрати (140 тис. грн.) на 74,06 %,

Зважаючи на складність реалізації запропонованої моделі доцільно також запропонувати створення окремого структурного підрозділу ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» – служби внутрішнього аудиту.

4.3 Впровадження служби внутрішнього аудиту на ТОВ «Профінстал»

Внутрішній аудит має стати невід’ємною частиною системи управлінського контролю товариства, що передбачає створення відповідного підрозділу (відділу). Його основне завдання – забезпечити збереження ресурсів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» за допомогою інструментів контролю. Крім того, до його функцій мають належати перевірка, оцінка та моніторинг адекватності та ефективності систем бухгалтерського й управлінського обліку. Доцільність створення відділу внутрішнього аудиту також полягає в тому, що саме внутрішній аудит забезпечує своєчасність і детальність перевірки внутрішніх документів та аналізу звітності товариства, а також можливість своєчасного усунення наявних недоліків.

Передбачається, що організація внутрішніх аудитів на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» здійснюватиметься відповідно до програм внутрішнього аудиту за роками, а також у вигляді спеціальних перевірок, що проводитимуться з метою досягнення конкретних оперативних цілей. Результати перевірок стануть основою для виявлення напрямів вдосконалення діяльності товариства та усунення наявних проблем, розробки і здійснення комплексу заходів по скороченню, усунення та запобіганню повторення виявлених невідповідностей.

Процес внутрішніх аудитів в ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» представлено на рис. 4.8.

До функцій служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» належатиме здійснення заходів:

- перевірки окремих фінансово-господарських операцій з вимоги уповноважених осіб або з власної ініціативи;
- організація системи збору, обробки та передачі інформації, в тому числі формування звітів і повідомлень, що містять оперативну, фінансову та іншу інформацію про діяльність товариства;
- контроль поділу ключових обов'язків між співробітниками товариства, зокрема, обов'язків щодо схвалення та затвердження операцій, обліку операцій, видачі і отримання товарно-матеріальних цінностей, аналізу і перевірки операцій;
- перевірка збереження активів товариства.

Джерело: розроблено автором

Рисунок 4.8 – Схема організації процесу внутрішнього аудиту на ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Керівником служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» має бути представник керівництва, який несе відповідальність за планування, проведення та аналіз процесу внутрішніх аудитів. Керівник служби внутрішнього аудиту

повинен мати знання і навички з планування аудиту та використання ресурсів; організації роботи групи і розподілу робіт між підлеглими; формування висновку щодо аудиту та складання звітності; проведення оцінки виконання та результативності роботи; попередження і розв'язання конфліктів.

Експерти з внутрішнього аудиту повинні мати досвід роботи в ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» не менше року, мати досвід в сфері управлінського та бухгалтерського обліку. Склад експертів призначається представником керівництва ТОВ «ПРОФІНСТАЛ». Експерти повинні мати необхідні знання принципів, процедур і методам аудиту, володіти навичками збору інформації за допомогою опитування, спостереження, аналізу документів; володіти знаннями нормативно-правових документів, що охоплюють сферу аудиту; вміти застосовувати методи менеджменту якості; розуміти галузеву специфіку в термінології, послугах та процесах.

Діяльність співробітників служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» передбачає перевірки:

1. Всіх документів на предмет неправильного оформлення, а саме: без відповідних реквізитів; з підчистками, виправленими сумами тощо; з зайвими написами, візами та іншими непотрібними формальностями, що створюють видимість реальності і достовірності документа.

2. Підсумків розрахунково-платіжних документів, касових і матеріальних звітів.

3. Використання довіреностей на отримання товарно-матеріальних цінностей і повернення невикористаних довіреностей.

4. Касових операцій на предмет повноти оприбуткування грошових коштів, обґрунтованості їх витрачання, наявності зайвого списання, непідтверджених документально або на підставі підроблених документів операцій.

5. Банківських операціях щодо відхилення і зловживання: неоприбуткування грошей, отриманих з розрахункового рахунку шляхом

фальсифікації виписок банку; неповне відображення в облікових регістрах банківських операцій.

6. Дебіторської і кредиторської заборгованості, обґрунтованості їх виникнення та погашення. Дієвим методом виявлення невідповідностей в розрахункових операціях служить інвентаризація розрахунків та звірки взаєморозрахунків, які повинні здійснюватися не рідше ніж один раз на рік.

7. Операцій, пов'язаних з придбанням, зберіганням, реалізацією товарно-матеріальних цінностей, можливих втрат від їх приховування. Одним з методів виявлення зловживань з товарно-матеріальними цінностями є інвентаризація, яка повинна здійснюватися хоча б раз на рік.

В цілому, значну частину помилок і зловживань можливо виявити при точному і повному виконанні вимог нормативних документів та інструкцій, вчасній перевірці документації, зустрічними перевірками, зіставленням різних документів по одній операції, логічним методом вивчення документації, що вимагає певної кваліфікації фахівців, що беруть участь в перевірках фінансово-господарської діяльності товариства. В табл. 4. наведено перелік господарських операцій, за якими можуть допускатися помилки і зловживання, які мають перевірятись службою внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

В табл. 4.6. наведено орієнтовний неповний перелік можливих помилок і зловживань при здійсненні господарських операцій ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

Таблиця 4.6 – Господарські операції ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», за якими можливі помилки і зловживання

Операції	Предмет перевірки
1	2
Отримання готівки з розрахункового рахунку	Неповне оприбуткування грошей
Зарахування грошових коштів на розрахунковий рахунок	Неповне зарахування грошових коштів
Видача грошових коштів підзвітним особам	Тривале знаходження коштів у розпорядженні підзвітної особи, прихована форма доходів
Видача з каси заробітної плати, премій, погашення кредиторської заборгованості тощо	Завищені підсумки, фальсифікація документів

Продовження таблиці 4.6

1	2
Перерахування грошових коштів постачальникам, утворення дебіторської заборгованості при затримці поставок	Кредитування іншого підприємства, неопробування товару
Отримання товарно-матеріальних цінностей	Неповне опробування товарно-матеріальних цінностей
Вибуття, уцінка товарно-матеріальних цінностей	Списання частини товарно-матеріальних цінностей з наступною їх реалізацією за готівку без опробування
Списання основних засобів	Фіктивне списання основних засобів зі строком експлуатації більше року
Списання браку	Створення надлишку матеріалів, фіктивне списання
Списання дебіторської заборгованості	Списання неіснуючої або штучно створеної дебіторської заборгованості

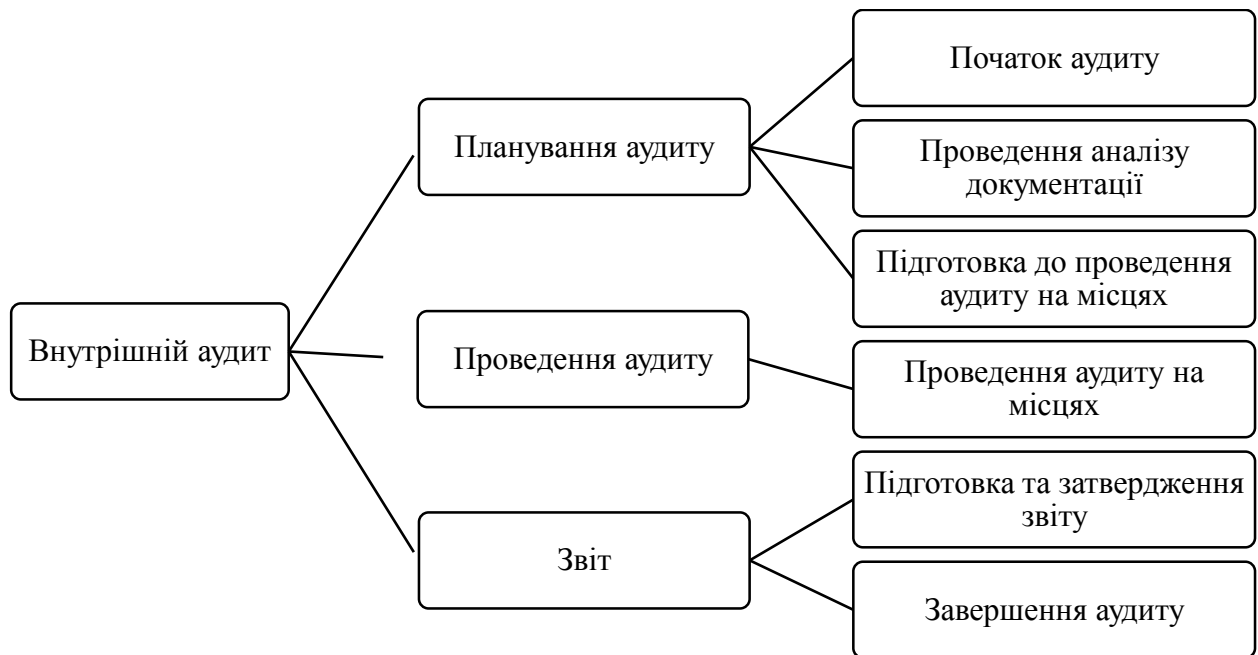
Примітка Таблиця 4.6 розроблена на основі первинних документів та ІС «Профінстал»

Водночас, переважну їх частину можливо виявити на основі здійснення контролю та аудиту. Очевидно, що будь-які відхилення від норм прямо або опосередковано впливають на порядок обчислення сплати податків та інших обов'язкових платежів до бюджету. Тому господарські операції піддаються перевірці на відповідність податковому законодавству.

Передбачається, що за результатами здійснення аудиторських перевірок керівник служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» враховуватиме виявлені порушення і повідомлятиме про них директору. На основі отриманих матеріалів прийматимуться відповідні управлінські рішення. Висновки і рекомендації оформляються письмово, підписуються відповідним уповноваженою особою і підлягають залученню до протоколу засідання Загальних зборів учасників Товариства, на якому вони були розглянуті.

Таким чином, основною цінністю служби внутрішнього аудиту в тому, що в результаті її функціонування керівництво товариства вчасно отримуватиме об'єктивну, засновану на достовірних фактах інформацію про будь-які відхилення здійснення і оформлення господарських операцій від вимог і напрямів удосконалення діяльності товариства.

Пропоновану структурну модель процесу внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» наведено на рис. 4.9.

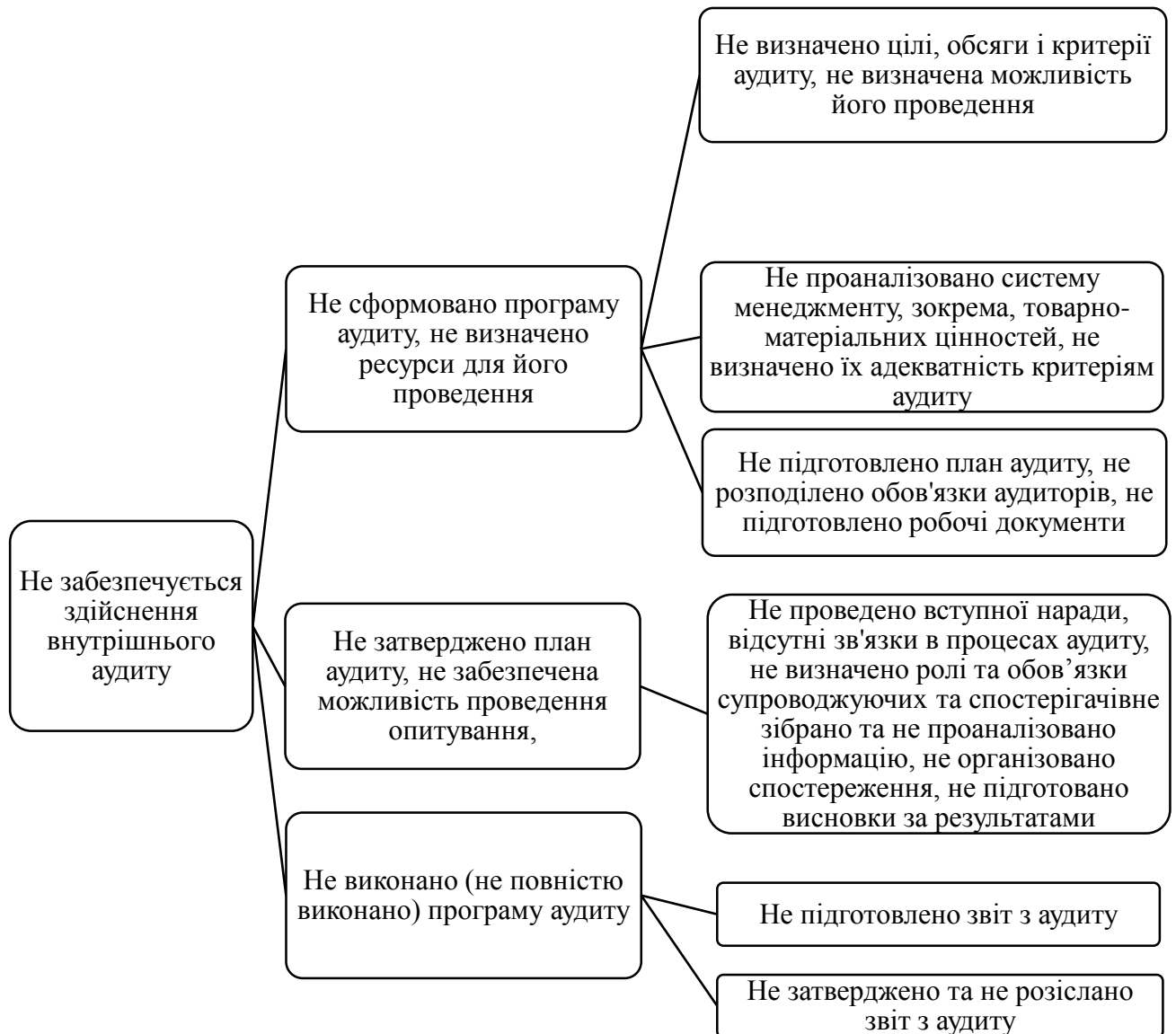

Джерело: розроблено автором

Рисунок 4.9 – Структурна модель процесу внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

Відповідну структуру функціональних порушень процесу внутрішнього аудиту з виокремленням ланцюга порушень наведено на рис. 4.10.

З метою забезпечення ефективності роботи служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» проведемо FMEA-аналіз процесу внутрішнього аудиту. На даному етапі здійснюється оцінка здатності контролю виявити конкретний вид порушень процесу внутрішнього аудиту до його появи в процесі проведення внутрішнього аудиту.

Джерело: розроблено автором

Рисунок 4.10 – Структура функціональних порушень процесу внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

В табл. 4.7. наведено результати проведеного FMEA-аналіз процесу внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

Таблиця 4.7 – Системний FMEA-аналіз ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» для процесу внутрішнього аудиту

Можливі наслідки (FE)	Можлива помилка (F)	Можливі причини (FU)	Заходи з виявлення невідповідностей	Коефіцієнт імовірності відмови (K ₀)	Превентивні заходи	Коефіцієнт імовірності невиявлення відмови (K _H)	Пріоритетний коефіцієнт ризику (PRZ)
Не забезпечується функціонування системи внутрішнього аудиту	Не сформовано програму аудиту	Не визначено цілі, обсяги і критерії аудиту	Контроль документації	1	Підвищення кваліфікації персоналу	1	7
		Не проаналізовано систему менеджменту, зокрема, товарно-матеріальних цінностей, не визначено їх адекватність критеріям аудиту	Аналіз документів	2	Вилучення застарілої документації	2	28
		Не підготовлено план аудиту	Візуальний контроль	1	Раціональний розподіл обов'язків між співробітниками	2	14
	Не затверджено план аудиту	Не визначено ролі та обов'язки супроводжуючих та спостерігачів	Контроль документації	1	Проведення вступної наради відповідно до ISO 19011:2011	1	7
	Не виконано програму аудиту	Не підготовлено звіт з аудиту	Візуальний контроль	2	Підвищення кваліфікації персоналу	3	42
<p>PRZ=K_П*K₀*K_H, де K_П – коефіцієнт, що враховує значення наслідків відмов (тяжкість наслідків прояви причин відмов) для споживача. K_П=7 [60, с. 16-19] PRZ=98</p>							

Примітка. Таблиця 4.7 розрахована автором

Для кожного виду наслідків, причини виникнення, можливості виявлення визначається пріоритетний коефіцієнт ризику (PRZ) – показник ризику впровадження конкретних позицій, тобто здійснення внутрішнього аудиту відповідною службою ТОВ «ПРОФІНСТАЛ». Великі значення пріоритетного коефіцієнта ризику необхідно знижувати за допомогою коригувальних заходів.

Значення коефіцієнтів визначаються за таблицями [60]. Розрахунок коефіцієнта ризику дозволяє виділити ті причини, які характеризуються найбільшим значенням пріоритетного ризику. Зазвичай вважаються небезпечними причини при $PRZ > 100$, тобто необхідні заходи, за допомогою яких можна було б зменшити величину ризику до прийнятного рівня.

При проведенні аналізу запланованої діяльності служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» виявлено, що можливі передбачувані порушення даного процесу, а також причини їх виникнення. Визначено, що коефіцієнт ризику ($PRZ = 98$), знаходиться на прийнятному рівні. Це означає, що чітка реалізація запропонованих заходів забезпечить належний рівень здійснення внутрішнього аудиту відповідною службою ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

Планові суми додаткових витрат на створення служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» наведено у табл. 4.8.

Таблиця 4.8 – Планові витрати на діджиталізацію управління товарно-матеріальними цінностями та створення служби внутрішнього аудиту

Стаття витрат	Планова сума, тис. грн.	Примітки
Обладнання	60	Офісна техніка
Меблі	30	Облаштування робочих місць співробітників новоствореної служби
Фонд оплати праці (ФОП)	600	ФОП співробітників новоствореної служби на місяць планується на рівні 50 тис. грн.
Соціальні нарахування на ФОП	132	22 % від ФОП
Інші витрати	48	Розхідні матеріали
Разом	870	-

Примітка. Таблиця 4.8 розрахована автором

Таким чином, планова загальна вартість створення служби внутрішнього аудиту складає 870 тис. грн. З метою визначення ефективності, необхідно визначити також планові додаткові надходження грошових коштів, а також всі напрями їх умовного вивільнення (табл. 4.9).

Таблиця 4.9 – Планові економічні ефекти від реалізації запропонованих заходів

Стаття доходів (умовного вивільнення, уникнення витрат і витрат)	Планова сума, тис. грн. (виявлено за підсумками 2019 р.)
Уникнення (мінімізація) нестач товарно-матеріальних цінностей	278,6
Уникнення (мінімізація) необґрунтованого витрачання грошових коштів	95,3
Протидія помилкам і зловживанням при здійсненні банківських і касових операцій	62,0
Недопущення необґрунтованого утворення та неповного погашення дебіторської заборгованості	1427,5
Разом	1863,4

Примітка. Таблиця 4.9 розрахована автором

Таким чином, плановий економічний ефект від запропонованих заходів становить 1863,4 тис. грн. Тоді ефективність створення служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» становитиме:

$$K_{ef} = \frac{Ef}{B} \cdot 100\% = \frac{1863,4}{870} \cdot 100 = 214,18 \% \quad (4.8)$$

Додаткові вигоди від запровадження створення служби внутрішнього аудиту більш, ніж вдвічі (на 114,18 %) перевищують планові витрати. Заходи в цілому є ефективними, оскільки період окупності витрат на їх здійснення значно менше року (приблизно 6 міс.).

В цілому, створення служби внутрішнього аудиту ($Ef=1863,4$ тис. грн., $K_{ef}=214,18$) для ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» є економічно ефективнішим, ніж діджиталізація управління товарно-матеріальними цінностями ($Ef=243,68$ тис. грн., $K_{ef}=174,06$). Зазначене пояснюється тим, що діяльність служби

внутрішнього аудиту охоплює значну кількість аспектів діяльності товариства, а діджиталізація – лише управління товарно-матеріальними цінностями. Водночас, зважаючи на те, що витрати на діджиталізацію є одноразовими, а термін використання необхідного програмного забезпечення чітко не обмежується, вважаємо за доцільне застосувати обидва запропоновані заходи. Тоді, плановий сумарний економічний ефект в 2020 році становитиме 2107,08 тис. грн., а коефіцієнт ефективності – 208,62 %, термін окупності – 6 місяців.

Висновки до четвертого розділу. За результатами проведеного в четвертому розділі дослідження зроблено наступні висновки.

З метою вибору оптимального варіанту оцінки товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» проведено аналіз результатів застосування різних методик. На основі розрахунку вартості відпущених товарно-матеріальних цінностей отримано її максимальне значення, що є пріоритетним для товариства з точки зору відшкодування витрат і подальшого використання грошових коштів в діяльності товариства. При цьому найменшу величину вартості відпущених товарно-матеріальних цінностей отримано на основі використання методів ідентифікованої собівартості (конкретної ідентифікації) та методу ФІФО. Тобто саме ці методи є оптимальними з точки зору максимізації величини бухгалтерського прибутку ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

Оскільки більш висока вартість відпущених товарно-матеріальних цінностей забезпечить збільшення обсягу обігових коштів і, водночас, зменшення величини податку на прибуток, а також враховуючи високу трудомісткість методу ідентифікованої вартості, доцільно в господарській діяльності товариства запропонувати використовувати метод нормативних витрат.

Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку характеризуються посиленням впливу глобалізаційних на процесів діяльність всіх суб'єктів господарювання. Однією з основних таких тенденцій є діджиталізація всіх сфер діяльності людини, що перетворює ключові бізнес-процеси в організаціях всіх сфер економічної діяльності.

Діджиталізацію діяльності та, зокрема, контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» запропоновано здійснювати за наступними етапами: (1) Розуміння цілей стратегії діджиталізації. Оцінка організаційної ефективності; (2) Фокусування на персоналі при впровадженні змін; (3) Зосередження на процесах створення цінності; (4) Міграція успадкованих даних; (5) Розгорнуте використання нових цифрових технологій і програмних продуктів.

Запропоновано алгоритм формування моделі ефективного процесу управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», який забезпечує відповідність даних процесів цілям товариства та можливість усунення «вузьких місць». Використання цього алгоритму дозволило встановити, що існуюча модель управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» відповідає чинному законодавству та цілям діяльності товариства. Водночас виявлено такі «вузькі місця»: дублювання або відсутність важливих аналітичних функцій; низький рівень автоматизації процесу управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей; невикористання сучасного математичного апарату з метою оптимізації величин запасів та їх руху.

На основі результатів аналізу діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», а також дослідження сутності та виявлення фактичної стадії діджиталізації управління товарно-матеріальними цінностями, запропоновано основою вдосконалення процесів управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей товариства їх автоматизацію та діджиталізацію.

Крім того, запропоновано процесну модель управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», сформована на основі використання процесного підходу, що передбачає не лише дослідження логістичних, управлінських та забезпечуючих процесів, а й постійну перевірку моделі на предмет відповідності цілям товариства та відсутності «вузьких місць».

Зважаючи на складність реалізації запропонованої моделі доцільно також запропонувати створення окремого структурного підрозділу ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» – служби внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит має стати невід’ємною частиною системи управлінського контролю товариства. Його основне завдання – забезпечити збереження ресурсів за допомогою інструментів контролю. Крім того, до його функцій мають належати перевірка, оцінка та моніторинг адекватності та ефективності систем бухгалтерського й управлінського обліку. Доцільність створення відділу внутрішнього аудиту також полягає в тому, що саме внутрішній аудит забезпечує своєчасність і детальність перевірки внутрішніх документів та аналізу звітності товариства, а також можливість своєчасного усунення наявних недоліків. Запропоновано схему організації внутрішніх аудитів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

Дослідження можливих помилок і зловживань при здійсненні господарських операцій ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» дозволило зробити висновок про те, що переважну їх частину можливо виявити на основі здійснення контролю та аудиту.

Запропоновано структурну модель процесу внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», а також відповідну структуру функціональних порушень процесу внутрішнього аудиту з виокремленням ланцюга порушень. При проведенні FMEA-аналізу запланованої діяльності служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» виявлено, що можливі передбачувані порушення даного процесу, а також причини їх виникнення. Визначено, що коефіцієнт ризику ($PRZ = 98$), знаходиться на прийнятному рівні, тобто чітка реалізація запропонованих заходів забезпечить належний рівень здійснення внутрішнього аудиту.

Аналіз економічної ефективності запропонованих заходів свідчить про те, що створення служби внутрішнього аудиту для ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» є економічно ефективнішим, ніж діджиталізація управління товарно-матеріальними цінностями. Однак, витрати на діджиталізацію є одноразовими, а термін використання необхідного програмного забезпечення чітко не обмежується. З огляду на це, доцільно застосувати обидва запропоновані заходи,

що дасть плановий сумарний економічний ефект в 2020 році 2107,08 тис. грн., при коефіцієнті ефективності – 208,62 % і терміні окупності – 6 місяців.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження стало основою для формулювання наступних висновків.

Актуальність розвитку системи управлінського обліку товарно-матеріальних цінностей промислових підприємств обумовлюється сучасними умовами їх функціонування, зокрема, високим рівнем мінливості умов зовнішнього середовища та глобалізаційними процесами.

Товарно-матеріальні цінності – це частка оборотних активів підприємства, сформована за рахунок власних і залучених джерел, фізично представлена як сировина й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби, незавершене виробництво, власна готова продукція, придбані товари, малоцінні та швидкозношувані предмети, молодняк тварин і тварини на відгодівлі та інші матеріальні цінності, що призначені: для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб; придбані та утримуються підприємством, з метою подальшого продажу.

Вирішення питання оцінювання товарно-матеріальних цінностей підприємства суттєво впливає на ефективність їх використання та витрачання в процесі виробництва, на фінансовий стан підприємства в цілому. Існує декілька методів оцінки товарно-матеріальних цінностей підприємства, зокрема, за їх первісною вартістю. З метою поточної оцінки їх руху протягом певного періоду можуть використовуватись облікові ціни, або планово-заготівельна собівартість. Можливі методи оцінки товарно-матеріальних цінностей при вибутті: ідентифікація собівартості відповідної одиниці запасів; середньозважена собівартість; собівартість перших за часом надходження запасів (FIFO); нормативні затрати; ціна продажу. Суттєвий вплив на вибір методу оцінювання запасів товарно-матеріальних цінностей мають технологічні особливості діяльності підприємств.

Якісний контроль за зберіганням та використанням товарно-матеріальних цінностей підприємства вимагає раціонально організованого їх обліку товарно-

матеріальних цінностей, що забезпечує наявність повної та вчасної інформації про їх наявність та рух і вимагає правильно організованої системи документообігу, структура якого повинна забезпечувати своєчасне надходження необхідної інформації для обліку, контролю та оперативного управління рухом товарно-матеріальних цінностей.

Раціональність організації первинного обліку товарно-матеріальних цінностей визначає правильність списання їх вартості на виробництво, оцінки незавершеного виробництва, а також їх відображення у звітності. Керівник підприємства повинен створювати необхідні умови для правильного ведення обліку, забезпечити неухильне виконання правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення і подання для обліку первинних документів.

Порядок ведення управлінського обліку в Україні та в світі в цілому жорстко не регламентується. Водночас, передовий досвід здійснення управлінського обліку забезпечив розроблення Американським інститутом сертифікованих публічних бухгалтерів (AICPA) та Інститутом присяжних бухгалтерів в області управлінського обліку (CIMA) Міжнародних принципів управлінського обліку: (1) Комунікація забезпечує розуміння, що грає важливу роль; (2) Інформація актуальна; (3) Вплив на вартість аналізується; (4) Розумне керівництво сприяє довірі. Міжнародні принципи управлінського обліку є універсальними і призначені для того, щоб допомогти будь-якої організації отримати вигоду на основі зростаючого потоку інформації.

В Україні питання нормативно-правового регулювання управлінського обліку та, зокрема, обліку запасів товарно-матеріальних цінностей є актуальним в умовах посилення конкуренції, в т.ч. міжнародної, у зв'язку із інтеграцією нашої держави у Європейський соціально-економічний простір. Водночас, нормативно-правове регулювання управлінського обліку в Україні фактично не здійснюється. Винятком є аспекти управлінського обліку, які безпосередньо пов'язані (знаходяться на перетині) з бухгалтерським обліком.

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в Україні представлене п'ятьма рівнями: 1) Конституція України, кодекси і Закони

України; 2) Укази і розпорядження Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України; 3) Міжнародні та вітчизняні стандарти бухгалтерського обліку та ін. нормативно-правові акти МФУ; 4) Нормативно-правові акти та рекомендації, що розробляються на основі стандартів; 5) Рішення, накази, розпорядження в межах підприємства.

Дослідження економічної діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» дозволило зробити висновок, що дане товариство є проектно-монтажною організацією в сфері опалення, вентиляції, кондиціонування і аспірації промислових підприємств і комерційної нерухомості. Органами управління ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» є Загальні збори учасників та виконавчий орган – Директор.

До кваліфікації товариства належать: (1) Генеральне проектування (фармацевтика і харчова промисловість); (2) Опалення, вентиляція, кондиціонування і промисловий холод; (3) Інженерні мережі: технологічні трубопроводи, тепло- та холодопостачання; (4) Автоматизація та диспетчеризація клімату і інженерних систем.

Розмір статутного капіталу ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом 2015-2019 рр. становив 45 тис. грн. і з 2017 року є повністю оплаченим. Позитивну динаміку протягом зазначеного періоду мала величина нерозподіленого прибутку товариства, який станом на кінець року збільшився більше, ніж на 900 %, тобто в 10 разів. Відповідно зростала і величина власного капіталу.

Величина основних засобів товариства і величина їх зносу станом на кінець року зросли протягом 2015-2019 рр. в 4 та 3 рази відповідно. В цілому величина необоротних активів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом зазначеного періоду зросла в 4 рази.

Протягом 2015-2019 рр. станом на кінець року майже в 3 рази зросла вартість оборотних активів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ». При цьому відбулось суттєве зростання всіх елементів необоротних активів товариства.

Чистий дохід від реалізації продукції ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» протягом 2015-2019 рр. зріс більш ніж в 12 разів. Чистий прибуток товариства зріс у 8 разів

і на кінець 2019 року склав 1945,7 тис. грн. Дещо знизився рівень рентабельності продукції товариства.

ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» здійснює управлінський, податковий та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності відповідно до вимог законодавства. Для документального оформлення та узагальнення інформації про наявність і рух належних товариству товарно-матеріальних цінностей, а також для інших цілей обліку використовується програмний продукт «1С: Підприємство 8.1», який містить підсистему «Облік запасів». Дана підсистема забезпечує облік таких операцій: придбання товарно-матеріальних цінностей; внутрішні складські операції з товарно-матеріальними цінностями: надходження, переміщення, списання, передача у виробництво; використання товарно-матеріальних цінностей в діяльності товариства; реалізація товарно-матеріальних цінностей оптом і в роздріб.

Важливе значення для правильного обліку товарно-матеріальних цінностей має методика їх оцінки. Методика оцінювання товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» залежить від багатьох факторів, основним з яких є обрана товариством система їх обліку, а саме – система постійного обліку. Придбані або вироблені запаси зараховуються на баланс товариства за первинною вартістю, яка визначається залежно від джерел їх надходження.

З огляду на специфіку діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», даним товариством для оцінювання товарно-матеріальних цінностей при відпуску їх у виробництво, продажі та іншому вибутті використовується конкретна ідентифікація (метод ідентифікованої вартості). Крім того, оскільки виконання замовлень і реалізація проектів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» вимагає використання значної кількості допоміжних матеріалів (елементи кріплення, кабель, труби тощо) то обов'язковим є складання кошторису витрат, в якому відображається в тому числі вартість товарно-матеріальних цінностей (матеріалів). З огляду на те, що зміна вартості товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» обумовлена переважно девальвацією гривні, то в системі обліку відображається їх первісна вартість також в доларах США, а врахування зміни курсу гривні

відносно долара США забезпечує облік інфляційного впливу на оцінку.

З метою вибору оптимального варіанту оцінки товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» проведено аналіз результатів застосування різних методик. На основі розрахунку вартості відпущених товарно-матеріальних цінностей отримано її максимальне значення, що є пріоритетним для товариства з точки зору відшкодування витрат і подальшого використання грошових коштів в діяльності товариства. При цьому найменшу величину вартості відпущених товарно-матеріальних цінностей отримано на основі використання методів ідентифікованої собівартості та методу ФІФО. Саме ці методи є оптимальними з точки зору максимізації величини бухгалтерського прибутку ТОВ «ПРОФІНСТАЛ».

В цілому, з огляду на те, що більш висока вартість відпущених товарно-матеріальних цінностей дозволить товариству дещо збільшити обсяг обігових коштів і, водночас, зменшити величину податку на прибуток, а також враховуючи високу трудомісткість методу ідентифікованої вартості, доцільно в господарській діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» запропонувати використовувати метод нормативних витрат.

Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку характеризуються посиленням впливу глобалізаційних на процесів діяльність всіх суб'єктів господарювання. Однією з основних таких тенденцій є діджиталізація всіх сфер діяльності людини, що перетворює ключові бізнес-процеси в організаціях всіх сфер економічної діяльності.

На основі результатів аналізу діяльності ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», а також дослідження сутності та виявлення фактичної стадії діджиталізації управління товарно-матеріальними цінностями, запропоновано основою вдосконалення процесів управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей товариства їх автоматизацію та діджиталізацію.

Діджиталізацію діяльності та, зокрема, контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» запропоновано здійснювати за наступними етапами: (1) Розуміння цілей стратегії діджиталізації. Оцінка

організаційної ефективності; (2) Фокусування на персоналі при впровадженні змін; (3) Зосередження на процесах створення цінності; (4) Міграція успадкованих даних; (5) Розгорнуте використання нових цифрових технологій і програмних продуктів.

Запропоновано алгоритм формування моделі ефективного процесу управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей товариства, який забезпечує відповідність даних процесів його цілям, а також можливість вчасного усунення «вузьких місць». Використання цього алгоритму дозволило встановити, що існуюча модель управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» відповідає чинному законодавству та цілям діяльності товариства. Водночас виявлено такі «вузькі місця»: дублювання або відсутність важливих аналітичних функцій; низький рівень автоматизації процесу управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей; невикористання сучасного математичного апарату з метою оптимізації запасів товарно-матеріальних цінностей та їх руху.

Крім того, запропоновано процесну модель управління та контролю за рухом товарно-матеріальних цінностей ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», сформована на основі використання процесного підходу, що передбачає не лише дослідження логістичних, управлінських та забезпечуючих процесів, а й постійну перевірку моделі на предмет відповідності цілям товариства та відсутності «вузьких місць».

Зважаючи на складність реалізації запропонованої моделі доцільно також запропонувати створення окремого структурного підрозділу ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» – служби внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит має стати невід’ємною частиною системи управлінського контролю товариства. Його основне завдання – забезпечити збереження ресурсів за допомогою інструментів контролю. Крім того, до його функцій мають належати перевірка, оцінка та моніторинг адекватності та ефективності систем бухгалтерського й управлінського обліку. Доцільність створення відділу внутрішнього аудиту також полягає в тому, що саме внутрішній аудит забезпечує своєчасність і

детальність перевірки внутрішніх документів та аналізу звітності товариства, а також можливість своєчасного усунення наявних недоліків. Запропоновано схему організації внутрішніх аудитів ТОВ «ПРОФІНСТАЛ». Дослідження можливих помилок і зловживань при здійсненні господарських операцій товариства дозволило зробити висновок про те, що переважну їх частину можливо виявити на основі здійснення контролю та аудиту.

Запропоновано структурну модель процесу внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ», а також відповідну структуру функціональних порушень процесу внутрішнього аудиту з виокремленням ланцюга порушень. Це дозволило провести FMEA-аналіз процесу внутрішнього аудиту товариства з метою здійснення оцінки здатності контролю виявити конкретний вид порушень процесу внутрішнього аудиту до його появи в процесі проведення внутрішнього аудиту.

При проведенні аналізу запланованої діяльності служби внутрішнього аудиту ТОВ «ПРОФІНСТАЛ» виявлено, що можливі передбачувані порушення даного процесу, а також причини їх виникнення. Визначено, що коефіцієнт ризику ($PRZ = 98$), знаходиться на прийнятному рівні, тобто чітка реалізація запропонованих заходів забезпечить належний рівень здійснення внутрішнього аудиту.

На основі проведеного аналізу економічної ефективності запропонованих заходів зроблено висновок про те, що створення служби внутрішнього аудиту для товариства має вищу економічну ефективність, ніж діджиталізація управління товарно-матеріальними цінностями. Однак, витрати на діджиталізацію є одноразовими, а термін використання необхідного програмного забезпечення чітко не обмежується. З огляду на це, доцільно застосувати обидва запропоновані заходи, що, відповідно до розрахунків, дасть плановий сумарний економічний ефект в 2020 році 2107,08 тис. грн., при коефіцієнті ефективності – 208,62 % і терміні окупності – 6 місяців.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Аверчев И.В. Управленческий учет и отчетность : постановка и внедрение / И.В. Аверчев. - М. : Вершина, 2006. - 512 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посібник / Ф.Ф. Бутинець, Л.Л. Горецька. - Житомир : ЧП «Рута», 2003. - 544 с.
3. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку [Текст] : Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 2-е вид / Ф. Ф Бутинець.- Житомир : 1111 «Рута», 2002. - 591 с.
4. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: Навч.-практ. посібник / За ред С. Ф. Голова. – Дніпропетровськ, ТОВ „Баланс-Клуб”, 2001. – 832 с.
5. Глущенко А.В. Концептуальные основы управленческого учета / А.В. Глущенко, Е.Н. Самедова // Финансы. Бухгалтерский учет. - 2012. - № 4. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.volsu.ru/struct/generalservices/publish/vestniki/lastmagazine/ser-3-economy-2%2821%29-2012/4.pdf>
6. Єфіменко Т.І. Узгодження категоріального апарату в бухгалтерському обліку запасів / Т.І. Єфіменко // Збірник наукових праць Буковинського університету. Серія : Економічні науки. - 2014. - Вип. 10. - С. 337-344.
7. Правдюк Н.Л. Облікова концепція товарно-матеріальних цінностей в умовах постіндустріальної економіки / Н.Л. Правдюк // Вісник ЖДТУ. - № 2 (80). - 2017. - С.21-30
8. Старостенко Т. А. Облік товарно-матеріальних цінностей / Т.А. Старостенко // Вісник аудитора України. - 2009. - № 4. - С. 43-45.
9. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: Навч посіб. / В. Г. Швець. – К.: Знання-Прес, 2003. – 444 с.
10. Фоміна О.В. Управлінський облік у торгівлі : монографія / О.В. Фоміна. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. - 468 с.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>.
12. Jurczyga M. Polityka rachunkowosci w zakresie ewidencji oraz wyceny zapasow i jej skutki podatkowe [On-line resours] /MJurczyga. - Access mode: http://jurczyga.com/attachments/article/8/ewidencja_zapasow.pdf.
13. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затв. наказом Мініфіну від 24.05.99 р. № 88 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
14. Типовий порядок визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей, затв. наказом Мініфіну від 15.06.93 р. № 70 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
15. Савченко В. Я. Аудит : [навч. посібник] / В. Я. Савченко. - К.: КНЕУ, 2006. - 322 с.
16. Сахарцева І. І. Теоретико-методологічні аспекти формування програм аудиту : [монографія] / І. І. Сахарцева. - К. : Кондор, 2005. - 374 с.
17. Усач Б. Ф. Організація і методика аудиту : [підручник] / Б. Ф.Усач, З.О. Душко, М. М.Колос. - К.: Знання, 2006. - 295 с.
18. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: Учебн. пособие [для вузов.] / Я.В. Соколов – М.: Аудит, ЮНИТИ. – 1996. – С. 636.
19. Ловінська Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: Монографія / Л. Г. Ловінська. – К.:КНЕУ, 2006. – 256 с.
20. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл; пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 496 с.
21. Внутрішній аудит: Монографія / В. С. Рудницький, І. Д. Лазаришина, Г. М. Шеремета, В. О. Хомедюк. – Рівне: УДУВГП, 2003. – 163 с.
22. Любезна І.В. Облік і внутрішньогосподарський контроль матеріальних запасів. – Дис. канд. екон. наук. – Спеціальність 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності): Тернопіль. – 2009. – 230 с.

23. Завгородний В. П. Бухгалтерський учет, контроль и аудит в системе управления предприятием / В. П. Завгородний. – К.: „Валкер”, 1997. – 976 с.
24. Нетикша О. Стандарти внутрішнього аудиту підприємства / О. Нетикша // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – № 8. – С. 43-44.
25. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-02_ukr_2016.pdf
26. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», затв. наказом Мінфіну від 16.07.99 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і змін у фінансовій звітності», затв. наказом Мінфіну від 25.05.99 р. № 318 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Мінфіну від 21.12.99 р. № 318 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).
29. Про внесення змін до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, Наказ Міністерства фінансів України від 16 липня 2018 року № 565 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0818-18#Text>
30. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10 січня 2007 р. № 2.
31. Михалевич С.Г. Облік і внутрішньогосподарський контроль виробничих запасів: теорія і практика): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / С.Г. Михалевич. - К.: 2009. - 22 с.
32. Муравський В.П. Документування в умовах повної автоматизації обліку / В.П. Муравський // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. - № 5. - С. 48 - 52.
33. Международные принципы управленческого учета: оптимизация

решений и создание успешных организаций. – CGMA (Chartered Global Management Accountant), Powered by AICPA, CIMA. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

https://www.cimaglobal.com/EmailFiles/images/regions/russia/GMAP_RU.pdf

34. Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 року № 1706 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-п#Text>.

35. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

36. Малярова С.В. Організація обліку виробничих запасів: сучасний стан та напрямки вдосконалення / С.В. Малярова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. - 2016. - Вип. 17 (2). - С. 147-149.

37. Хомовий С. Системи покращення обліку запасів на підприємстві / С.Хомовий, Н.Томілова // Інститут бухгалтерського обліку. Серія : Контроль та аналіз в умовах глобалізації. - 2016. - Вип. 2. - С. 75-81.

38. Малютяк С. Облік запасів: деякі нюанси застосування П(С)БО та МСБО / С.Малютяк // Облік і звітність. - 2015. - № 7-8 (236-237). - С. 50-53.

39. Чайковская Л.А. Развитие международной учетной системы в направлении формирования постиндустриальной учетной системы / Л.А. Чайковская, Ю.О. Быстрова // Международный бухгалтерский учет. - 2013. - № 33 (279). - С. 28-36.

40. Никифорак О.Я. Запаси у контексті забезпеченості оборотного капіталу власним та позичковим / О.Я. Никифорак // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. - 2014. - Вип. 6 (2). - С. 12-16.

41. Фоміна О.В. Організація управлінського обліку на підприємстві

торгівлі / О.В. Фоміна // Бізнесінформ. – 2015. – № 7. – С. 295–299.

42. Курманова А.Х. Методологические подходы к организации управленческого учета // Вестник ОГУ. – 2012. – № 13 (149). – С. 206–211.

43. Облік запасів за МСФЗ. // Журнал «Фінансовий директор». – 2015. – №3.

44. Кіндій М. В. Запаси в організації: позитив чи негатив? [Електронний ресурс] / М.В. Кіндій, Ю.І. Калужняк, О.М. Антоненко // Видавництво Львівської політехніки. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://vlp.com.ua/files/special/10.pdf>.

45. Безкоровайна Л. В. Особливості оцінки активів та зобов'язань в обліку / Л.В. Безкоровайна // Вісник економіки, транспорту і промисловості. – 2014.

46. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. - метод. посіб. для самот. вивч. дисц. / За заг. ред. Терещенка О.О. - К.: КНЕУ, 2006. - 312 с.

47. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посібн. / Л.О. Терещенко, І.І., Матієнко-Зубенко. – К.: КНЕУ, 2009. – 187 с.

48. Марущак Л.І. Особливості та сучасні проблеми бюджетування руху запасів на підприємствах / Л.І. Марущак // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010.

49. Міцек С.А. Короткострокова фінансова політика на підприємстві [Електронний ресурс] / С.А. Міцек // КНОРУС. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <http://bizbook.online/finance/opredelenie-velichinyeffektivnosti.html>.

50. Рагуліна І.І. Необхідність внутрішнього контролю / І.І. Рагуліна, М.М. Рагуліна, І.Т. Новіков // Вісн. Харківського НАУ ім. В. В. Докучаєва. Сер.: «Економічні науки». – 2012. – № 5. – С. 20–25.

51. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV.

52. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.

53. «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» – Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII

54. «Про зовнішньоекономічну діяльність» –Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ.
55. Дыбская В.В., Сергеев В.И., Сергеев И.В. Цифровая трансформация цепей поставок предприятий сетевой розницы // Логистика и управление цепями поставок. – 2019. – № 4. – с. 3-13.
56. Сергеев В.И. Перспективы развития цифровой логистики и SCM в России и роль Школы логистики НИУ ВШЭ // Логистика и управление цепями поставок. – 2017. – № 6(83). – с. 3-14.
57. Сергеев В.И. Управление цепями поставок. / Учебник для бакалавров и магистров. Углубленный курс. - М.: Изд-во «Юрайт», 2014. – 479 с.
58. Рура О.В. Способы измерения эффективности управления запасами на строительных предприятиях / О. В. Рура, О. Ю. Пасынкова // Международный научный журнал «Инновационная наука» – 2015, №12. – С. 208-2013.
59. Економіка та організація виробництва (Самостійна та індивідуальна робота студентів): Навчальний посібник / Уклад. І. В. Причепи, Л. П. Руда. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 186 с.
60. Анализ видов, последствий и причин потенциальных несоответствий (FMEA) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.new-quality.ru/lib/FMEA_new-quality.pdf.
61. Остапова Г.М., Сиваш К.М. Логістичні підходи до управління матеріальними запасами промислового підприємства // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2007. – № 1. – С. 247-251.
62. Охрамович О. Напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку в Україні / О. Охрамович // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 4. – С. 48-52.
63. Пархоменко В. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку / В. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. –2008. – № 6. – С. 21-23.
64. Перебийніс В.І., Дроботня Я.А. Логістичне управління запасами на

підприємствах : [монографія] / В.І. Перебийніс, Я.А. Дроботня. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – 279 с.

65. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30. 11. 1999 р. № 291. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

66. План рахунків, П(С)БО: нормативний довідник бухгалтера / Редакційна колегія: Позов А.Х., Кузьмінський Ю.А., Воронова М.О. – Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2012. – 303 с.

67. Політична економія: Навчальний посібник/К.Т. Кривенко, В.С.Савчук, О.О. Беляєв та ін. За ред. Д-ра екон. наук, проф. К.Т. Кривенко. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с

68. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. Зі змінами та доповненнями // Все про бухгалтерський облік. – 2012. - № 13. – С. 33-37.

69. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com.ua>

70. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 зі змінами та доповненнями. 103 63 Поплюйко А.М. Оцінка виробничих запасів при їх використанні// Збірник наукових праць черкаського державного технологічного університету. - №1. – Черкаси: ЧДТУ, 2002. - С.55-63.

71. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.01.96 р. № 116.

72. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.01.96 р. № 116.

73. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV // Все про бухгалтерський облік.- 2006.- №27

74. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / затв. Наказом М-ва фінансів України від 29 груд. 2000 р. № 356. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/find:Методичні+рекомендації+по+за+стосуванню+реєстрів+бухгалтерського+обліку+№+356/MF00062.html.

75. Прохоренко О. Облік результатів інвентаризації у програмі 1С / О. Прохоренко // Баланс. – 2011. – № 83. – С. 35-41.

76. Пушкар М. С. Філософія обліку : Монографія / М. С. Пушкар – Тернопіль, 2002. – 157 с.

77. Рожок В. Д. Комплексна задача оптимізації запасів продукції та термінів поставок їх споживачам // Актуальні проблеми економіки / В. Д. Рожок, Г. В. Євсєєва. – 2007. – № 1. – С. 182–185. 71 Свірська С. Інвентаризація на підприємстві / С. Свірська // БалансАгро. – 2010. – № 20. – С. 19-23

78. Скирпан О. П. Фінансовий облік : [навчальний посібник] / О. П. Скирпан, М. С. Палюх – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 395 с.

ДОДАТОК А

Фінансова звітність підприємства ТОВ «Профінстал»

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРОФІНСТАЛ"	за ЄДРПОУ	2016 01 01
Територія ХАРКІВСЬКА	за КОАТУУ	39817634
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	6310136300
Вид економічної діяльності Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування	за КВЕД	240
Середня кількість працівників, осіб 11		43.22
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком		
Адреса, телефон 61145, ХАРКІВСЬКА ОБЛ., МІСТО ХАРКІВ, ВУЛИЦЯ КЛОЧКІВСЬКА, БУДИНОК 111 А, ОФІС 401		7804576

1.Баланс на 31 грудня 2015 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	Код за ДКУД 1801006	
			На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	
Основні засоби	1010	184,9	985,3	
первісна вартість	1011	352,0	1846,6	
знос	1012	(167,1)	(861,3)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	184,9	985,3	
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	121,7	1394,1	
у тому числі готова продукція	1103	-	-	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	411,6	689,8	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	318,0	1172,3	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	28,8	1 471,4	
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	
Інші оборотні активи	1190	141,8	950,6	
Усього за розділом II	1195	1 021,9	6 513,8	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	1206,8	5 678,2	

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паіовий) капітал	1400	45,0	45,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	108,1	348,9
Неоплачений капітал	1425	(15,0)	(15,0)
Усього за розділом I	1495	153,1	393,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	22,3	491,5
розрахунками з бюджетом	1620	48,6	201,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	20,2	95,1
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	982,8	4 591,1
Усього за розділом III	1695	1 053,7	7 579,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	1 206,8	5 678,2

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2015

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5 082,6	3 928,7
Інші операційні доходи	2120	3,9	14,1
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	5 086,5	3 942,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4 421,3)	(3 432,0)
Інші операційні витрати	2180	(284,2)	(199,3)
Інші витрати	2270	(87,4)	(52,9)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(4 792,9)	(3 684,2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	293,6	244,5
Податок на прибуток	2300	(52,8)	(44,0)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	240,8	200,5

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

ЕЦП ЛЯШЕНКО

А.М.

ЛЯШЕНКО АРСЕНТІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

(ініціали, прізвище)

(ініціали, прізвище)

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство	Дата(рік, місяць, число)	Коди		
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРОФІНСТАЛ"	за ЄДРПОУ	2017	01	01
Територія ХАРКІВСЬКА	за КОАТУУ	39817634		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	6310136300		
Вид економічної діяльності Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування	за КВЕД	240		
Середня кількість працівників, осіб 13		43.22		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон 61145, ХАРКІВСЬКА ОБЛ., МІСТО ХАРКІВ, ВУЛИЦЯ КЛОЧКІВСЬКА, БУДИНОК 111 А, ОФІС 401		7804576		

1.Баланс на 31 грудня 2016 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	Код за ДКУД	
			1801006	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	-
Основні засоби	1010	262,1	1 678,3	
первісна вартість	1011	422,0	2460,0	
знос	1012	(159,9)	(781,7)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	262,1	1 678,3	
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	108,2	1742,8	
у тому числі готова продукція	1103	-	-	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	507,1	810,2	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	364,2	1305,0	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	36,4	1 645,1	
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	
Інші оборотні активи	1190	122,3	1 010,7	
Усього за розділом II	1195	1 138,2	6513,8	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	2 400,0	8 192,1	

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	45,0	45,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	123,8	320,5
Неоплачений капітал	1425	(15,0)	(15,0)
Усього за розділом I	1495	168,8	365,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	56,0	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	18,1	570,3
розрахунками з бюджетом	1620	51,4	170,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	27,8	98,0
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	2 105,7	7 085,6
Усього за розділом III	1695	2 231,2	7 826,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	2 400,0	8 192,1

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2016

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6 271,7	5 082,6
Інші операційні доходи	2120	-	3,9
Інші доходи	2240	26,7	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	6 298,4	5 086,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5 442,3)	(4 421,3)
Інші операційні витрати	2180	(623,1)	(284,2)
Інші витрати	2270	(-)	(87,4)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(6 065,4)	(4 792,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	233,0	293,6
Податок на прибуток	2300	(36,3)	(52,8)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	196,7	240,8

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

ЕЦП ЛЯШЕНКО

А.М.

ЛЯШЕНКО АРСЕНТІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

(ініціали, прізвище)

(ініціали, прізвище)

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	Коди		
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРОФІНСТАЛ"	за ЄДРПОУ	2018	01	01
Територія ХАРКІВСЬКА	за КОАТУУ	39817634		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	6310136300		
Вид економічної діяльності Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування	за КВЕД	240		
Середня кількість працівників, осіб 13		43.22		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон 61145, ХАРКІВСЬКА ОБЛ., МІСТО ХАРКІВ, ВУЛИЦЯ КЛОЧКІВСЬКА, БУДИНОК 111 А, ОФІС 401		7804576		

1. Баланс на 31 грудня 2017 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду	Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
				1	2	3
I. Необоротні активи						
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	16,3			
Основні засоби	1010	141,9	1 356,4			
первісна вартість	1011	317,0	1 875,5			
знос	1012	(175,1)	(519,1)			
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-			
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-			
Інші необоротні активи	1090	-	-			
Усього за розділом I	1095	141,9	1 372,7			
II. Оборотні активи						
Запаси	1100	290,9	2 592,6			
у тому числі готова продукція	1103	-	-			
Поточні біологічні активи	1110	-	-			
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	806,2	606,5			
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-			
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-			
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	674,8	1 781,7			
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-			
Гроші та їх еквіваленти	1165	59,6	1 949,9			
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-			
Інші оборотні активи	1190	164,5	1 212,2			
Усього за розділом II	1195	1 996,0	8 142,9			
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-			
Баланс	1300	2 137,9	9 515,6			

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	45,0	45,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	165,1	716,2
Неоплачений капітал	1425	(15,0)	(-)
Усього за розділом I	1495	195,1	761,2
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	84,2
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	24,2	690,7
розрахунками з бюджетом	1620	51,4	170,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	36,3	121,0
розрахунками зі страхування	1625	-	1,6
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 867,2	7 807,2
Усього за розділом III	1695	1 942,8	8 754,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	2 137,9	9 515,6

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2017

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12 085,8	6 271,7
Інші операційні доходи	2120	18,6	-
Інші доходи	2240	-	26,7
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	12 104,4	6 298,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(10 062,8)	(5 442,3)
Інші операційні витрати	2180	(1 363,6)	(623,1)
Інші витрати	2270	(6,0)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(11 432,4)	(6 065,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	672,0	233,0
Податок на прибуток	2300	(121,0)	(36,3)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	551,0	196,7

ЕЦП ЛЯШЕНКО
А.М.

ЛЯШЕНКО АРСЕНТІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(ініціали, прізвище)

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРОФІНСТАЛ"	за ЄДРПОУ	2019	01	01
Територія <u>ХАРКІВСЬКА</u>	за КОАТУУ	39817634		
Організаційно-правова форма господарювання <u>Товариство з обмеженою відповідальністю</u>	за КОПФГ	6310136300		
Вид економічної діяльності <u>Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування</u>	за КВЕД	240		
Середня кількість працівників, осіб <u>27</u>		43.22		
Одиниця виміру: <u>тис. грн. з одним десятковим знаком</u>				
Адреса, телефон <u>проспект НАУКИ, буд. 58, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ р-н, м. ХАРКІВ, ХАРКІВСЬКА обл., 61072</u>		7804579		

1.Баланс на 31 грудня 2018 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	39,1	-
Основні засоби	1010	1 356,4	2 126,7
первісна вартість	1011	1 875,5	3 491,6
знос	1012	(519,1)	(1 364,9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 395,5	2 126,7
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 967,7	2 071,6
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	606,5	1 875,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 584,9	932,0
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 949,9	755,8
Витрати майбутніх періодів	1170	-	20,4
Інші оборотні активи	1190	1 187,2	708,0
Усього за розділом II	1195	7 296,2	6 362,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	8 691,7	8 489,5

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	45,0	45,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	63,4	1 152,8
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	108,4	1 197,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	84,2	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	237,5
товари, роботи, послуги	1615	687,1	2 271,1
розрахунками з бюджетом	1620	187,0	256,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	121,0	242,6
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	7 625,0	4 427,9
Усього за розділом III	1695	8 583,3	7 192,7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	8 691,7	8 489,5

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2018

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	28 788,2	12 085,8
Інші операційні доходи	2120	128,8	18,6
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	28 917,0	12 104,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(24 060,6)	(10 062,8)
Інші операційні витрати	2180	(3 526,8)	(1 363,6)
Інші витрати	2270	(-)	(6,0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(27 587,4)	(11 432,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	1 329,6	672,0
Податок на прибуток	2300	(240,2)	(121,0)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	1 089,4	551,0

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

ЕП ЛЯШЕНКО
АРСЕНТІЙ
МИКОЛАЙОВИЧ

ЛЯШЕНКО АРСЕНТІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

(ініціали, прізвище)

ЛЯШЕНКО АРСЕНТІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

(ініціали, прізвище)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 5 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРОФІНСТАЛ"	за ЄДРПОУ	2020	01	01
Територія <u>ХАРКІВСЬКА</u>	за КОАТУУ	39817634		
Організаційно-правова форма господарювання <u>Товариство з обмеженою відповідальністю</u>	за КОПФГ	6310136300		
Вид економічної діяльності <u>Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування</u>	за КВЕД	240		
Середня кількість працівників, осіб <u>43</u>		43.22		
Одиниця виміру: <u>тис. грн. з одним десятковим знаком</u>				
Адреса, телефон <u>проспект НАУКИ, буд. 58, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ р-н, м. ХАРКІВ, ХАРКІВСЬКА обл., 61072</u>		7804579		

1.Баланс на 31 грудня 2019 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	9,0	16,4
первісна вартість	1001	11,9	20,7
накопичена амортизація	1002	(2,9)	(4,3)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	2 117,7	4 112,0
первісна вартість	1011	3 479,7	6 455,3
знос	1012	(1 362,0)	(2 343,3)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	2 126,7	4 128,4
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	2 071,6	2 513,2
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 875,0	12 055,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	11,7
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	932,0	5 200,1
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	755,8	1 989,6
Витрати майбутніх періодів	1170	20,4	149,0
Інші оборотні активи	1190	708,0	1 682,3
Усього за розділом II	1195	6 362,8	23 600,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	8 489,5	27 729,3

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	45,0	45,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 655,5	3 601,2
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	1 700,5	3 646,2
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	237,5	-
товари, роботи, послуги	1615	2 271,1	5 555,2
розрахунками з бюджетом	1620	256,2	1 254,6
у тому числі з податку на прибуток	1621	242,6	99,9
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	7,2
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	3 925,2	17 011,3
Усього за розділом III	1695	6 690,0	23 828,3
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	8 489,5	27 729,3

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2019 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	61 760,5	28 788,2
Інші операційні доходи	2120	181,8	128,8
Інші доходи	2240	8,4	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	61 950,7	28 917,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(53 715,9)	(24 060,6)
Інші операційні витрати	2180	(5 826,5)	(3 526,8)
Інші витрати	2270	(35,2)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(59 577,6)	(27 587,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	2 373,1	1 329,6
Податок на прибуток	2300	(427,4)	(240,2)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	1 945,7	1 089,4

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

ЕП ЛЯШЕНКО

АРСЕНТІЙ

МИКОЛАЙОВИЧ

ЛЯШЕНКО АРСЕНТІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

(ініціали, прізвище)

посада не передбачена

(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК Б

Наказ

про облікову політику
ТОВ «ПРОФІНСТАЛ»

м. Харків

«01» січня 2015 р.

Відповідно до вимог Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” (далі Закон № 996) наказую встановити такі принципи, методи і процедури, що будуть використовуватись підприємством для складання та подання фінансової звітності і формувати облікову політику підприємства.

I. Організація бухгалтерського обліку

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації та до його ліквідації.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться у автоматизованій формі із застосуванням комп’ютерної бухгалтерської програми 1С Бухгалтерія. версії 8.3.

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку товариства побудовані на повному плані бухгалтерських рахунків та з одночасним використанням реєстрів бухгалтерського обліку у відповідності до методичних рекомендацій №422.

На забезпечення виконання пункту 4 статті 8 Закону № 996 встановити з 01 січня 2015 року на Підприємстві таку форму організації бухгалтерського обліку:

– Бухгалтерський облік здійснюється директором підприємства до моменту включення посади головного бухгалтера до штатного розкладу підприємства.

З метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку й звітності проводити інвентаризацію активів і зобов’язань, відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 року № 879.

- Інвентаризацію запасів проводити не рідше 1 разу на рік.
- Інвентаризацію Основних засобів та нематеріальних активів проводити 1 раз на рік

Для проведення інвентаризаційної роботи (планових та позапланових інвентаризацій активів та зобов’язань, списання основних засобів, малоцінних, інших матеріальних цінностей тощо) затвердити постійно діючу інвентаризаційну комісію окремим наказом по підприємству.

Підприємство застосовує рахунки класу 9 відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291.

II. Формування облікової політики

Запаси

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності визначено в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

При відпуску запасів у виробництво, з виробництва, продаж та іншому вибутті оцінка їх здійснюється за методом ідентифікованої собівартості);

Продовження додатка Б

Одиницею аналітичного обліку запасів є їх найменування (однорідна група, тип, сорт, розмір тощо).

У місцях зберігання (на складах, в коморах) запаси обліковуються в натуральних одиницях.

Необоротні активи

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи і розкриття її у фінансовій звітності визначено в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» і Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи».

Вартісна ознака предметів, що відносяться до основних засобів, прийнята в розмірі, що перевищує 6 000 грн. без ПДВ

Строк корисного використання (експлуатації) основних засобів та нематеріальних активів зазначається в окремому Наказі керівника при зарахуванні активу на Баланс.

При вибутті об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках. Перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта основних засобів над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів раз на рік у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації, включатися до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках. При цьому до складу нерозподіленого прибутку при вибутті цього об'єкта включається залишок перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок такого об'єкта, що відображений у складі капіталу у дооцінках.

Амортизація основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів) нараховується прямолінійним методом. Амортизація нематеріальних активів нараховується прямолінійним методом.

Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів нараховується у першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 відсотків його вартості, яка амортизується.

Вартісна ознака предметів, що відносяться до малоцінних необоротних матеріальних активів прийнята в розмірі, що не перевищує 6 000 грн. без ПДВ

Вартісна ознака предметів, що відносяться до малоцінних швидкозношуваних предметів прийнята в розмірі, що не перевищує 2500,00 грн.. без ПДВ,

Ліквідаційна вартість основних засобів і нематеріальних активів дорівнює 0.

Інвестиційна нерухомість

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість наведені в Положенні (стандарті) 32 «Інвестиційна нерухомість».

Інвестиційна нерухомість на дату балансу відображається за первісною вартістю, зменшеною на суму нарахованої амортизації.

Критерії розмежування об'єктів операційної нерухомості та інвестиційної нерухомості

Якщо певний об'єкт основних засобів уключає частину, яка утримується з метою отримання орендної плати та/або для збільшення власного капіталу, та іншу частину, що є операційною нерухомістю, і ці частини можуть бути продані окремо (або окремо надані в оренду згідно з договором про фінансову оренду), то ці частини відображаються як окремі інвентарні об'єкти. Якщо ці частини не можуть бути продані окремо, об'єкт основних засобів визнається інвестиційною нерухомістю за умови її використання переважно з метою отримання орендної плати та/або для збільшення власного капіталу.

Продовження додатка Б

За наявності ознак, за яких об'єкт основних засобів може бути віднесеним і до операційної нерухомості, і до інвестиційної нерухомості, підприємство обирає розмір площі як критерій щодо їх розмежування.

Необоротні активи, утримувані для продажу

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»:

Необоротний актив та група вибуття визнаються утримуваними для продажу у разі, якщо:

економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням;

вони готові до продажу у їх теперішньому стані;

їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу;

умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів;

здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, що відповідає справедливій вартості.

Первісне визнання необоротних активів та групи вибуття як утримуваних для продажу проводиться на дату, коли щодо активів, групи вибуття задовольняються вище наведені умови.

Резерви і забезпечення

Порядок визначення резерву сумнівних боргів наведено в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість».

Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів.

Величина резерву сумнівних боргів визначається за методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості.

Підприємством створюється забезпечення для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на виплату відпусток працівникам.

Сума забезпечення на виплату відпусток визначається щорічно як добуток фактично нарахованої заробітної плати працівникам і відсотка, обчисленого як відношення річної планової суми на оплату відпусток до загального планового фонду оплати праці з урахуванням відповідної суми відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Дохід

Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається виходячи зі ступеня завершеності операцій з надання послуг.

Оцінка ступеня завершеності операції з надання послуг визначається вивченням виконаної роботи.

Оскільки послуги полягають у виконанні невизначеної кількості дій (операцій) за визначений період часу, то дохід визначається шляхом рівномірного його нарахування за цей період.

Витрати

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Закінчення додатка Б

Калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) відбувається за об'єктами витрат.

Періодичність відображення відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань

Відстрочені податкові активи і відстрочені податкові зобов'язання відображаються Підприємством у річній фінансовій звітності.

Підходи до класифікації пов'язаних сторін

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 “Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін” визначає методологічні засади формування інформації про операції пов'язаних сторін та її розкриття у фінансовій звітності.

Складання Фінансової звітності – Фінансова звітність на товаристві складається відповідно до ПсБО 25

III. Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах

Облікова політика може змінюватися, тільки якщо змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує положення (стандарт) бухгалтерського обліку, або якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства. З метою створення єдиної системи організації бухгалтерського обліку та дотримання єдиної облікової політики виконувати цей наказ, узгоджуючи свої дії з директором/головним бухгалтером підприємства.

Директор _____ /Ляшенко А М/

М.П.

ДОДАТОК В

Аудиторський висновок (звіт незалежного аудитора щодо фінансової звітності станом на 14.03.2020 рік)

Основні відомості про ТОВ «Profinstall»

- повна назва: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ПРОФІНСТАЛ»;

- код за єдиним державним реєстром підприємств та організацій України - 39817634 (довідка АА № 690836 від 04.06.2015 року видана Головним управлінням статистики у Харківській області);

- юридична адреса Товариства: 61072, Харківська обл., місто Харків, Шевченківський район, ПРОСПЕКТ НАУКИ, будинок 58;

- організаційно-правова форма: товариство з обмеженою відповідальністю;

- основними видами діяльності є: 43.22 Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування; 28.25 Виробництво промислового холодильного та вентиляційного устаткування; 43.21 Електромонтажні роботи; 46.69 Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням;

- середньоспискова чисельність працівників – 43 чоловік;

ТОВ «Profinstall» засноване на приватній власності у 2015 році. Дата державної реєстрації ТОВ «Profinstall» 04.06.2015р., дата запису 04.06.2015р.

Опис аудиторської перевірки

Ми провели аудит у відповідності з вимогами та положеннями Закону України «Про аудиторську діяльність», інших законодавчих актів України та у відповідності з вимогами Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (далі - МСА) Міжнародної федерації бухгалтерів, прийнятих в якості Національних стандартів аудиту рішенням Аудиторської палати України від 29.12.2015р. № 320/1, в тому числі у відповідності із МСА № 700 «Формулювання думки та надання звіту щодо фінансової звітності», МСА 705 «Модифікація думки у звіті

незалежного аудитора», МСА 706 «Пояснювальні параграфи" та параграфи з інших питань у звіті незалежного аудитора».

Ці стандарти вимагають від нас дотримання відповідних етичних вимог, а також зобов'язують нас планувати і здійснювати аудиторську перевірку з метою отримання обгрунтованої впевненості в тому, що фінансові звіти не містять суттєвих викривлень. Аудит включає перевірку шляхом тестування доказів, які підтверджують суми і розкриття інформації у фінансових звітах, а також оцінку застосованих принципів бухгалтерського обліку і суттєвих попередніх оцінок, здійснених управлінським персоналом, а також оцінку загального подання фінансових звітів.

У своїй роботі аудитором використано метод вибіркової перевірки. Під час перевірки до уваги бралися тільки суттєві викривлення. Планування і проведення аудиту було спрямоване на одержання розумних підтверджень щодо відсутності у фінансовій звітності суттєвих помилок. Дослідження здійснювалось шляхом тестування доказів на обгрунтування сум та інформації, розкритих у фінансовій звітності, а також оцінки відповідності застосованих принципів обліку нормативним вимогам, щодо організації бухгалтерського обліку і звітності в Україні, чинним протягом періоду перевірки.

Вибір процедур залежить від судження аудитора, включаючи оцінку ризиків суттєвих викривлень фінансової звітності внаслідок шахрайства або помилки. Виконуючи оцінку цих ризиків, аудитором розглянуто заходи внутрішнього контролю, що стосуються складання та достовірного подання суб'єктом господарювання фінансової звітності, з метою розробки аудиторських процедур, які відповідають обставинам, а не з метою висловлення думки щодо ефективності внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Аудит включає також оцінку відповідності використаних облікових політик, прийнятність облікових оцінок, виконаних управлінським персоналом, та загального подання фінансової звітності.

Метою проведення аудиторської перевірки фінансової звітності є надання аудиторіві можливості висловити думку стосовно того, чи складена фінансова

звітність в усіх суттєвих аспектах згідно з визначеною концептуальною основою фінансової звітності.

На нашу думку, отримані аудиторські докази є достатньою та відповідною основою для висловлення аудиторської думки. Аудиторський висновок складено відповідно до Законів України «Про аудиторську діяльність», Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, а також рішення Аудиторської палати України від 31.03.2011 № 122/2 «Про порядок застосування в Україні Стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів».

Фінансова звітність товариства підготовлена згідно формату Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Річна фінансова звітність складена на підставі даних бухгалтерського обліку ТОВ «Profinstall» за станом на кінець останнього дня звітного року. Підготовка фінансової звітності вимагає від керівництва розрахунків та припущень, що впливають на суми активів та зобов'язань, відображених у фінансовій звітності, на розкриття умовних активів і зобов'язань на звітну дату, а також на суми доходів та витрат, що відображаються у фінансових звітах протягом звітного періоду.

Опис перевіреної фінансової інформації: баланс (Звіт про фінансовий стан) станом на 31.12.2015 року, (форма № 1); звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2015 рік (форма № 2); баланс (Звіт про фінансовий стан) станом на 31.12.2016 року, (форма № 1); звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2016 рік (форма № 2); баланс (Звіт про фінансовий стан) станом на 31.12.2017 року, (форма № 1); звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2017 рік (форма № 2); баланс (Звіт про фінансовий стан) станом на 31.12.2018 року, (форма № 1); звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2018 рік (форма № 2); баланс (Звіт про фінансовий стан) станом на 31.12.2019 року, (форма № 1); звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2019 рік (форма № 2); статут підприємства, наказ про облікову політику підприємства та первинна документація щодо запасів на досліджуваному підприємстві.

Відповідальність управлінського персоналу за фінансову звітність.

Управлінський персонал несе відповідальність за складання і достовірне подання цієї фінансової звітності відповідно до нормативних вимог щодо організації бухгалтерського обліку та звітності в Україні та за запровадження такого внутрішнього контролю, який управлінський персонал визначає необхідним для забезпечення складання фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень унаслідок шахрайства або помилки.

Відповідальність управлінського персоналу охоплює: розробку, впровадження та використання внутрішнього контролю стосовно підготовки та достовірного представлення фінансових звітів, які не містять суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки; вибір та застосування відповідних принципів бухгалтерського обліку, облікової політики, а також облікових оцінок, які відповідають обставинам.

Відповідальність аудитора. Відповідальністю аудиторів є висловлення думки щодо фінансової звітності на основі результатів аудиту, який було проведено відповідно до Міжнародних стандартів аудиту. Ці стандарти вимагають від аудиторів дотримання етичних вимог, а також планування виконання аудиту для отримання обґрунтованої впевненості в тому, що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень. Аудит передбачає виконання аудиторських процедур для отримання аудиторських доказів щодо сум і розкриття інформації у фінансовій звітності. Вибір процедур залежить від судження аудитора та включає оцінку ризиків суттєвих викривлень фінансової звітності внаслідок шахрайства або помилки. Виконуючи оцінку цих ризиків, аудитором розглянуто заходи внутрішнього контролю, що стосуються складання та достовірного подання суб'єктом господарювання фінансової звітності з метою розробки аудиторських процедур, які відповідають обставинам, а не з метою висловлення думки щодо ефективності внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Аудит включає також оцінку відповідності використання облікової політики, прийнятності облікових оцінок, зроблених управлінським персоналом, та загального подання фінансової звітності.

Процедури аудит було сформовано з врахуванням оцінених ризиків суттєвого викривлення фінансових звітів внаслідок шахрайства чи помилок у відповідності з МСА 240 «Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності».

Аудитор вважає, що отримані достатні і належні докази для висловлення думки.

Підстави для висловлення умовно-позитивної думки

Складання аудиторського висновку щодо фінансової звітності регламентовано МСА № 700 «Формулювання думки та надання звіту щодо фінансової звітності», МСА 701 «Аудиторський висновок про фінансову звітність», МСА 705 «Модифікація думки у звіті незалежного аудитора».

У зв'язку з наявністю підстав для висловлення аудиторської думки даний аудиторський висновок складено у відповідності до МСА 705 «Модифікація думки у звіті незалежного аудитора». Підстави для висловлення умовно-позитивної думки:

- у зв'язку з тим, що нас було призначено аудиторами підприємства після 31 грудня 2019 року, ми не мали змоги спостерігати за проведенням інвентаризації наявних активів та зобов'язань, оскільки дата проведення інвентаризації передувала даті проведення аудиту. У нас не було можливості отримати достатні та належні аудиторські докази станом на 31 грудня 2019 року щодо наявності основних засобів, необоротних матеріальних активів та запасів, вартість яких відображена у Звіті про фінансовий стан за допомогою інших аудиторських процедур;

- облік запасів організований у розрізі номенклатурних найменувань та за місцями зберігання.

- придбані запаси зараховуються на баланс Підприємства за первісною вартістю.

- списання та рух матеріальних активів відбувається на Підприємстві на підставі первинних документів та внутрішніх нормативно-розпорядчих актів, правильність його формування та оцінити його вплив на фінансову звітність.

- була перевірена правильність формування первісної вартості виробничих запасів при надходженні. Отримана від постачальника цегла оприбуткована без врахування транспортно-заготівельних витрат по накладній № 800 від 01.10.2017р.

- За результатами перевірки журналу реєстрації було виявлено, що сума за прибутковою накладною № 33 від 10.04.2017р. не співпадає з сумою вказаною за цією накладною в обліковому реєстрі.

Облік запасів Вартість запасів товариства станом на 31.12.2019 року становить 4128,4тис. грн., у тому числі: - виробничі запаси – 4128,4 тис. грн.; На нашу думку, визнання та первісна оцінка запасів, оцінка їх вибуття і оцінка на дату балансу в цілому відповідає вимогам норм П(С)БО 9 "Запаси", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 року № 246, та прийнятій товариством обліковій політиці. Покупні запаси (товари) зараховуються на баланс по фактичній собівартості їх заготівлі. Оцінка вибуття запасів при відпуску у виробництво, з виробництва, продажу та іншому вибутті здійснюється за методом собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО). Товариством забезпечено незмінність методу оцінки вибуття запасів протягом періоду за який проводилась перевірка.

Висновок аудитора (умовно-позитивний)

На нашу думку, за винятком можливого впливу, про який йдеться у параграфі «Підстави для висловлення умовно-позитивної думки», фінансова звітність ТОВ «Profinstall» підготовлена на підставі даних бухгалтерського обліку подає достовірно, в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан підприємства станом на 31 грудня 2019 року, результат діяльності за 2019 рік згідно з визначеною концептуальною основою фінансової звітності та прийнятою обліковою політикою і відповідає встановленим вимогам діючого законодавства України. Представлена фінансова звітність ТОВ «Profinstall» підготовлена на основі принципу безперервності діяльності, що передбачає реалізувати свої активи та виконати свої зобов'язання в ході звичайної безперервної діяльності підприємства.